

**معجزون چاپ اولونما میش
پروفسور زهتابی نین توپلا دیغی
شعرلری**

سو اي موللا علي

قوي چيراغي قارشيو آج مقتلي^۱
سوزلري ازيرله قالا آنبارا.
از براي پاي نحس شمر دون.^۴
بعدها مست ائيله شمر ابتری.^۵
مرده شو يوسون گوروم او اللرين.
دور داليدا، وئر آغان شمره نشان.
ائيله فرياد ائيله کي، خخ^۷ ديکسينه.
او قدر أغلالات کي ، دوشسون تابدن.
حکم قيل وورسونلار باشين نيزه يه.
سؤيله شمره نعل وورسون آتلارا.
آغلاما زلار، خيمه گاهه سور آتین.
بلکه بو ظلم ائيله يه خلقه اثر.
ائيله وورکي، داشلانا قان اوستووه.
تا اوجاليسين عرشه فرياد و فغان.
شمردن آل خنجرى وئر حارسه.^{۱۶}
تا دئسين كوسسون خالا: اي واي بالا.
مسلمي آت دامدان دوشسون يئره.
قير قابير قالاسين عمر خطاب کيمي.^{۱۹}
ايکي شقه ائيله آس محرابدان.^{۱۹}
ملت ايرانه گؤستر شىستيوي.
قوخما وور، سينسا قاييتديرىق گئنه.
خلقى گورسن يوخلايىب مثل دیوار.
عمه سين غرق ائيله تئز گۈز ياشينا.
عقلوي يېغ باشيووا اي روضه خوان.

هر گئجه شامدان سورا ي ماللى^۱
عقلوي يېغ باشيووا اوندان سورا
چكمه آل بير جفت رنگي لعلگون^۳
وئر چلنگر چرخه چكسين خنجري
خنجرى تاپشىر اليه كافرين
آل الله بير نيزه يا بير كرواشان
چون آلار خنجر او ملعون دستينه^۶
برك چيغير ملت آييلسىن خوابىدن^۸
ايسته سن کي، طول تاپسىن^۹ مرثيه
خلقه تأثير ائتمه سه بو ماجرا^{۱۰}
قلبي داشدان برکدير بو ملتين
وور داغىت، ياندىر خامى^{۱۱} سربىسر^{۱۲}
گورسن اولمۇر قامچىنى آل دستيوي^{۱۳}
سال عروسى^{۱۴} آت دؤشونه بير زمان
توماسا مجلس اي م رد كوسه^{۱۵}
باغلا اطفال يتىمى^{۱۷} قول قول
ائتمه سه بو هم اثر باجي لره
دھرە نى آل دستيوي قصاب كىمي
چون بضرب دھرە^{۱۸} دوشدو تابدان
قووزا چوب منبره^{۲۰} وور دستيوي
قورخوسان گر پايه ي منبر سينا
گۈزلىرن ھامارجا آج باخ گۈر نه وار
تازيانىن وور سكينه^{۲۱} باشينا
فورخورام چىخسىن يادىندان ساريان^{۲۲}

۱- معجزىن چاغداشى «شوكىي» محله سيندن اولموش گۈزلىرى چتىن گۈرەن و آعزمىي اىرى بير مرثىه خوان ايدى.

۲- اصيل معنassiي اولدورولن يئر. بورادا امام حسین نىن اولدورولمه سىلە علاقە دار يازىلمىش نوحە و مرثىه كتابلارىدىرى.

۳- قىرمىزى. لعل رنگى.

۴- آلچاق شىرىن نحس آياڭىي اوچون.

۵- سونسوز

۶- لعنتلىنىمىش اليه.

۷- خلق

۸- يوخودان.

۹- اورانسىن. چوخ سورسون.

۱۰- حادثە.

۱۱- چادىرلارى.

۱۲- باشدان باشا.

۱۳- آل اليه.

۱۴- گلىنى.

۱۵- اي كۆسە كىشى . ميرزا كاظم مجتهد كۆسە ايدى.

۱۶- كىپلا حادثە سينىدە امام حسینىن دشمنلىرىنىد بىرى.

۱۷- يئتىم اوشاقلارى.

۱۸- بالىنا زورو ايلە.

۱۹- مسجىددە ناماز قىلاركىن اوز توتوغان يئر.

۲۰- منبرىن آغاچىنا.

۲۱- قامچىن سكينه نىن باشينا وور. سكينه امام حسینىن خانواده سيندن بىر قادىن ايدى.

۲۲- كاروان باشچىسى.

خيردا بارماغين حسينين کس گوراخ.
 سنه يوخ تقصیر اي ميرزا قافار.^{٢٤}
 يعني کتده داد و فرياد اولماسا.
 بعثت آپارميش ملت غم دیده ني.^{٢٥}
 اوندان اوترو شور دوشموش مجلسه.
 او جهندن شيعه لر وورمور سره.
 شمره بير بئل وئر فراتي باغلاسين.
 چك قيلينجي سال علمدارين قولون.
 حاضير ائتسينلر گرك بير دانه تشت.
 چالسين هم سازنده لر تارو نئيي.
 سؤيله يا مولا^{٢٦} نه خوشدور ديشلرين.
 عابد بيماري وئر جلاده تئز.
 تا کي، وورسون خلق شاقاشاق.
 سؤيله ملعون قوللارين تئز چيرمala.
 قوي کمانه بير عدد اوچ پرلي اوخ.^{٢١}
 سنه وور يومروقلا سيندير منبری.
 مين سمندي^{٢٣}، سور مدینه شهرینه،^{٢٤}
 بونووا شال عزا سال چون بشير.^{٢٦}
 گوز ياشين تؤک، سؤيله با آه و انيين.
 گلميشم چون وئرمگه باش ساغليغي.
 قالمادي آل عبادن^٤ بير دانا
 الي مين بونو يوغون ظاليم کيشي.
 قالمادي بير شاهيليق زاد والسلام.
 دوش آشاغي آل اليوه بير عصا.
 از قافاسين ملت بي غيرتين.^{٤٢}
 هرنه گلسه راستيوا وور قورخاماها.
 وئر غصاني معجز آهن ديله.^{٤٣}

١٣٤٥ قمری / ١٣٠٥ شمسی

بير قيلينج پارچاسي تاپ اي شوش قولاق.^{٢٣}
 خلق اگر وورمور باشا، چكمير هاوار.
 پاس باسار قلبي کؤنول شاد اولماسا.
 بالشويكلر چونکي آلمير ايده ني.
 لؤلؤنو قويمور اوروسلار تيفليسه.^{٢٤}
 مشتري يوخ چون به آلوی قره^{٢٥}
 بير يانيقلی سوز دئ کي ، خلق آغلاسين
 حكم قيل لشکر آلا ساع و سولون،
 مجلسی گرم ائتمه سه بو سرگذشت،
 ساقیه امر ائله گزدريسین مئيي،
 خيزرانی وئرلينه کافرين،
 ائتمه سه بو سوزده خلقی اشكريز،^{٢٦}
 بير قدر ظاليم يزيده وئر عاراق،
 راستيوا کئچسە او ظاليم حرمە^{٢٩}
 چون فراتي ابن سعد^{٣٠} ائتميش قوروق،^{٣١}
 پارچالار چون اوخ بوغازىي اصغرى،
 آغلامير باخ گور اگر ملت گنه،
 نعره ايي چك از جگر مانند شير،^{٣٥}
 راستيوا کئچسە خانيم ام البنين،^{٣٧}
 ائله اشك چشملە^{٣٨} ياش يايلىغي،^{٣٩}
 بو قدر بيل اي خانيم در كربلا،
 اي خانيم چون بيتدي عباسين ايشي،^{٤١}
 ائتديلر غارت خيامي بال تمام،
 مجلسه بو قصه هم اود وورماسا،
 بىغ ايکي بازویه جمله قوتين
 سيده، ملا يه، خانه باخماها،
 سوستالا قول، ايش دوشە گر مشكله،

٢٣ - موھوماتچي.

٢٤ - ميرزا غفار معجز زاماني بير مرثيه خوان ايدي.

٢٥ - غم گۈرموش ملتى.

٢٦ - قارا آلي. روسيه ده اوكتوبر انقلابي غلبه چالاندان سونرا ايرانين باغچيليق محصوللاري داها اورايا گئتميردى.

٢٧ - اي آغا.

٢٨ - گوز ياشي تؤکن.

٢٩ - كربلا حادته سينده امام حسينه مخالف ماھير اوخ آتان.

٣٠ - كربلادا يزيدين اوردو باشچيلارين.

٣١ - اوچ قانادلى اوخ.

٣٢ - امام حسينين سود امر اوغلو.

٣٣ - آت.

٣٤ - حضرت محمدین قبري اولان سعودي عربستانىدا شهر.

٣٥ - آسلام كيمي.

٣٦ - خير گتيره ن، بورادا شخص آدي.

٣٧ - بير خانيم آدي. قيزلارين آناسى.

٣٨ - گوز ياشيله.

٣٩ - كربلادا.

٤٠ - بىغمىر اولادى.

٤١ - امام حسينين كيچيك اوگىنى قارداشى.

٤٢ - غيرتسىز ملت.

٤٣ - اوره گى ده مير معجزه.

اسراف

مسرف^۱ دئيير خاليق بيزه اسراف اندير بيزدن بترا
وارسا دليليز سؤيله بين ، مسرف دئيل تانري اگر!
بوز رنگده ، بوز تهرده ، بوز طعمده آلما نه دير?
گيرده ، اوزون ، خيردا ، بؤويك ، شيرين و تورش هئيوانه دير?
گوي ، قيرميزي ، ساري قارا ، آلو نه دير ، خورما نه دير?
واركن دوشاب و انگيبين^۲ ، لازم دئيل كي ، نيشكرا!
خلق ائيله ييب مين جور قاباق ، سووزو ، ساريمساق ، ايسباناق ،
آلچا باديمجان^۳ ، يئركوكو ، نعنا ، كلم ، فلفل ، سوماق ،
بهتاندي بو سؤزلر اگر ، يوم گوزلرين ، وئرمە قولاق ،
دوز سؤلورم ، آغزىن نېيە كج ائيليسن ، اي خيره سر?
اسراف توخمون اكمىسن ، سن باغدا ، بستاندا ،
با اينهمه ذم^۴ ائيله سين ، مسرفلرى ، قراندا ،
بوز نوع قاربيز وار فقط ايراندا ، توراندا ،
ساري ، مدور^۵ قيرميزي ، خونى ، يازىلمىش توخمولار .
زىداڭلۇي بسيار سن ، خلق ائيليسن شيرين ، ولو ،
حاجي ملك ، آغ ، سردرى ، آجي ، مريا ، خان قولو ،
سايماق ايله گلمز باشا ، اقسام شفتالو ، هولو...
سايسام قاوين انواعيني دفتر دولار ، جوهەر^۶ بيترا .
فاخرى ، تبرزه ، گوي اوزوم ، ديزمارى ، رازقى ، عسکرى ،
الدوستو ، كىشىمىش ، بىزگلى ، شاهانى ، لعلى ، گوھرى ،
انگشت خاتين ، جىيچىغا ، خللى ، ساحابى ، شوشتى^۷ ،
خلق ائيله يىن خاليق دئيه ر اسرافدان ائيله حذر^۸ .
گرمكلرىن با قاعده ، چوخ ياخشى يا صاحب كرم!
سندن كوسىردى كيم گۈره ك ، خلق ائتمە سە ايدين داش كلم?
تورپ قورومساق دهerde گر او لماسايدى بير درم ،
او تلخ و بد بو شئىخىن او لمازدى يئر زىر و زىر .
بامىيە ، پاخلا ، قارتوبىي^۹ ، سىب زمين ، و مرحيمك ،
دادسىز و دوزسوز شئى لر لذتلىدير ، اما كېك ؟!
ئىيلر كىشى پول او لماسا ، اي خالق جن و ملك ،
بازارا گلسە ناگھان ، آلچا ، گيلاس و گولبە سر^{۱۰} ؟
آلاتپە آمرودو چوخ شىتىدير ، او نو كىتن قوغون^{۱۱} ،
شىرىنىدى لاكىن چوخ باها ، خاصە او آمرودو قوغون^{۱۲} ،
بوينو ازوندور غالبا آمرودلارين ، قارنى يوغون ،
يارب او قىش آمرودونو يايپىن نېيە بىس گىرده ور^{۱۳} ؟

۱ - ايسراف اندەن.

۲ - بال شهد.

۳ - قيرميز باديمجان

۴ - پىسلە يېرسىن.

۵ - گىرده.

۶ - مركب.

۷ - اوج مصراعاذا يالىز گونئى ماحالىندا كى بعضى او زوم آدلارى.

۸ - ساغىن ، چكىن.

۹ - سىب زىمنى

۱۰ - خيار / گونئى لهجه سىنده.

۱۱ - قاوين.

۱۲ - قوهون ، مىوه.

۱۳ - دە گىرمى ، مدور.

ایگدە یاتدین نوع به نوع، ياخشى پىس، اعلا بىس گۆزه ل،
سۈئىلە، گۈرۈم علت نه دىر بعضى لرىن ائتدىن كېچل^{١٤} ؟
بادامىوين چوخ حنسى وار، پرهىزكار و بد عمل
بىزدىر اوچون، نىشتىر كىيم، باتسا الله مجروح ائده ر.
مسرف دېلىدىن سن اڭر، خلق ائتمە يە ايدىن پۇستە نى
آغزىن آچىپ واعظ كىيمى، آز قالىرىي اودسون منى
شام فيستيقىن^{١٥} هەر كىيم گۈرە، مسرف حساب ئىيلر سنى
حتى آمرىكا دا اولان بىدىن و كافر مىليونئرا!
گردو، جويزو گىرده كن، ... بىر تره زى آدى وار،
حتى او قوز حالواسى نىن لىتلى خوش بىر دادى و ار،
دازدىر قافاسىي فيندىقىن، بىر نانجىب آروادى وار،
از بىكىي وورموش باشينا، يولموش توكون شام و سحر.
من نئيلەر م شاه بالىتى، دادسىز و دوزسوز، بد صفت،
اونسوز مگر كىچمه زدى ايش، اي مسرف با معرفت؟!^{١٦}
انجىرىي گۈرسە آل دئىه ر، مطلق بىزىم عبد الصمت،^{١٧}
سن معرفت هئى خرجە^{١٨} وئر، من ده ئىيىم خون و جگر،
خلق ائيلە دين ياغ و پىنير، قاتيق، يومورتا، سود، خاما،
من هانكىسيينا پول وئرىم، ئىليليم تدارك آخشاما،
ايستە ر اوشاقلار شىرىپىرىش، رحم ائيلە بىر گۆز ياشىما
قلبين ده مىردىن بىركىدىر، ائتمە ز سىنە نالىم اثر،
بىزغالە^{١٩} نىن، گوسالە^{٢٠} نىن لەمەن^{٢١} بىزە ائتدىن حرام،
بىلدىرىجىنин ھەم جوجه نىن ھەم كەھلىگىن يا ذالجلال^{٢٢}،
خلق ائتمىسىن مىن جور باليق، من ئىليليم سىندىن سوال،
سنسىن مى مسرف يا منم؟ اي خالق مىش و بىر^{٢٣} .
بنكى^{٢٤} ، شرابىي، تريه كى، خلق ائيلە بىب سرکارىمىز،
سنسىن توتون، چاي خالىقىي، يوخدۇر بونا انكارىيىز،
ايمانىي، دىنىي ساتماسىن، بىس نئيلە سىن دىيندارىمىز؟
گۆز گۈردوگون ايسىر، سئوه ر اولىسا اىچر تاپسا چىرى،
مسرف دېلىسىن سن اڭر، بوغدا نه دىر، دارىي نه دىر؟
فيروزە و لعل و طلا^{٢٤}، آلماس و مرواري^{٢٥} نه دىر؟
اموات^{٢٦} اوچون، دستانار^{٢٧} اوچون، تنظيف^{٢٨} و چلوارى^{٢٩} نه دىر؟
تىكىسىن كفن كرباسىد^{٣٠}، قوبىسون عمامە تاج سر^{٣١} !

- ١٤ - حىنسىي ياخشى اولمايان اىگدە شىستىرە كچل اىگدە دئىه رلر.
- ١٥ - يئر پىستە سىي.
- ١٦ - عبدالصمد.
- ١٧ - قايماق.
- ١٨ - كىچىي بالاسىي.
- ١٩ - بوزاۋ.
- ٢٠ - ات/ عربجه.
- ٢١ - جلال صاحبىي.
- ٢٢ - دىشى قويون و اينك.
- ٢٣ - مخدر توزو.
- ٢٤ - قىزىل.
- ٢٥ - اينجي.
- ٢٦ - ائلولر.
- ٢٧ - عمامە.
- ٢٨ - يارانى باغلابىان آغ پارچا.
- ٢٩ - آغ پارچا.
- ٣٠ - بىنر.
- ٣١ - باشىن تاجى/ مقصود ملادير /

نفتی ياراتدین باکیدا ، وقتی کی ، فانتان^{۳۳} ائیله دی ، پیی سوزو^{۳۴} سالدي و قردن^{۳۵} ، شمعداني بد حال ائیله دی ، دهن بزیری^{۳۶} ، زیتونو بالمره پامال ائیله دی . گرجگ ازه ن^{۳۷} مؤمنلري ايش سیزليك ائتدی دريدر.

ائیلر!

دئیه رلر بوغدانین نیرخین گیران^۱ پوردگار ائیلر ، خداوندا!^۲ سن ائیلرسن و يا انباردار ائیلر؟
بلی! آلاه ياراتمیش سوغزونو^۳ ، اما اوونون نیرخین بو گون بؤیله ، صاباح ائیله او اهل شیندیوار ائیلر.^۴
آماندیر، اي بولود سسلن ، سسین کس بو ستمکارین^۵ .
قویوب بئركون ياناكی محتکر^۶ چوخ داردادار ائیلر .
گئجه رؤیادا گوردوم^۷ عالمي سیراب ائدیب باران^۸ دولوب سو ایله هر يان نودانار شارراشاشار ائیلر .
گمیسي غرق اولان تاجیر کیمي بوغداچی قارداشلار وورار باشین در و دیوارا^۹ گۆز ياشین^{۱۰} نثار ائیلر .^{۱۱}
خداوندا سنه وئرره م قسم^{۱۲} ، خباز بی رحمه^{۱۳} قولاق وئر گئر نئجه بیچارا يوخسول آه و زار ائیلر .
الینده ال قدر بیر نان^{۱۴} ، توتب با دیدت گریان^{۱۵} دئیه ر ياران! ، سیزی قرآن بونو کیم بؤیله خوار ائیلر .^{۱۶}
هله خشك اولماپیپ^{۱۷} دير گۆز ياشی خلقیل ، خداوندا!
هله اوج يوز اوتوز بىش^{۱۸} بورجو خلقی بی قرار ائیلر .
مسلمان اولدورور خلق آجیندان ، اي مسلمانلار!

۱۸.

قویار آنبارا خلقین خونباھاسین افتخار ائیلر
دگیرمانچی وورار تۈرەق اونا ، بوغداچی بوغدايا
باھاليق ملتىي ، مانند تىلکى^{۱۹} حىلکە کار ائیلر .

۲۲ - مايغىن فسارلا يېردىن چىخماسى/روسجا.

۲۳ - قدىم پىي له يانان چىراق.

۲۴ - وقار، حرمت.

۲۵ - بىزىر ياغىي.

۲۶ - گرجگى ياغىن چىخارتماق اوچون ازىزىلر.

۱ - باها.

۲ - اي تانرى.

۳ - كە وە ر./شىستەر لەھە سىنده /

۴ - شىستەرىن اون كىلومتر جنوب غربىنده يېرلىشىن بؤۈك كند.

۵ - ئالىم . ئىلم ئىدىن.

۶ - جنسىي آنبارا ووروب باها ساتماق اوچون ساخلا يان.

۷ - يوخودا.

۸ - ياغىش دىيانى سو ایله دويوروب . هر يانى سو توتب .

۹ - قاپىي و دیوار .

۱۰ - گۆز ياشى آخىدىر .

۱۱ - آلاھا آند وئرە رم .

۱۲ - رحم سىز چۈرە كچى .

۱۳ - الجە چۈرە ك .

۱۴ - آغلار گۆز ایله .

۱۵ - بىت بىلە دە قىد اولوب :

الینده ال قدر بير نان توتب هردم دئیه ر ياران بونو آلاھ ائدير بؤیله و يا شاطىر غافار ائیلر .

۱۶ - هله قورومايىپ .

۱۷ - ۱۲۲۵ق/۱۲۹۵ش / دە باھاليق و قحطلىك اولموشدور .

۱۸ - خلقين قانينىي باھاسىنىي آنبارا قويوب فخر ائديه ر .

چؤره کچی چون وئرە ر فرمان ، خمیرگىز^{٢٠} ايسلادار اونو
 فقط خالىص شورابىلە ، لاواشى زهرماڭ ئىلىر.^{٢١}
 ايلاهى! قبلى داشدان برك انسانلار ياراتمىشسان،
 فقيرين قلبىنىي سنگ ستمله^{٢٢} رخمدار ئىلىر.^{٢٣}
 دولانىر باشىينا سولمۇش، سارالمىش خرمىن ھرگون،
 سنين احسانىوا ، يارب^{٢٤} ! چىركىدار^{٢٥} انتظار ئىلىر.^{٢٦}
 نه نقدى وار، نه اشياسى^{٢٧} ، نه بوغدادسى ، نه يارماسى
 سرىشك دىدە يليل^{٢٨} روزوشب^{٢٩} ، شام و ناھار ئىلىر.
 نه خانا بند اولور ، نه تاجىرە قحط و غلا^{٣٠} ، يا رب!^{٣١}
 همىشە بىنوانىن خانمانىن تار و مار ئىلىر.^{٣٢}
 فلك عاجيز باساندىر ، اي عمي ، ھەر يئرده عاجيز وار،
 او تىز باغلار قولون ، دستىي ذليل روزگار ئىلىر.^{٣٣}
 نه زوروم وار اولام ظاليم ، نه پولوم وار آلان فايىض،^{٣٤}
 سنه قوربان اولوم ، آللادا! گناھىي مالدار ئىلىر.
 مزور^{٣٥} ، حىلە گر چوخدور، وطنده دوغرولوق يوخدور،
 گۈرۈرسوز مؤمنه ئۆمۈن نىتجە ئىلم آشكار ئىلىر.^{٣٦}
 وئىريلر يئر رىبا خوارا^{٣٧} ، همىشە صدر مجلسىدە^{٣٨}
 اوزون قىخىدىرسا بىر اوغان ، اوئو خلق سنگسار ئىلىر.^{٣٩}
 ذوغال^{٤٠} و هئىزومو^{٤١} جمع ائيلە مك^{٤٢} آنبارا يعنى چە؟^{٤٣}
 منه سن ئىلم اندىرسىن، آي كىشىي، ياكى دىگار^{٤٤} ئىلىر.
 خدادان ھېچ كىس^{٤٥} باك ائيلە مز^{٤٦} ، آند اولىسون آللادا!
 حكومت قورخوسو خلقى شىراتىن كىنار ئىلىر.

-
- ١٩ - تىلتكى كىمي.
 ٢٠ - خمیر دوزە لەن.
 ٢١ - بىتىن بىلە واريانى دا واردىر:
 چؤره کچى چون وئرە ر فرمان خمیرگىرە، او ظاليم ده
 شورابلا ايسلادار اونو، لاواشى زهرماڭ ئىلىر.
 ٢٢ - ئىلم داشىيلە.
 ٢٣ - يارالار.
 ٢٤ - اي تارىم، اي آللادا.
 ٢٥ - بىرده يالنىز زحمت چكىپ مەحصولون دۇرددە بىرىنىي آپاران كندلى.
 ٢٦ - گۈزلە.
 ٢٧ - نە شئىيى. نە اسىبىي.
 ٢٨ - گۈز ياشىيلە.
 ٢٩ - گۈنۈز و گىچە.
 ٣٠ - آزىق و باھالىق.
 ٣١ - اي آللادا.
 ٣٢ - خاراب ائدە ر. آلت اوست ائدە ر. ويران ائدە ر.
 ٣٣ - دىيانىن ذىلىي ائدە ر. بو بىت "مەدلەي" نسخە سىيدىندىر.
 ٣٤ - رىبا. معاملە. بەھرە.
 ٣٥ - اىكىي اوزىلولوك.
 ٣٦ - بو مصراع بىلە ده قىد اولوب: او دور كى ، خلق بىچارە ولايتىن فار ئىلىر.
 ٣٧ - رىبا آلان. پول معاملە يە وئرە ن.
 ٣٨ - مجليسىن يوخارىسىندا.
 ٣٩ - داش قالاق ائدە ر.
 ٤٠ - كۆممۇر.
 ٤١ - اودون.
 ٤٢ - توپلاماق.
 ٤٣ - آنبارا توپلاماق نە دئمكىدىر.
 ٤٤ - آللادا . تانرى.
 ٤٥ - هئچ كىم آللادان.
 ٤٦ - قورخماز.

اگر بیزLER مسلمانیق ، محب^{٤٧} شاه^{٤٨} مردانیق^{٤٩}
حکومت بس نیبیه بو قدر زحمت اختیار ائیلر.
اگر او ال چکه ایشدن ، اولار آزاده سر^{٤٩} ظالیم،
گؤرورسوز خلقي صیاد اجل^{٥٠} ، بیر بیر شیکار ائیلر.
تهیدیر معجزین قلبی^{٥١} صداقنندن ، دیانتندن،
ولاکین ساققال و جویه^{٥٢} ، اوونو با اعتبار ائیلر.^{٥٣}

كورسو احوالاتي

منجم دئییرکی ، یاغار قیشدا قار
اوشور ال آیاق ، تند اسر روزگار^١
سویوقدان دونار بستی ، چاتلار کولنگ
گیره ر کورسویه خلق شام و ناهار
نه اوچ گون ، نه بئش گوندو بو داستان
اوچ آیدیر زمستان بیداد کار^٢.
منیم حوصله م دار ، اوشاقلار کؤنز
یئتیش دادا يا صاحب ذوالفقار
تکذبان گرک ياندیرا هیزمی^٣

تؤکه کورسویه تا بوقت خیار^٤ .
خانم چؤلمگی^٥ چون قويار حوضگه^٦
دوشه ر آرخاسی اوسته اطفال زار^٧ .
بئیه رلر ، ایچرلر قارینلار شیشه ر
ده ير ایستی الدن گئده ر اختیار.
آنانین قاچار رنگی ، تیتره ر بابا
زمانیکی توپلار ائده ر خاررا خار.
دوواغی^٨ دوشر قورخودان چؤلمگین
دولار جووفینه^٩ خیلی گرد و غبار.^{١٠}

آقا بیر قدر فکر ائده ندن سورا

٤٧ - سئوه ن. ایسته ین.

٤٨ - حضرت علی نین لقبلیندن. مصراع^١ بئله ده قئید اولموشدور:
اگر سیز ، ای مسلمانلار ، محب شاه مردانسیز.

٤٩ - اۆز باشینا اولار.

٥٠ - اجل / اولوم / آچیسی.

٥١ - دیندارلیقدان. دیلچیلیکدن.

٥٢ - بوتون پالتارلارین اوستوندن گئیلەن اوزون ، گئىش اعیان پالتاري.
٥٣ - اوونو اعتبارلى ائده ر.

ل سونودا (ل) علامتى اولان بیتلر "نخجوانى / ملي کتابخانا / نسخه سیندن آلينمىشدىرى.

١ - بئل ، کولك

٢ - ظالیم

٣ - اودون

٤ - يعني بهارا قدر

٥ - ات بیشىرمك اوچون ساخسى قاب.

٦ - کورسونون اود تؤکن يئرى

٧ - يازيق اوشاقلار

٨ - چۈلمك باشى

٩ - ايج/عربجه/

١٠ - توز تورياق

چوبوق باشین ائيله رچوپوقدان كنار.
 دئيه راي جماعت چيixin كورسون
 گئرۈم سىز بىشىز و ياخود حمار.¹¹
 دورون اي ادبىسىز جماعت دورون
 كى، كوودوشما¹² باسىزىز حدث¹³ بىشىمار.¹⁴
 گرك من سىزى ائيله يم تربىت
 كى بي تربىتىسىز صغار و كبار.¹⁵
 چكىرىسىز نىيە بورنو زومتىصل?¹⁶
 ائدىرىسىز پىاپى¹⁷ نىيە زار را زار?¹⁸
 دابانى قويون آغزينا منفذين
 دئدىيم بو سىؤزو من سىزە چند بار¹⁹
 اوغانماز، ادبىسىز حرامزاده لر.
 دابانى ئىچىن خلق ائدىب كردىگار?²⁰
 دوشون آرخاز اوسته يئىين اىيدە نى²¹
 ولې ائتمە بىن چۈلمە كى بي قرار²²
 نئجه من يئىيم بو حدثلى اتى
 بىلە ات ، ايلاهى ، اولا زهرماز.
 سىزە رحم يوخدور بو گون هيچ هېچ
 نە قدرى ائدىرىسىز ائدىن آه و زار.
 بوگون من سىزىن باشىزى يارماسام²³
 صاباح ائيله يه رسىز منى شرمىسار.²⁴
 خزان و زمىستان وئىب ال الله
 وورور باشه بولبول، ائدىر نالە خار.²⁵
 نە دير بو زمىستان²⁶ ، نە دير بو خزان!²⁷
 اولايىدى جهان كاش همىشە باهار. ئىچىن
 فقيرىن سالار جانينا لرzech قىش
 قىشا اعتنا ائيله مە ز مالدار.²⁸
 دئىين: واي اودونسوزلارين حالىنه
 اولون سىزىدە بولبىل كىمەن اشىكبار.²⁹
 گئزون بىرجە آچ، باخ اودونسوزلارا
 ائلە ياتما ناز ائيله، اي مالدار.³⁰
 غنى آنلاماز ياي نە دير ، قىش نە دير?
 قىش ائيله ر فقيرىن ائوين تار و مار. ئىچىن

-
- ١١ - اتششك
  - ١٢ - مدفوع
  - ١٣ - دسنمازي باطل اىدە ن هەزارد.
  - ١٤ - نئجه دفعه
  - ١٥ - بئۈك و كىچىك
  - ١٦ - آردىجىل ، تىز تىز
  - ١٧ - آراسىي كسىلىمز
  - ١٨ - دئشىك
  - ١٩ - نئجه دفعه
  - ٢٠ - آللاد
  - ٢١ - اىيدە نفخى آزالدار
  - ٢٢ - ناراحت
  - ٢٣ - خجالتلىي / بورا يا قدر ال ياطما سىندان آليق /
  - ٢٤ - تىكان
  - ٢٥ - قىش
  - ٢٦ - وارلى ، پوللو
  - ٢٧ - گۆز ياشىي تۈكۈن

غني ايله شر ائوده هئي تر تؤکه ر
 يانار پینج^{٢٨} قالخار هوایه بخار. یٰ
 خزان و زمستان وئریب ال اله
 يئتیش داده يا صاحب ذوالفقار^{٢٩}. یٰ
 بشش آلتی تومن تئز يئتیر معجزه
 ايلاھي به اسماء^{٣٠} هشت و چهار.^{٣١} یٰ
 اوروس آلميري آليني، لولئونو^{٣٢}
 پولا گئتميري وئرديگين خشكبار^{٣٣}. یٰ
 جوانين اولار طاقتی زحمته
 يانانمار سويوق كورسوده اختيار^{٣٤}. یٰ
 قيران يوخسا خزننده ، وئر بانكنوت^{٣٥}
 اودا يوخسا، گؤنده ر منه بير داوار^{٣٦} یٰ
 بونا يوخ دئمه، تئز يئتير من اولوم
 قاويirma کويون قويما چوخ انتطار. یٰ
 غنيسن، يئتير، گر کاسييسان، عبت
 آدين قويما دؤولتلى پروردگار^{٣٧}. یٰ

مني

ماه مبارڪ^١ گئنه ائتدى پريشان مني
 سالدى نظردن عجب چاي ايله قليان مني
 گوللر آچىپ دلبرىم، فصل باهار اولدو گل
 اي صنم^٢ مه لقا^٣ وقت نهار اولدو گل.
 جين يېغيشىر باشىما، حوصله دار اولدو گل
 قورخورام آخر بو گون تولولوا شيطان مني.
 دوردوم او باشدان چاغىي، خيلي كسالتلە من
 تا شكمىي ساز ائدم، چاي ايله هم اتلە من.
 قايىنادي سو، دملە ديم چايدانى زحمتىلە من
 چىخىدى مؤذن^٤ داما، ائيله دى نالان مني.
 سسلە ديم، اي حرمە! كىس سسىوي قوي گۈراخ،

٢٨ - سوبا، بوكاري / روس كلمه سى/

٢٩ - ذوالفار حضرت علي نين قيلينجي نين آدى ايدى. منظور حضرت عليدىر.

٣٠ - آدلار

٣١ و ٤ . منظور ١٢ امامدىر. يعني: ايلاھي ١٢ امامين آدى خاطيرىنە منه ٦-٥ تومن يئتير.

٣٢ - اوكتوبر انقلابىندان قاباق باغچىلىق مەحصولونون قوروڭلارى روسىيە يە گىندە ردى، لاكىن اورانىن يولو باغاناندان سونرا صadir اولموردو.

٣٣ - مىوه لرىن قوروسونا قدىم خشكبار دئىدىلر.

٣٤ - قوجا/. آنادولودا آيشلىن سۇز/

٣٥ - منظور بانگ چىدىرى. مصراع بىلە ده قىيد اولوبدور: اگر خىردا پول يوخدو وئر بانگنىوت

٣٦ - قويون

٣٧ - تابرى (يٰ) علامتى اولان بىتلر بەرامبى/شىراحمىدى و شىدا نسخە لرىننە ن، سونوندا (يٰ) علامتى اولان بىتلر ايسە يالنiz بەرامبى/شىراحمىدى نسخە سىندىدىر.

١ - اوروچلوق آيى.

٢ - اي بوت.

٣ - آي اوزلو.

٤ - آذان وئرن.

دلله ميشم چايداني خرجيم اولوب بير قالاق.
 لال اolasان اي كيشي ، کار اolasان اي قولاق ،
 ائيله ديز آلمان كيمي، قانيمما غلطان مني.
 مير غضب تك دوروب، چايداني ووردوم داشا
 عورت آبيلدي ، دئدي : اي كيشي جان! چوخ يasha.
 چوخلو خجلت چكيب يورغانپ چكديم باشا
 ائيله دي غرق عرق^۰ ، ثقلت^۱ مني.

سوز عطش^۷ يانديرير قلب ائويني بال كيمي
 قامت شمشاديمى^۸ آجليق ائبيب دال كيمي.
 سفره ده ياغلي كؤكه، من باخيرام مال كيمي
 آز قالير افطار ائده مر، قويماين اوغلان مني.
 محتسب بي حيا^۹ باغلادي ميخانه نې^{۱۰}
 مئيل ائدير اما اوزو هر گنجه پيمانه نې^{۱۱}

قوي يئره شيطان كيشي ، سبجه ي صد دانه نې^{۱۲}
 دانه تذوير ايله^{۱۳} توغلاما، بئيمان مني.^{۱۴}
 موللا بير آيدير دئير مسئله حيضدن^{۱۵}
 قان توكولور مجلسه لسنه خونريزدن^{۱۶}
 حيف كي، آجليق بوگون قويدو مني فيضدن^{۱۷}
 شيل اolasان اي كيشي، سالدين آياقدان مني.
 وقت سحر بولدان^{۱۸} ، عصر منيدن دئير،^{۱۹}
 مسئله چون ختم اولور، شمر دنيده دئير^{۲۰}
 هرزاد عملدن چيخار، جين و پريدن دئير
 قاشقايانغين تورشادير، تا ائده گريان مني.

ساندي دونه ن جنتي، ساققالى يووشانلارا^{۲۱}
 حوريلىرىن جمله سى، كله سى عريانلارا
 قالمadi جنتى دئىر، بىگلىلە خانلارا
 شوکر خداوندىمه، ائيله مە دى خان منى.
 شرع شريفه خلل، مرد مسقل وئرە ر^{۲۲}
 معجزه باخ، گئر نئجه ساققالا صيقىل وئرە ر.^{۲۳}
 ياخشى تانير خلق سنى، بسىرى بالا ال وئرە ر
 يوخسا گمان ائيليس، خلق كими حيوان منى؟!^{۲۴}

-
- ۵ - مني يerde بوغدو.
 ۶ - آغىرلىق
 ۷ - سوسوزلوغون اودلاماسى.
 ۸ - شمشاد كيمي بويومو.
 ۹ - بي حيا دارغا
 ۱۰ - قدحي.
 ۱۱ - يوز دانالىي تسيبىحى.
 ۱۲ - ايكي اوزلولوك داناسى ايله.
 ۱۳ - ايمانسىز بي ايمان.
 ۱۴ - آي باشى اولماق مسئله سيندن.
 ۱۵ - قان توكولون جينده پارچاسىندان.
 ۱۶ - سعادت خوشختلىك.
 ۱۷ - ايشمك
 ۱۸ - نر نطفه سى سوبو.
 ۱۹ - كىيلا حادىھ سىندە يىزىدىن اوردو باشچىسى.
 ۲۰ - ساققالى كيشي.
 ۲۱ - ساققالى تومارلاير.
 ۲۲ - شعر يالىز نخجوانى نسخه سىندە واردىر.

وار

بو گونکودفتریمده بیر حديث حیرت افزا وار،^۱
قولاق وئر ساقیبا، بو قصه ده طعم مربا وار.
دونن دوشدو گزاریم مسجده گوردوم کي ، بير واعظ
دئییر: قورخون خدادان^۲ ، اي جماعت يوم عقبا^۳ وار.
تراش ائتمك اوزو جایز دئیبل ، هم باش قویمقلیق،
اودور علت کي، بو ایشده تشبّه^۴ بير نصارا^۵ وار.
انشیتسیم بير جوان من بعد^۶ قیرخدیرمیش اوزون دیدن
و گورسم بير نفر باشیندا زولف عنبرآسا^۷ وار.
گرك چیخسین بو كتدن فاعل و مفعول بي تردید،
گرك بو حؤکمو امضاء ائيله يه هر يئرده اوستا وار.^۸
باسیب قرآنال ، آند ایچدي اوستالار همان ساعت،
یازیلدی بير سند کي ، اوندا اوچ یوز اللی امضاء وار.
اوجالتدی بايراق اسلامی دلکلر^۹ ، هزار احسن.^{۱۰}
بو غیرت، بو حمیت^{۱۱} نه فرنگده، نه اوروپدا وار.
او پامبیق تك زنخدانلار کي، سن گورموشدون، اي ساقی،
هوسدن سالدي عشاقي،^{۱۲} او گولشنلرده يغما وار.^{۱۳}
مزلف^{۱۴} ساده رو^{۱۵} اوغلانا حسرت قالدي عاشيقلر،
تعشق جامي^{۱۶} چون سیندي، نه مجنوون وار، نه ليلا وار.
تاپیلماز بير نفر ايندي مزلف ساده رو اوغلان،
ولاكين مين نفر بي زلف، خطبي قيللي مويدا وار.^{۱۷}
يئنه توتدو اوزون خلقه دئي: اي قوم بي سلقة،^{۱۸}
گرکدير من دئيه مر خلقه سؤزو کي^{۱۹} اوندا اما وار.^{۲۰}
تجدد عالمیندن بحث ائدير بي دین^{۲۱} و لامذهب.^{۲۲}
يئر آلتیندا دئییرلر نه اوكوز، نه گوئیده دريا وار.^{۲۳}
نه گوردوز كهنه شئيلرده، کي آنتىز طاق نسيانه^{۲۴}

۱ - حیرت آرتیران.

۲ - آللاهدان.

۳ - قیات گونو

۴ - اوخشاتاما، اوخشاما

۵ - مسیحی لره بنزه مه.

۶ - بوندان سورا

۷ - عنبر قوخولو. عنبره بنزه ر.

۸ - بورادا منظور سلماني. ميرزا کاظم مجتهد بئله بير ايش گورموشدو.

۹ - اسلام بايراغيني دلکلر اوجالتدی.

۱۰ - مين آفرين.

۱۱ - غیرت.

۱۲ - عاشقلري.

۱۳ - تالان ، غارت.

۱۵ - تئل قویموش زولفولو.

۱۶ - ساده اوزلو.

۱۷ - سئویشممک پیاله سی.

۱۷ - سوبیوشدور، اخلاقسیز. باراما.

۱۸ - سلیقه سیز.

۱۹ - بير سؤز کي.

۲۰ - دینسیز.

۲۱ - مذهبسیز.

۲۲ - قدیم بئله خیال اندردیلر کي، يئر اوكوز اوستوندە دایانانیر و گوئیده دریا وار کي یاغیش یاغیر.

طریقتده^{۲۴} ، شریعتده^{۲۵} مگر تازه الفبا وار.
 سیزه لازیم دئییل تاریخ بیلمک، ای مسلمانلار،
 مگر قرآندا، ياران، قصه ی جمشید و دارا وار.^{۲۶}
 مگر نقل سکندر^{۲۷} وار کتاب دین و مذهبde؟!
 اوно تعليم ائدن میرزالارین دینیندە اما وار.
 کفایتدير بیزه کافي^{۲۸} ، نه دیر بو علم جغرافي؟
 اوخو ابوابي^{۲۹} و وصافي^{۳۰} کي، اوندا چوخ معما وار.^{۳۱}
 حسابي عزل ائديب ائتييم نصابي^{۳۲} جانشين ياران^{۳۳}
 حيريلسین دفتر هيئت کیمی هر نه کي، بیجا وار.^{۳۴}
 آتين اول علم الاشياني^{۳۵} مدارسدن^{۳۶} ، مکاتبدن،^{۳۷}
 شریعت پايدار اولماز کي ، تا بو علم الاشيا وار.
 اولادي، قوردو، دوشاناني ائديرلر نقش دفترده،^{۳۸}
 چكيرلر نقش انساني، دئييرلر حق تعالى وار.^{۳۹}
 آليلار مزد دولتند، يئيرلر، زهرمار اولسون،^{۴۰}
 نه بىزخدن^{۴۱} ، نه دوزخدن^{۴۲} ، بو میرزالاردا پروا وار.^{۴۳}
 ووروللار دم تجددن^{۴۴} ، اولار ناپاکدير ايتدن،^{۴۵}
 دئييرلر آي بير عالمدير، بو يېتك، زشت و زبيا وار.^{۴۶}
 نه خوش گلميش سیزه بو تازه شئيلر، بینوا مخلوق!
 باسیرسيز باغريزا، گويا ايچينده کوفته سوريا وار.
 گئدير بولينه بير توکسوز اوشاق تحصيل اوچون، ياران،
 اگر علم صنایعدير، اوونون مقصودو بوردا وار.
 بیزه لازیم دئییل طياره و بالون، ای ملعون،^{۴۷}
 بیزه گؤیده کۆمك مین مین ملك، بير رب اعلى وار.^{۴۸}
 او گاو ماھي اوستوندە گرک يئر برقرار اولسون،^{۴۹}
 يازيلسین قتلينه فرمان نه قدری تازه ميرزا وار.^{۵۰}
 مگر ايراندا يوخدور علم دباغي^{۵۱} و صباحي^{۵۲}؟

۲۳ - اونوتما انوی

۲۴ - مسلکدە.

۲۵ - دین. مذهب.

۲۶ - جمشید و دارا حکایه سی.

۲۷ - اسکندر ناغیلی.

۲۸ - اصول کافي، ديني مكتب كتابي

۲۹ - ۲۱-۲۰ - قدیم دینی مکتبىلرده تدریس كتابلارىندان.

۳۰ - تاپماجا.

۳۱ - منظوم عرب فارسجا لغت كتابىدى.

۳۲ - دوستلار.

۳۳ - طبیعت علمي

۳۴ - مدرسه لر.

۳۵ - مکتبىلردن.

۳۶ - بئیوك تاري.

۳۷ - بهشتله جهنم آراسىندا يئر.

۳۸ - جهنم.

۳۹ - قورخو.

۴۰ - يئىنى لىكىن دم ووروللار.

۴۱ - چىركىن و گۈزە ل.

۴۲ - بئیوك آللە.

۴۳ - قدیم گمان ائدرىيلر کي، يئر باشى اوکوزدن اولان باليق اوستوندە داياني.

۴۴ - دلباقلىق

۴۵ - بوياقچىلىق

بحمد الله! بيزيم كنده بو گون قيرخ اللي جلفا وار.
 گندير پاريسه بي غيرت كي، گويا اويره نه صنعت،
 آياق اوسته ايشير نكبت^{٤٨} ، يانيندا بير ماتيشكا وار.^{٤٩}
 او ناپاكه دئين مندن، نه وار بئرلينده، پاريسده،
 نه قدر علم ايسته سن منده، اگر سنه او سئودا وار.
 نه وا ر پاريس كندينده؟ اگرعلم ايستي سن من ده،
 کي وار منده زر خالص، اگر اوندا مطلا^{٥٠} وار.
 گل علم دين اوخو حاجي، نه وار علم معادن ده،^{٥١}
 سواي اينکي، بير آز موردار و بد بو نفت لامپا وار.^{٥٢}
 سيبيريا اهلي ظن ائيلر کي، هر يئر بؤيله جامدир،
 جهاني گرمه ين بيلمه ز کي، اوردا بير سيبيريا وار.
 مگر شست تير^{٥٣} ايله ويران ائديلر قصر كسراني؟
 "تذل من تشا^{٥٤} قرآندا يوخدور، اي عمي، يا وار؟
 بو توب بازليق^{٥٥} ، تفنگ سازليق^{٥٦} يقينا فيكر باطلدير،
 دليل الده " تعز من تشا^{٥٧} تك نص غرا وار.
 الفبای جديدي^{٥٨} قاضي ملت^{٥٩} حرام ائتدی.
 معارف مجلسیسين سد ائيله مك حاقيندا شورا وار.
 گئنه واعظ گليب نطقه دئدي: هشيار اولون ياران،^{٦٠}
 ايچيزده بير پارا ابليس طينت^{٦١} پير و برينا^{٦٢} وار.
 گهي باليله هم مجلسیس، گهي دهريله^{٦٣} هم کاسه،
 جماعت! اولماين غافيل، ايچيزده^{٦٤} گبر و ترسا^{٦٤} وار.
 نئجيin لعن ائتميري بونلار، گلنده آدي ثاني نين،^{٦٥}
 سکوت ائيلير نبيه اونلار، اگر شرعا تبرا^{٦٦} وار.
 گۈرۈم آللاه خراب ائتسين او تبرىزي، او تهراني،
 بحمدالله و المنه^{٦٧} گونئىده اهل تقوا^{٦٨} وار.
 و لاكين بير نفر شاعر گيريب ميدانه بي پروا،^{٦٩}
 عدوی دین و ايماندیر^{٧٠} ، اليinde تيغ برا وار.^{٧١}

٤٨ - ياراماڭ

٤٩ - اخلاقسيز خانيم

٥٠ - قىزىل سوپو وئريلەمىش.

٥١ - معدن تائيماق علمي.

٥٢ - چراغ ياغى

٥٣ - مسلسل

٥٤ - هر كىمي ايستر ذليل اندر. قرآن آيه سى.

٥٥ - توب آتماق.

٥٦ - تفنگ قايىرماق.

٥٧ - هر كىمي ايستر عزيز اندر. قرآن آيه سى.

٥٨ - تازا الفبا.

٥٩ - ملتين قاضي سى.

٦٠ - دوستلار آيىق اولون.

٦١ - شيطان ماھيتلى.

٦٢ - اون دوقۇزونجو عصردە ايراندا يارانميسىش بير دين.

٦٢ - ملحد، آلاھىسىز.

٦٣ - آتش پرست.

٦٤ - مسيحى

٦٥ - ايكىنجى خليفه عمر.

٦٦ - اوزاقلاشماق ، ديني حكم.

٦٧ - آلللاه واحسانينا شوكور.

٦٨ - آلللاها و احسانينا شوكور.

٦٩ - قورخوسوز.

سؤزو شهد و شکر، لاکین قاچین اوندان مسلمانلار!
 او بير زنبور مودي^{٧٣} دير كي، منقاريندا^{٧٤} حلوا وار.
 لباسي، بئركو ديوشي! بئش اون سؤز بىلە بىب روسي
 دئىير مكتىبدە شاكىرىدە، نه جىنت وار، نه طوبى وار.
 ائشىتىدى بىو سؤزو معجز، چكىپ تىغ شىر بارى،
 دئدى: يوخسا گمان ائتدىن مىnim آغزىمدا دولما وار!
 سىن انكار ائيليسن نورو، من انكار ائتمىرەم، زира،
 جهاندا اختر و مە، آفتاتى عالم آرا وار.
 گۈزۈن يوم پس، نظر قىلى آسمانە، گۈرمە سىن بىر شئى ،
 گۈره ن گۈز يوخدۇ سىنە، يوخسا اول سقف مجلادار.
 توجه ائيلە بىر مغرب زمىنە، گۈر نە لە واردى!
 گۈزۈن بى علت اولسا^{١٩}، باخسان اوردا چوخ تماشا وار.
 اوزون توت گون باتان سىمته، نظر ائت دورىنىن ايلە،
 فقط ایران دئىيل كل جهان، بىر آىرى دنيا وار.
 او يئر بىر يېردى نورانى كى، وار مىن مىن گولوستانى،
 تمامام گولدو، بولبولدور، نه قدرى كوه و صحرا وار.
 تماشا ائيلە جنات نعيمە غرب عالىدە،
 مزىن قىرالىدە حورى و غلمان و طوبا وار.
 تفرجگاهى قبرستانىدى، واعظ عالم شرقين
 نە گول وار اوردا ، نە گولشىن ، فقط بىر مشت موتا^{٢٠} وار.
 دىماغىكى^{٢١} مختىدىر^{٢٢} ، بەھىشتى اييلرى آلماز،
 ائشىتىمەز سىس او كىس كى، گوش هوشوندا مقوا وار.
 او يئر اهللى وئىرېب جان آھنە آدىن قويوب ماشىن
 او يېرده نە شىتر، نە خىر، نە پالان وار، نە نوخشا وار.
 او يئر اهللى اولار مشغول شىمي و فيزىك ايلە،
 او دنيادا نە بىغ ايلە، نە ساققالىلە غوغَا وار.
 او دنيا اهللى، علم و فن ايلە مشغولدور دائم،
 او دنيادا نە آه و نالە، نە صغرى و كېرى^{٢٣} وار.
 بىناي علمى يىخىدى، دوزلە دى آبا و اجدادىن،
 جهالت تخمون اكدى، گىندى، ايندى كىمەدە يارا^{٢٤} وار.
 دئسىن بىو ملكىدە حق تصرف يوخدور ئوللادا؟
 سىنيدىر ملک و هم حاصلى؟ دئىيلەز حق اخري وار!
 پىمبر كافىرى اسلام ائديردى، سىن مسلمانى،
 ائديرىسن كافىر، اما بىلمىرەم بوندا نە معنى وار؟
 دالىمجا هيچكىس گلمەز منىم، خاطر جمع اول قارداش،
 سىنە مخلوق ائده ر بىعەت كى، سىنە مال دنيا وار.
 منه مسجىددە بىر يئر وئىر، خدايا ائيلە بىم سجدە،
 اگر مسجىددە يئر يوخدور، جهاندا مىن كلىسا وار.
 اگر دوزخىدە عقرب وار، نئچىن ظلم ائيليسن خلقە؟

-
- ٧٠ - دين و ايمان دشمنى.
  - ٧١ - كىسكن قىلىنج.
  - ٧٢ - اذىت اندن آرى.
  - ٧٣ - دىمدىك.
  - ٧٤ - ساغلام.
  - ٨٠ - اولولر يئرى.
  - ٨١ - بىئىن، باش، قافا.
  - ٨٢ - بىئىنى خىستە اولان، عاغلى ساغلام اولمايان.
  - ٨٣ - منطق علمى نىن اصطلاحلارى.
  - ٨٤ - جسارت، جرئت.

خریدار اول اوزون آقا، اگر جنتده خورما وار؟!
اگر بی دین ایله جنگ ائیله مک اسلاما واجبیه،
اگر بو باره ده حؤکم جهاد و امر فتوا وار.
توب و توبخانه وي چك جانب سلماسه، چون اوردا،
بنش اون مین کورد لامذهبله بير اسماعیيل آقا وار.
نه حاجام، نه چنگیزم، فقط من منکر دینم،
من ال تاپسام، معاذالله^{۲۰}! سنین باشیندا غوغا وار.
بو قدری مست ایچیندہ بیر نفر هشیار اولمازی؟
مگر بیر گوزلو یو خدور اوردا کی، مینلرجه اعمی^{۲۱} وار؟
گوهره نمز استراحت معجز بیچاره تهمتدن،
نئجه یو خلار او بیچاره کی، اطرافیندا دریا وار.
اگر انسان اوچون همفکر اولان واردیه، وطن خوشدور،
نه قدری سنده محنت چکمه یه تاب و توانا^{۲۷} وار؟
دئییل ایران عبارت ارونق انزابدن، معجز،
سراب و اردبیل و انزلی، هم رشت و سواوا^{۲۸} وار.

شوكلوق

دولتسرای ریّمه^۱ گنّتدمیم دونن گنجه،
گؤردومن کی، فرشی یوخ، نئچه بیرتیق حیریق کئچه.
عرض ائلله دیم بو فقر ایله، بو افتضاح ایله،^۲
مین قصر^۳ سن عطا ائده جکسنه^۴ بیزه نئچه؟!
شممعی گتیر، چیراغی گتیر، یاندی سینه میز،
عشقین نه دیر سنین بو چیراق معوجه^۵
بیر گون اکیل یاواشجا کلیسا یاه باخ گیلن،
سئیر ائلله عرضه، فرشه، جلاله بیجه بیجه.^۶
سن ده مرمت ائلله گیلن بو خرابه وي،
معمار باشی غافارا دئنه^۷ ، تا چکه ریجه.^۸
گؤردومن الین ووروب بئلینه گولدو قاه قاه،
من عاقلم دئدی: پولو وئرمم گجه مجھه.^۹
یارب منی مؤاخذه ائتمه بو امرده،^{۱۰}
معجز سن ایله شوخلوق ائدبیدیر، دوشوب لجه.^{۱۱}

جمهوریتہ

ساققیا بیر باده وئر ابنيا جمهوریتە^۱

- ۱ - آلاهیمین منزیلینه. مسجدہ.
 ۲ - رسوا چیلیق.
 ۳ - مین سارای.
 ۴ - باغیشلا یا جاقسان.
 ۵ - ایری اوپرو چیراق.
 ۶ - بیرحہ بیرحہ.
 ۷ - دئینہ. سؤلہ.
 ۸ - تئز دونان بیر نوں گچ.
 ۹ - اوتاغی آغاردان مشہور مادہ.
 ۱۰ - دانلاما. ملامت ائتمہ.
 ۱۱ - عنادا دوشوب.

تشنە دىر اهل وطن صەھبىي جمھوريتتە.^٢
 ساكت اول ، آھسته گل^٣ ، تند اسمە^٤ ، اي باد صبا
 قورخورام توز اگلشە سيماي جمھوريتتە.^٥
 بير پارا نادان كىشىي" باشسىز بدن اولماز" دئىير
 بس دئمك واقف دگيل معناي جمھوريتتە.
 قوردا وئردى گله نى^٦ چون ، كله سىز چوپانىمىز
 اول جەتنىن دوشموشك سئوداي جمھوريتتە.
 قامتىي اولدو خميده^٧ بىنوا ايرانلى نين
 بس كى كرنوش ائيله دى^٨ اعديي جمھوريتتە.
 قبله عالم لره^٩ يوز ايل بلى قربان دئىيك
 بير زمان دا "هن" دئىه ك آقاي جمھوريتتە.
 ايسىتە سن قىيد اسارتىن^{١٠} خلاص اولماق اگر
 قوي قدم موسى كىمي دريائى جمھوريتتە.
 ائتدى احيا يېنگىي دنيا^{١١} مردە گانىن^{١٢} بال تمام^{١٣}
 سن ده يالوار ، اي اوغقول ! عيسايى جمھوريتتە.^{١٤}
 بير قارىش يئر يوخدو لم يزرع^{١٥} فرنگستاندا
 ائيله بير عطف نظر صحراي جمھوريتتە.^{١٦}
 محتكىلر آستانىن^{١٧} بوس ائندن^{١٨} جهالدىر،^{٢٠}
 سورتە اوز عاقل گرك طغراي جمھوريتتە.^{٢١}
 قدر زر^{٢٢} معجز شناسد^{٢٣} ، قدر گوھر گوھرى^{٢٤}
 اولماز هر كس مشتري كالاي جمھوريتتە.^{٢٥}

ننه جان

-
- ١ - جمھوريت اوغوللارى.
  - ٢ - جمھوريت شرابى.
  - ٣ - يواش گل.
  - ٤ - سرعتله اسمە.
  - ٥ - جمھوريت اوزونە.
  - ٦ - سورونو.
  - ٧ - اگىلمىش.
  - ٨ - باش ايدى.
  - ٩ - جمھوريت دشمن لرى.
  - ١٠ - شاھلارا.
  - ١١ - اسيزلىك زنجىرىندن.
  - ١٢ - تارا دىيا. منظور آمرىكا.
  - ١٣ - اولولرىن.
  - ١٤ - تامامىلە.
  - ١٥ - جمھوريت عيساسينا.
  - ١٦ - اكىلمە مىش.
  - ١٧ - جمھوريت چۈلۈ.
  - ١٨ - لازىملى شەئىلىرىن آنبار اىدىنلىرىنىن آستاناسىن.
  - ١٩ - ئۆپن.
  - ٢٠ - جاھىللاردىر.
  - ٢١ - قىزىلىن قدرىن.
  - ٢٢ - معجز تانىيار.
  - ٢٣ - جواهر قدرىنىي جواهرچى.
  - ٢٤ - جمھوريت تجارت مالىنا.
  - ٢٥

باهار گونلري روشندي گوندن، آي ننه جان،
 محالدير چيخا بولبول چمندن، آي ننه جان.
گلنميره مر يانيوا عذرому قبول ائيله،
 كئفين خبر آليرام هر گلنده، آي ننه جان.
 باشيمدا شال مادام^۱ ، گردنيمده^۲ طوق طلا^۳ ،
 اوزوك قيزيل، قاشي در عدندن^۴ ، آي ننه جان.
 گنجه گوندوز يندىكىم گزدى^۵ ، راحت الحلقوم^۶
 تشكير ائيليرم اهل وطندن^۷ ، آي ننه جان.
 قيزين عجب يئره وئردىن، ننه، ئوين آباد،
 مرخص ائيله اوپوم بير ممه ندن، آي ننه جان.
 چاي آلتى^۸ بال يئيره م هر سحر، ولې ئتجه بال!
 كى، رنگى خوشدور عقيق يمنده ن^۹ آي ننه جان.
 بالى گلىر "چناندان"^{۱۰} يوغوردو كوندوردن.^{۱۱}
 دوشابى، ياغى، ده نى وايقاندان^{۱۲} ، آي ننه جان.
 وطن اوشاقلارى نىن باشينا ووروب توربا،
 دولاندىرير سوسوز ايت تك گلنندن، آي ننه جان.^{۱۳}
 مبارك اولسونا چوخ گوندە رىب مقدسلىر،
 نه قدرى چاي ختا^{۱۴} ، قند لندن^{۱۵} ، آي ننه جان.
 گتير قولاغىوا بير سؤز دئييم نهانى^{۱۶} سنە،
 و ليك بو سؤزو گىزلت دده مدن، آي ننه جان.
 سويور گلىب گىدە نى هر گون او^{۱۷} ، حصىر اوستە،
 زيانى چوخدۇ بونون شاه سئوه ندن، آي ننه جان.
 او گنجه كى ، منى آغا^{۱۸} ائيله دىز سليم،
 چالىنىدى صور، اولو چىخىدى كفندە ن، آي ننه جان.^{۱۹}
 او ظاليم اوغلۇ ائله باسىرى بىندى زارا،^{۲۰}
 كى، آز قالىب چيخا جانىم دەندە ن^{۲۱} ، آي ننه جان.
 كەھى ياتار، گەھى قالخار، گەھى گلر غصبه،
 او زاد نه زاددى چىخىدىر بىندن، آي ننه جان.
 دئىيردىلرگنجه صبحە كىمین كتابە باخار،

- ۱- شال مادامى فراسە سؤزو منظور آورويا خانىملارينا خاص شال
- ۲- بويونمدا
- ۳- قيزيل بويون باغي
- ۴- جنوبى يمنىن باش كندى، بو شهرىن اينجىسى مشهور ايدى.
- ۵- اصفهاندا قاييريلان بير شىرىنى.
- ۶- ان ياخشى استانبىلدا "حاجى بكتير" طرفىندن قاييريلان بير شىرىنى.
- ۷- هموطنلاردن. وطن اھلىنىن
- ۸- قلىان آلتى، سحر يئمە گى.
- ۹- رنگى مععمولا قىرمىزى اولان قىمتلى بير داش كى، اوندان اوزوك قاشى دوزع لده رلر.
- ۱۰- شبىسترين ۶ كيلومترشماليپىدا بير كند.
- ۱۱- شبىسترين شرق طرفىnde بير داش كندى.
- ۱۲- شبىسترين ۱۰ كيلومتر جنوبوندا كند.
- ۱۳- منظور ميرزا كاظم مجتهدىر. معجز هئچ يئرده اونون آدىنى آپارمايىر.
- ۱۴- چىن چاپى.
- ۱۵- لندن قندى
- ۱۶- گىزلى ، اورتولو
- ۱۷- ميرزا كاظم،
- ۱۸- ميرزا كاظيمە خلق «آغا» دئىردى.
- ۱۹- ميرزا كاظيم نسبتا اوزون و اولدوچا آريق ايدى.
- ۲۰- من زاواللىبا، من يازىغا.
- ۲۱- آز قالدى جانىم آغزىمدان چىخسىن.

و لیک باده ي عشقی ^{۲۲} ایچیندن، آی ننه جان.
 کتاب حسنومو ائلر مطالعه هر گون،
 عاغیللانیب من زاري ..... دن، آی ننه جان.
 گھی اوزومدن اویه ر، گاھ گول دوداغیمدان،
 گھی دئیه ر: قوي اویوم بیر چندن، آی ننه جان.
 نئجه دئییم کئجه ده اللي يول منه ..... لار
 بو باره ده ائدیره م شرم ^{۲۳} سندن، آی ننه جان.
 دئیه ر گرک ائده سن هر جماع ^{۲۴} اوچون بیر غسل،
 لطیف اولوب بدنیم یاسمندن، آی ننه جان.
 و لیک باشیما بیر ایش گلیب، علاج ائیله،
 بو مطلی خبر آل بیر بیلندن، آی ننه جان.
 جھت نه دیر داها آغا جنوبا مئیل ائتمیر،
 شمالا اوز چئوریبیدیر دوندن، آی ننه جان.
 ایلان ووران یاتار، اما منیم یو خوم گلمه ز،
 آلاولانیر کفلیم ..... ویرنده ن، آی ننه جان.
 یاواش یاواش اونادا عادت ائیله رم قورخما،
 سلامتم نیگران اولما مندن، آی ننه جان. ^{۲۵}

اوروجلوق

چیخدی تخته، قویدو باشا تاج اوروچلوق خان گئنه،
 ماھ ^۱ روزه یازدی خلقین قتلینه فرمان گئنه.
 توت قولاغین، ای مقدس ^۲ ! پنبه ی معهود ^۳ ایله
 تنگه دوشدو حوصله م، چون سؤیلوره م هذیان گئنه.
 غلغله سالدی جهاناء باز ^۴ بانگ ^۵ اوها اوھا ^۶،
 سینه لردہ بحر بلغم ^۷ ائیله دیر طغیان گئنه.
 خلط سینه دفع ائدیر هر ساعت پیرانیمیز ^۸ ،
 ایرگنیر صحن عبادتخانه دن انسان گئنه.
 پشتة ^۹ لر ترتیب ائدیب بلغم، عجب هنگامه دیر،
 کوچه و بازاری دولدورموش اونا فرماان گئنه.
 قوي گوره ک واعظ نه سؤیلور، ساکت اول ای بی حیا،
 ای ملك باجي! گوروم گلسین یئره آرخان گئنه.
 گئنه کیمدن انتقام آلماق خیالي وار بونون،

۲۲ - عشق ایچگیسی. محبت شرابی.

۲۳ - اوتانیرام.

۲۴ - یاخینلاشما.

۲۵ - میرزا کاظمیم بیر نئچه اوزوندن یاشجا چوخ جوان آرواد آلمیشدی. بو شعر میرزا کاظمین شبسترده آدیغی سونونجو گنج خانیملا علاقه دار یازبلمیشدیر. (آخریندا (گگ) علامتی اولان بیتلر نخجوانی نسخه سیندن آلبینمیشدیر)

۱ - اوروچلوق آیی.

۲ - دیندار و مقدس آدام.

۳ - معلوم اولان پامبیقلا.

۴ - دنیایا.

۵ - گئنه.

۶ - سس.

۷ - اوسگورمه.

۸ - بلغم دریاسی.

۹ - قوجالاریمیز.

۱۰ - تپه لر.

بير يئمك قرآن آپارير مسجده جان جان كئنه.
 اركگه مين حوري^{۱۱} احسان ائيله بير فردوسدا^{۱۲}
 عورته بير دانه اركك واعظ نادان گئنه.
 چوخ بئويك بدېختلىكىدىر فرقه ي نسوان^{۱۳} اوچون،
 گر بەشىتە هەكذا^{۱۴} حكم ائيله يە يزدان گئنه.
 معجز مسىكىن كىمي^{۱۵} اولدو سماورباز لال،^{۱۶}
 سؤيله مز، دينمز، دانيشمار خلقىله، غلىان گئنه.
 گر بقول واعطان^{۱۷} خىتى^{۱۸} اولا غلمانيان،^{۱۹}
 قورخورام ارككلرى پورتىست^{۲۰} ائدە نسوان گئنه.
 بوالبىشى^{۲۱} بوغدا يئدى، چىخدى بەشتى عدن دن^{۲۲}
 مىل ائدە ر اولادى دا هەر دم چىخار اوردان گئنه.
 ۱۲۴۶ فەري ۱۳۰۵-۶ شمسى

سورە يى نحلدە^۱ يازىب كاتىبَ وحى وصف اونا،^۲
 قورخاما ، چون سوپوقلۇغا عسل^۳ داوادىي، ناجىيىا.
 سانجى ائدە ر مناققىي^۴ شىر بىرنج^۵ مطلقا،
 چون او طعام مە لقا، مال خدادىي^۶ ناجىيىا.
 گايىطي. جل ائدە ندىر^۷ اول كىلمە تكذيان،
 هلمە زىد و وصطفكىي ، مقل و سنا دى ناجىيىا.
 حب حياتىي^۸ آتمايىين، دىنە خىلال قاتمايىين،^۹
 مەدە نى ايشلە دە نميرى^{۱۰} ، آغزى ياوادىي، ناجىيىا.
 حوض دامارا^{۱۱} اىگنە نى، ائيله مە داھل ھولھولو^{۱۲}

- ۱۱- قادىن اولان ملک.
- ۱۲- بەشتىدە.
- ۱۳- آروادلار دستە سى.
- ۱۴- بىلە، بوشكىلەدە.
- ۱۵- يازىق معجز.
- ۱۶- گئنە لال اولدو.
- ۱۷- وائىط لرىن دئىيگى كىمى.
- ۱۸- نە آرواد، نە كىشى.
- ۱۹- اوغلان ملكلەر.
- ۲۰- اعتراض.
- ۲۱- آدم، بىرىنجىي انسان.
- ۲۲- ھمىشە ليك بەشت.
- ۱- قرآندا بىر سورە. نحل بال آرىسىي دئمكىرى.
- ۲- اونو تعريفلە يىپ.
- ۳- بال.
- ۴- اىكى اوزلو.
- ۵- سوتلو آش.
- ۶- آى اوزلو.
- ۷- تارىنин مالىدىرى.
- ۸- مدفوع ارىدە ر.
- ۹- خصوصىي توخوملارىن قاتىلاراق دئيولموشۇ.
- ۱۰- هلمە زىد، مضطفكىي، مقل، سنادي خلق طبابتى نىن بىتكى داوالارى.
- ۱۱- بىر حب آدى ايدى.
- ۱۲- منظور دىنە قارىشىقلىق سالمايىن.
- ۱۳- قارىنىي ايشلە دە بىلمىر.

قاني تميزله ين داوا، آبغورادي^{۱۰} ، ناجييا.
اولگوچو چرخه وئرمىشىم ، سازلامىشام حجامتى،
گلسىن حمامە مە كسىن، قانى قارادى، ناجييا.ل

کورد قارداشلارىما (سيميتيقو)

سنه من دئىيم، اي سيمىتيقو داداش،
راحات دور اولان، خلق ايله آز ساواش!
يوسون مردە شورلار، گۈرۈم تەريوي
راحات دورمادىن، يخدىلار جەريوي!^۱
فرار ائيلە دين ارض روما طرف
گئنە گلدىن ايرانە، اي بى شرف.
گئنە الطفات ائتىدى دولت سنه،
ۋئىلەدى بو شرطىلە رخصت سنه.
كى ائتمە يە سەن يئر اوزوندە فساد،
و اولماياسان مثل این زىاد.^۲
بلى سەن ايتىردىن گئنە اولگوجون،
عمر خانا^۳ گۈستەرىن اول، گوجون.
عمر نئيلە مىشىدى سنه، اي لعىن،؟
سراسر خراب ائيلە دين كندلىن.
بۇنا اكتفا ائتمە دين^۴ ، اي دغل،
گئنە چىكمە دين رى هاوسىنداڭ ال.^۵
گنجە خلق نادانى مىست ائيلە دين،
سحر شهر دىلمانە قصد ائيلە دين.
حساب ائيلە دين خلقى كوسون خالا^۶ ،
بو فيكى ضعيف ايلە دوشدون يولا.
چكىپ نعرە چۈن دولتىن توپلارى،
تۈكۈلۈپ يېرە ئۆزۈمىرىلىرى.
ياغاندا هاوادان يېرە قول و باش،
باتىردىن يېرىن، اي سيمىتيقو داداش!
سالىپ قورخۇ چۈن قىلىپە ولولە،
سىنيق لىشكەرىلە قايبىتدىن ئۆھ.^۷
چىخىپ خىمە دن مادر مضطربىن.
وروب باشا گۈرجىك سىنيق لىشكەرىن.
گۈزۈندەن تۈكۈپ ياش مثل شира،
دئىي: اي اوغۇل، دۇمۇسۇن قولدورا .
دئىي: بىن شلوازىي باغانلىيin،

۱۴ - داوارىن حوضونا.

۱۴ - مسلك سىز.

۱۵ - قورا سىيوا.

۱۶ - كورە كىدەن قان آلماق اوچۇن ئۆكۈز، قوبۇن بويۇزۇندان قاپىللان حجم.
سونوندا (ل) علامتىي اولان بىت "بهرامى/شىراحمدى/"سخە سىندىندرى.

۱ - كوردوستاندا جەرىق قالاسى.

۲ - كىپلا فاجعە سىنە يىزىدىن اوردو باشچىلارىندان.

۳ - سيمىتيقو دۈورۈ كورد بئۈوكلىنىدەن.

۴ - كفایىتلەنك.

۵ - تەرانىي جنۇبۇندا شهر.

۶ - كىلثوم خالا.

۷ - نىگان آنان.

آناجان دابانلارىزى ياغلايىن.
گلىر آرخامىزجا سپاھ عجم،^٨
فرار ائيله يىن سىز و اهل حرم.
قىزىن چون ائشىتىدى بولالان سۈزۈ،
سارالدى اوزو، هم قارالدى گۈزو.
دئدى: گىتمە، دور، اي پريشان دده.
قاویرما كويۇ قالدى خرىشىدە ده.
نه زحىملە كىسى آتا رىشته نى،
ذخىرىھ اىلە دولدوردو خرىشىدە نى.
گىتىردىن اوزوم باغان بى حساب،
بىشىرىدىن آنام بىدى باتمان دوشاب.
يئن آتدان يېئرە، قبل از آنكى قاچاق^٩
بارى بىر دوبونجا يئىھە ك قايقاناق.
بىشىرىمىش آنان ياخشى ياغلى كوكە،
ادن وئر قويوم آغزيوا بىر تىكە.
اگر بىز قاچاق مثل طفل حمام^{١٠}
عمرخان يئىھە ر ياغلى ، بالى تامام.
ئىنجە اولماسىن حوصلە م دار منىم،
كى، اون دست زرى پالتارىم وار منىم.^{١١}
اولوب چونكى ، سىندىن مكدر قوتار،
بو پالتارلارى غارت ائيلر قوتار.
بو اشادا ناگە چكىپ: يا على!^{١٢}
جىگردىن، يالانچى شە پەللوى.
بو دەشتلى سىسىن هاوا تىتە دى،
قىزىن رىنگى قاچدى بابا تىتە دى.
دئدى: گىلىلەر ها! فرار ائيله يىن،
لباسى تىزىدىن كنار ائيله يىن.
چىخىن مثل بزغالە داغ باشىنا^{١٣}
وئرىن ادن داغ اوستە گۆز ياشىنى.
چىخاردىن تومانى، ئۇنو، باشماغى،
باخىن ، اوپىرە نىن بىنە دن قاچماغانى.
اله كىچىسىز، اي واي، سىزىن حالىزا،
عمر خان سوپا تك مىنر دالىزا.
گرفتار ائدە گر قوتار بگ سىزى،
بىيرىسن سىنە ئىليلر ، اي عمقيزى؟
قالار جمدگىن چۈلدە مثل قويون،
گلر باشىوا اللي يوز مىن اوپون.
گۆزۈن يوم گىلن، باخما سولا ، ساغا،
دابانلارى ياغلا و ديرماش داغا.^{١٤}
نقدىرى ساغام من، سۈزۈن لاب دوزو،
بلا سىزىدىن اسکىيك ئىليل، عمقيزى.

٨- ايران قوشونو.

٩- اوندان قاباق كى.

١٠- گۈپرچىن بالاسى.

١١- زرى بىر نوع پارجا ايدى.

١٢- منظور رضا شاه پەلۋىدىرى.

١٣- كىچى بالاسى كىمىي، اوولاڭ كىمىي.

١٤- بىت بىللە ده بازىلەمىشىدىر:

گۆزۈن يوم، فقط قورخما ديرماش داغا.

نە سول سىمنە ائيلە نظر، نە ساعا

دئيلسيز بو ايشلرده سيزلر كي، خام،
 قاچيسىز مىليله بىش اون يول تمام،
 اگر اولمايايدى بو داغ و دره.
 دئيه رديم؛ مىنين قانجيق ائشىشكىله.
 بواشنادا بير صىحه چكدى آنان،
 آياغينا باتمىشدى چون بير تىكان.
 قاچين ايندى لازيم دېبىل ناز و نور،
 اگر قاچماساز بېرتىلار قارنىپۇز.
 كسىلدى آنان طاقتىي آغلادى،
 آياقلارى نىن ياراسىن باغلادى.
 دئدى: اي سىمتقۇي بد منظرە^{١٥}!
 گۈرۈم، اي اوغول، گلسىن آرخان يئرە.
 گىندە بىلمىرە م باغا من، اي اوغول،
 نىچە دىرماشىم داغا من اي اوغول؟
 سنه من دئىيم آخر اي پىزە ونك،
 امير لرستان ايله ائتمە جىنگ.
 او بير شير غراندى بو اولكە ده،
 او بير مرد ذى شاندى بو اولكە ده.

گدە تويدا اوينار كمر چىنيلە،
 نە كاري اونون شير پر كين ايلە.
 نىچە دفع سەن يوخلادين بختىوي،

عجم سرنگون ائيلە دى تختىوي!
 نىچە يول سىنин بېرتىلار بختىوي،
 عجم سرنگون ائيلە دى تختىوي.
 چئوير بير اوزون، قىل نظر باجىوا،
 يورولموش، سۆيە ر متصل تاجىوا^{١٦}.

قوزو تك مە لر قىزلارين نازىنин.
 دىلىنسىن گۈرۈم، اي اوغول دىزلىرىن.
 تۈكۈرە م نىچە ايلدى گۈز ياشى من
 سنه اولمايايدىم آنان، كاشى من.
 نولاردى الهى دوغايىدىم ايلان،
 بونو دوغمايايدىم من ناتوان.
 اوجالدى گىنە عرشە آواز كوس،
 دئىدين: كىس آنا گىلدى شىران طوس
 يوم آغزىن داها دىنمه، بىسىر، آنا،
 سىسىن كىس گۈرە ك، بونه سىسىر آنا.
 (دئىدين: كىس گۈرە ك، دىنمه، بىسىر آنا!
 قولاق وئر گۈرە ك، بونه سىسىر آنا!)^{١٧}

اوجالدى گىنە عرشە آواز كوس،
 دئىدين: كىس آنا گىلدى شىران طوس.
 سىسىن كىس گۈرە ك طاقتىم قالمادى،
 بىتىشىدى قوشۇن، نىزە لر پارلادى.
 گۈزۈندەن كىنار ائت سرشكى نە،
 نىچە گۈر گلىر شىخ شىكى نە.
 آت اوستوندە گويا كى، بىر اركىدىر،
 اونون قلبى فولاددان بىركىدىر.

١٥ - ياراماڭ گۈرۈنۈشلۈ.

١٦ - آردىچىل شىكىلە.

١٧ - بىت واريانتىدىر.

خدا حافظ اي مادر مهربان
 دورا بilmirه م چونکي شيريندي جان
 آنا باشيوا بىغ تكذبانلاري،
 بالا قىزلاري، خيردا اوغلانلاري.
 قوشون ائيله مز سىزله بد مامله ،^{١٨}
 فقط اهل بيتين اولا حامله.
 سنين قارنيوا نيزه سوخماز قوشون،
 گلنده قوشون، وئر قاباغا دؤشون،
 نظام اهلي^{١٩} اولدورمه ز عورتلى،
 اولار بير قدر آيري زحمتلرى.
 دئمه منه بيعار، بئناموس سان،
 دئمه غيرتىن يوخدور ديوس سان.
 هراسىيم منيم يوخدور نر شيرىدن
 ولې قورخورام تىرە ده تىردىن.
 منه ائتمە نفرىن ايا خون جگر،
 مني انگليس ائيله دى درىدر .
 او لايدى نفرىنه هم لعنته
 او سالدى مني، هم سنى ذلتە.
 دورا بilmirه م من داخى، اي آنا،
 خدا حافظ، اي مادر بىنوا.
 مني انگليس ائيله دى در به در،
 اوغا ائيله بىن لعن شام و سحر.
 گۈرۈم انگلisiي گلە لعنته،
 مني قورشادى سالدى بو حالتە.
 دئدى: من سنى كورده شاه ائيلرم،
 طلا تخت ، زرين كلاه^{٢٠} ائيله رم....
 ايلاھي مني تئز يئتىر موصله^{*}
 اولوم بير برابر او ديوث ايله.
 مني شاه ائده ردين سن، اي ناخدا^{٢١} ،
 ولې ائيله دين پادشاه گدا؟^{٢٢}
 باغيشلا مني، گول دهان عمقيزى^{٢٣} ،
 خدا حافظ، اي مهربان عمقيزى!
 يتيشىدى سپاھ قىزىل باش خانىم^{٢٤}
 حلال ائت مني ، اي قلم قاش خانىم!
 منيمكىي چتىندير، سنينكىي راحات،
 سنين زحمتىن وار فقط بير ساعات.
 گلنده قوشون، اي خانىم در صدف،
 اوزات اللرين آسمانه طرف!
 قوشون دستىگىر ائيله سه گر سنى،
 عناد ائتمە، تحويل وئر عرصە نى.

١٨ - پىس رفتار ائتمز.

١٩ - قوشون آداملارى. عسگرلر

٢٠ - قىزىل تخت و قىزىل بئرك.

* - ١٢٠١ - نجي ايل مهربان اىگيرميسىيندە/ اسد بورجونون اىگيرميسىي/ امان الله ميرزا جهانبانى، رضاخانىن امىرلە كوردلەrin «جەرق» قالاسىنىي آلاندان سۇنرا اسماعىل آقا سىمييتقو تۈركىيە يە طرف ، موص

٢١ - اي آللاد سىز.

٢٢ - دىلنچىلر شاهىي، مصراع بىلە ده قىد اولوب: گدا ائيله دين شاهىي، اي رو سياه.

٢٣ - آغزى لاول عمقيزى.

٢٤ - قىزىل باش قوشونو.

نییه چؤلده قویدون قیزین، عورتین؟
 سیمیتقو بوسون مردە شور غریتین.
 گرک بعد از این سن لچک اورته سن،
 باشیندا آچیب شلمه نی، بیرتاسان.
 باشین توك گتیرمه ز سنین بعد از این
 آدیوی قویاسان خاتین خان باحی.
 اوتوردون چؤلە بینوا قیزلاری
 برھنه قیچی، پاچاسی، دیزلری.
 تومان کیم وئرە راونلارا، ای گدە،
 تومانچاق مگر آزدی بو اوڭلە دە؟
 قیچینا تومان کیم تىكىر بونلارین؟
 کی، عربانی چوخدور مسلمانلارین.
 مسلمان کىشى جەل ایله يار اولار
 سیمیتقو کیمی کورد خونخوارە ۲۱ اولار.
 مسلمان اولار کافيرە چاروادار
 غم ائتمە ز وطن گر اولا تار و مار.
 مسلمان گنن ائيلە ر قولون کئینگىن
 اۋېر ر حامە سینىدەن سیمیتقو بگىن.
 ای اکراد، ای خانە زاد وطن،^{۲۷}
 وئرين ال الله، اۋېرە نىن علم و فنا!
 ترقىي وئرين مالىزا، كندىزە،
 رئيس ائتمە بىن جاھىلى كندىزە^{۲۸}
 سیمیتقو ايشيقىلىق وئرە نە ز سىزە
 معارف گرک ياغ تۆكە يئىنیزە.
 جهالت مسلمانى خوار ائيلە يىب،
 هزاران بلايە دوچا ائيلە يىب.
 بىزىمىدىر وطن، ھم سىزىن، دوستان،
 اوئرە ك ال الله ائيلە يك بوسنان.
 جهالت شرابىن اىچن چىلدىرار،
 سیمیتقو کیمی قارداشىن اولدورە ر.
 گلىن ال چىك بانى جەلدىن،
 گلىن دور اولاق شىخ نا اهلدىن.
 بىزىمىدىر وطن، ھم سىزىن مشترىك،
 وطن شەھرىن آياد ائدە ك بىز گرک.
 ترقىي وئرين صنعتە علم ايلە،
 وئرين اىش نشان ملتە علم ايلە.
 جهالت سالىپ رىشە بو خاڭدا^{۲۹}،
 باخىن اللي مىن فعلە وار باكىدا.
 قارانلىقدى بورەگىز^{۳۰} ، يول اوزاق،
 ای اهل وطن! ياندىرىن بىر چىراق.
 دوشرسن، اولار قول قىچىن خورد و خاش^{۳۱}
 بو ئىلمىتىدە يول گىتىمك اولماز ياواش.

۲۵ - قان اىچن کورد.

۲۶ - بالتارلارين.

۲۷ - وطنىدە دوغولىموس.

۲۸ - اوزونوزه / آنادولو سۇزو.

۲۹ - بو توپراقدا.

۳۰ - كىچد.

۳۱ - ازىلر، لاب ازىلر.

قىلىنج ساخلامىش دىن بىغمىرى،
 ناماز ساخلاماز مسجىدى منرى!
 چكىر نعرە گۈبلەدە بالون سوار،
 باشىن سجده دن قووزا، گۇر بىر نە وار.
 سالىپ زلزلە چىخە طيارە لى،
 دوشوب قورخويا ساكنان قمر.^{٢٣}
 چكىر چىخە مىرىخيان ^{٢٤} خنجرى،
 تدارك گۈرۈب حرب اوچون مشتىرى.
 عطارد يومانمیر گۈزۈن قورخودان،
 سىنە ويز گلىرى بانك ھيدرو پلان?^{٢٥}
 چكىر كافىرىن نعرە صىپلىنىرى،
 گىرىرى سنگەرە زهرە ساكنلىرى.
گۈزۈن وار نىيە اولموسان بؤيلە كور؟

آيىل، اي مسلمان، آيىل، سىن ده وورا!
 ايا معجز بى خبر، دور گۈرە لە،
 لحافىي^{٢٦} ياما، كورسونو قور گۈرە لە!
 خزان و زمىستان ^{٢٧} ئىرېپ ال الله،
 سالىپ يوخسولون جانينا ولوله.
 خطب^{٢٨} هېزم^{٢٩} است و كۆمۈر ھەم زغال.
 خدايا، يېتىر شاعرە بىر چوال.
 اوشاقلار سوپوقدانان گىرىپ سنگەرە،
 بىر آز اود وئر آلاھ تۈكك تندىرىه.
 بەشتىي گۈشت ئايىل دىم من سىنە،
 ولې بىر قاويرما كۆپۈ وئر منه.
 نە من حور عىن اىستىرم، نە پرى،
 كره ياغى گۈندەر منه بىر درى!
 تارىخ: ١٢٣٦ قمرى/ شمسى ١٢٩٧/**

محمد على يە مكتوب

ائشىتىدىم كىي، وداع ائتمىش جهانى^١، او نازلى مادرىن، اي يار جانى.

فراقيندا گۈزۈن گريان اولويدور^٢ خالان و خواھرىن نالان اولويدور.

^{٢٢} - قىمردە ياشايانلار.

^{٢٣} - مشھور اولدوز.

^{٢٤} - سو بخارىلە قالخان طيارە، بالون.

^{٢٥} - يورغانى.

^{٢٦} - قىش.

^{٢٧} - / عربجه /.

^{٢٨} - / فارسجا /.

^{٢٩} - - كۆمۈر.

** بهرامىي /شىراحمدى/ ال يارماسىندا بىر شعرىن اولىيىدە بىر جملە يازىلمىشدىر." " در سال هرج و مرج اىران، خروج اسماعيل سمييقىو، آدن عساڭر عثمانلو" ايرانىن هرج و مرج اولدوغو، اسماعيل آقا سمييقۇنون خروجو، عثمانلىي عسگىرلىرىنин گلدىگى ١٢٣٦ - نجي اىلده.

دئمك شعر قمرى ١٢٣٦ نجي /شمسى ١٢٩٧ ١٢٩٧ اىلده قملە آلينمىشدىر.

١ - دىيانىي ترك ائتمىش. منظور اولموس.

فقط ملعون توکذ خندان اولویدور،^۳ سوخوب چونکی مزاره^۴ قاینانی.

احل گلدي قاباخدان قالخدي انگل، گلين سؤيلر نهاني^۵ : گل، کيفيم گل.
اوله يدي قاینانام کاش اون ايل اول، قاليب اينجiteme يه يدي من جوانی.

اگر خاموش ائده يدي^۶ يئل چيراعين، من زارا تؤکردي قاش قاباغين.
عمود ايله اولوم ازدي باجاجين. گوره بيلمه ز داخى بو خانمانى.

بير آز آشين دوزو اولسایدي بسيار^۷ ،
سنه قوريان اولوم اي مرگ خونخوار^۸ ،
ياراري باشيمىي کومچه ايله کافار،
کي، آزاد ائيله دين من بينوانى.

دئيز بى ديني گوندرسک اويانا،^۹
او گون کي، من قوشولدوم کاروانا،^{۱۰}
اولار باتمانىي نانين بير قيرانا،
گيران ائتدى خدا، بوغدانىي، نانى.

من اولسایديم اگر بى دين و ايمان،
زميني^{۱۱} ززله ائتمه زدي ويران،
خدا ائيله ردي قند و چايى ارزان،^{۱۲}
و يانماردي او قنادي دوكاني.

گولون، عيش ائيله بىن، اي يارو يولىش،
گولنمه ز چون محرمهه قيزيلباش،^{۱۳}
يئين بايرام گونو دولما و سولاش^{۱۴} ،
ائدر ناله، سپه ر باشا سامانى.

ولو مكتبلى لر^{۱۵} شاپقا^{۱۶} قويولار،
مرخص ائيله يىب دولت، دئيرلر، در اين باره^{۱۷} تمام ايرانياني.

سيزي وئرره م قسم^{۱۸} آل عبايه،^{۱۹}
مودو كئچميش، ايا اهل الولايه،^{۲۰}
داهما گۈزدن سالىن، كوركۇ، عبانى.

از آنجايىكىي حكم پادشاهدىن،^{۲۱} اونوقوي باشيو، قاسم هد^{۲۲} گناهدير،
فقط اونا كوره ك وورماق^{۲۳} گناهدير، اونون يوخ، وار بونون زينه زيانى .

۲ - گۈزون اغلار اولويدور.

۳ - باجين.

۴ - قىيرە.

۵ - گىزلى.

۶ - اگر سۈندوره ايدى.

۷ - دوزو چوخ اولسایدي.

۸ - قان اىچن اولوم.

۹ - بي يىدىن منظور شاعير اوزونو دئيركىي، شاهرودا گئتمىشدى.

۱۰ - منظور يولا دوشوب گىتمكىرى.

۱۱ - اوچوز ائده ردى.

۱۲ - بى يئرى.

۱۳ - معجز شاهروددادا اولاندا شبىستerde قنادي مشهدى اسماعيلين دكانى يانمىشدى.

۱۴ - سوتو آش، شيرىرنج

۱۵ - شاه اسماعيلين اورودوسوغا "" قيزيلباش"" دئيردىلر، بورادا منظور شىعە دىر كى، حرمە آغلار.

۱۶ - مكتب اوشاقلارى.

۱۷ - لبه لي بئرك. / آوروپا سۈزۈ/

۱۸ - گۈزون اوپور.

۱۹ - بوياره دى.

۲۰ - بوتون ايرانلى لاري.

۲۱ - سىزە آند وئريرە م.

۲۲ - بىغمىر اولادى.

۲۳ - قديم دون.

۲۴ - ولايت اهلى.

۲۵ - پادشاهين حؤكمو اولدوغو اوچون.

۲۶ - مشهور دگيرماچىي، معجزىن دوستو ايدى.

***	منی قلسمیدان ^{۳۹} ائتدی دور هیجران، ^{۴۰} دؤنه ر باشیم، اولار حالیم پریشان،
حسین کوردون ^{۳۳} ناغیلی قالدی نقصان، ^{۳۴} سالاندا یادا بام آسیانی. ^{۳۵} ***	گذاریم دوشسیه بیرده اول دیاره، شب مهتاب ^{۳۶} و ابر پاره پاره ^{۳۷}
ده گیرمان دامینا چیخسام دوباره، ^{۳۸} دئسن و ترره مر قولاق تا صبح اذانی. ^{۳۹} ***	منیم یاریم آقا میرزا علی دیر ^{۴۱} عزیزه ^{۴۲} ، سوره ماھ منجلی دیر، ^{۴۳}
علی بیگ ^{۴۴} هم گۆزه ل، همرئومه لی دیر، ناجیه ^{۴۵} دوزلودور، مثل شاهانی. ^{۴۶} ***	نئچین محمود بهرامی اولب لال؟! نئچین ائتمیر منی بیر حال و احوال،
نییه تؤکمۇر دهانىندان يئرە ^{۴۷} بال؟ زمستان دا دونوب يوخسا زيانی؟ ^{۴۸} ***	نییه یازمیر منه تیمور ^{۴۹} نامه، علی بیگ منتظردیرمی سلامه، دئبیر ممدتقى ^{۵۰} اذان، اقامه ^{۵۱} و يا يوخدور نماز ايله میانی؟ ^{۵۲}
دئبیرلر پاک نیت ^{۵۳} بير جواندیر، ^{۵۴} هميشه طالب امن و اماندیر، ^{۵۵} خیالا معجز ايله هم زباندیر، ^{۵۶} خدا حفظ ايله سین منصور خانی. ^{۵۷} /شعر ناقص نظره گلیر/ ^{۵۸}	

- ۲۸ - مشهور اولدوغونا گۈرە قدیم ده گیرمانچىلار خلقین بوغدا سینىي دارتاندا اوندان نىچە كورە ك اوغرولاپاردىلار. شبىستىرde بويشە كورە ك وورماق دئىه ردىلر.
- ۲۹ - ده گيرمانىي كور فاسىم.
- ۳۰ - آېرىلىق اوزاق ائتدى.
- ۳۱ - آذربايجان خلقىي داخلىينىدە يايلىميش مشهور داستان.
- ۳۲ - ناقص قالدى.
- ۳۳ - ده گيرمان دامى. منظور قاسم ده گيرمانچىي نىن ده گيرمان دامىدىر كى، معجز، خصوصىلە يايلىر آخشاملار اورادا قاسىملا اوترووب ساز دىنلىمىش.
- ۳۴ - تازادان . بير داها.
- ۳۵ - آى ايشىغىي اولان گنجە.
- ۳۶ - پارجا پارجا.
- ۳۷ - صبح آدانىنا جان.
- ۳۸ - مشهور حاجى مير هادى آقانىن كورە كنى ايدى.
- ۳۹ - معجز زمانى اوونون ياخىن دوسلىرى و شبىستىرىن نفوذلو شخصلىرىندن.
- ۴۰ - علی بىگىن قارداشىي قىزى و مؤدبىن خانىمەي.
- ۴۱ - ايشىقلەي، آشكار، گۈزۈنە
- ۴۲ - سورە و ناجىيە علی بىگىن خانوادە سىندىن اوخوموش قىزلار.
- ۴۳ - آغزىندان.
- ۴۴ - معجزى برك سئۇب شعرلىرىنى ازىزلى بىرى ايدى.
- ۴۵ - شبىستىرىن آذان وئرە نلىرىندن بىرى ايدى.
- ۴۶ - ناماذا باشلاياندا، آذان وئىرلەرن دئىيلەن سۈزۈلى، تكرار ائنمگە "اقامه دئىرلر."
- ۴۷ - پاک اووه كلى.
- ۴۸ - امن آمانلىق ايستە بىن.
- ۴۹ - دىل بىردىر.
- ۵۰ - معجز زمانى شبىستىرىن آيدىنلارىندان. بو شخص سونرالار شبىستىرە امنىيە رىسىسى اولموشدور.
- ۵۱ - شعر ميرزا محمدىلى پور على محمدىيە يازىلىميشىدىر كى، معجزىن ان ياخىن دوستلارىندان بىر ايدى و معجز اونا خطابا چوخلۇ قلمە آلمىشىدىر.

بوشلا گئدە

کىشى سنه يازيرام من فيلانى بوشلا گئدە،
وفاسى يوخدو جهانىن، جهانى بوشلا گئدە.
روادى سن ياتاسان دلبر ايله، من يالقىز؟!
بە مرگ بندە^١، او ماملى ماتانى بوشلا گئدە.
دئىين تۈكۈلدۈ، آغاردى ساچىن و ساققالىن،
داها بىسىندير عم اوغلۇ، زنانى بوشلا گئدە.
قومارا وئرمە خيالىن، باشان دۈنۈم، تىز گل،
سەنچى خدا^٢ او پاچانى ماجانى بوشلا گئدە.
او وقتىدە كىي، بو نامە اولور سنه واصل،^٣
دوكانى سات، نىسييەن بىغ، اودانى^٤ بوشلا گئدە.
تрабوزان يولو يكىارە داغدى، داشدى، درە،
گلنده روسىيە دن گل، اورانى بوشلا گئدە.
ائىلە كىي وارد اولورسان حدود ايرانە،
ليواتانى^٥، صابونو، اوستورانى^٦ بوشلا گئدە.
بىرىسىي گر يايپىشا ائشىشكىن پالانىندا،
الىوي قوي گۈزۈن اوستە، پالانى بوشلا گئدە.
گىردىگىن قىراواتى^٧ بىلغىن پىنهان ائت،
بىغىن قاباغىنى وور، مرحبانى^٨ بوشلا گئدە.
گىرنىدە خزنه ي حمامە گۈزلىن دؤرد آج،
آياقىينا توخونان قورباغانى بوشلا گئدە.
صەد عەمى كىمى^٩ گۈركان سوخار مزا رىنى،
قاوالى، دىبىكى، سازى، كمانى بوشلا گئدە.
سلامىن آلماسا ماللا، قارا گۈنون قابلا،
اوزووو قىرخناسا دىللىك، يامانى بوشلا گئدە.
وورالا پئىسىرىوه، ھم گۈزۈن اوپاللا سىنىن^{١٠}
باشىوي سال آشاغىي، ادعانى بوشلا گئدە.
مباسىر اىستە سە، مرحوم آتان سرانە سىنىي^{١١}
كىسەن باغىن تىز آج، اون بېش قىرانى بوشلا گئدە.
مرىض اولاندا باشىن، يا دىشىن و يا قارنин،
دعا نوبىسە^{١٢} پولون وئر، داوانى بوشلا گئدە.
دئمە بو باع منىمدىر و گىركان آغاچى،
آغاچ سىنىدى، ولى گىركانى بوشلا گئدە.
ايچىننە ھر نە كىي وار، اوغرولار ائدر قىمت،
فقط ھاواسى سىنىدىر، ھاوانى بوشلا گئدە.
قوبارلار آديوي بابى، چىكلە^{١٣} دارە سنى،

-
- ١ - من اولوم
  - ٢ - سن آلاه
  - ٣ - بو مكتوب سنه چاتاندا
  - ٤ - ياشابىش ائوي، اوتاباغى (آنادولو سۆزۈ)
  - ٥ - عطر، اودكلن
  - ٦ - اولگوج (آنادولو سۆزۈ)
  - ٧ - فوكول
  - ٨ - قولتوغوندا
  - ٩ - گىزلت
  - ١٠ - استانبولدا سلام عوضىنە مرحبا دئىه لر
  - ١١ - معجز زمانى بىر قىير قازان ايدى.
  - ١٢ - اوبارلار
  - ١٣ - قدىم وئرگى باش يولو
  - ١٤ - دووا يازانا

دانیشما، دینمه گده، کؤشکرانی^{۱۷} بوشلا گئدە.
 چکیل کناره، الین چك او پاک دامندن،
 زیارتە گئدیر اوغلان، آغانی بوشلا گئدە^{۱۸}
 امامدیر سنه شافع^{۱۹} ، امامدیر سنه یار،
 توسل ائیله امامه، خدانی بوشلا گئدە.
 گۆزوندە قالمادى ياش، قورخورام چیخا جانىن،
 گۆزووو سیل بالا ، اه و فغانى بوشلا گئدە.
 نقدر ظلم ائدیسەن ائیله خلقە، من دئیرە م،
 فقط نه پ.... بئیسەن ، يئى، ريانى بوشلا گئدە.
 جفنگیات^{۲۰} "سلیمان نظیفە" وئرمە قولاق^{۲۱}
 يالانچى باشیدیر او ، بى حيانى بوشلا گئدە.
 ائشیتەمیشم کى، يازىر: كورد الدى تېرىزى،
 او بى مروتە سؤۈلە يالانى بوشلا گئدە.
 نه اورمو قالدى، نه دىلمان، نه جھەر^{۲۲} الیندە اونون،
 او باشى داشلى سىمېتىقو آقانى^{۲۳} بوشلا گئدە.
 هزار بار دئدیم من اونا، اي اسماعىل،
 عىزوجۇ، مىززوغۇ، سيد طاھانى بوشلا گئدە.
 عمر^{۲۴} رکابىنى اوپدو رئيس قازاقين^{۲۵} ،
 عۆمۈرده يوخدو وفا، بیوفانى بوشلا گئدە.
 دئدیم: نه «نوچايى» قاچ، نه "وانا" ، نه "باش قالاي"^{۲۶} ،
 گە گىر توب آلتىنا^{۲۷} ، بوش ادعانى بوشلا گئدە.
 سوپوق دوشىر ياشايا بىلەمە سن بىياندا،
 گئچن كىچىبىدى، مضى ما مصانى^{۲۸} بوشلا گئدە.
 حمایت ائیله مز اكرادە تورك، من بىلىرم،
 گووه نمه توركە، او كامل پاشانى^{۲۹} بوشلا گئدە.
 گىتىرمە يىنده گىتىرمە ز، ياتاندا بخت، ياتار،
 قافاسى بوشدور او كەنە شهرلى^{۳۰} تىمۇرون
 وار ارشدى^{۳۱} ، او اوزون نردوانى بوشلا گئدە.
 دئدیم: بلالي جهاندیر او انگلەيس اي دوست،
 بلایە سالما اۋۇن، گل بلانى بوشلا گئدە.
 اگر دئىيم من اونا: آوروپا بىسىندي سىن،
 اي انگلەيس، من اولوم، آسيانى بوشلا گئدە.
 او دا منه دئىه جك: قوي داداش قامان قىنینا،
 باشىن داغىتىما ، سر بىنوانى^{۳۲} بوشلا گئدە.
 گئچە كىچىبىدى، دور يات، دامدا اغۇرۇوار، اوشودۇ،
 چىراغىي باس آشاغىي ، داستانى بوشلا گئدە.

۱۵ - چىكىل.

۱۶ - شبىستىرە بىر چىشمە آدىدېر

۱۷ - شفعت ائدە ن. واسطە چىلىك ائدە ن.

۱۸ - شفعت ائدەن، ماسطە چىلىك ائدەن

۱۹ - آللادە. تانرى.

۲۰ - معجز زمانى بىر تورلە ادېپ

۲۱ - آلماندا يېر آدلارىدىر

۲۲ - رضا شاه سردار سېپه اولاندا كورد رهپىي ايدى.

۲۳ - سىسيمېتىقو ايلە بىراپتى كورد حركتى باشچىلارىندان

۲۴ - منظور رضا خان سردار سېپه دىر

۲۵ - غربىي توركىيە دە يېر آدلارىدىر

۲۶ - منظور تسلیم اولماقدىر

۲۷ - كىچن كىچىبىدى(عرب مەتلۇ)

۲۸ - ايکىنچىي دنيا محارىيە سىنندىن سۇنراكى زمانلارا توركلىرىن پاشالارىندان

۲۹ - شرقىي ترکىيە دە بىر شهر.

۳۰ - اسماعىل آقا سىسيمېتىقو يولداشلارىندان.

۳۱ - يازىق باشىن

بو گئجه نوبه سینیدیر، يقينا اي معجزا،
ناغاني^{۲۲} قوي باشين آلتدا، دعاني بوشلا گنده^{۲۳}

احوال پريشانيميز

گل، گل، اي ماه عزا^۱ كلبه ي احزانيميما!^۲
قوغزا زنجيريو وور پيكر عريانيميما.^۳
العجل^۴ گل گونتستان، ايا شمر دني،^۵
كي قويوب بيع^۶ عصاني و عباني و دوني،
من اولوم يولدا يوبانما كي، بيتيدير اودونو،
گوز ديكيب مرثيه خوان كيسه ي احسانيميزا.^۷
غم و غصه دولانير باشينا پروانه صفت.^۸
نه کومورلوکده کؤمور قالدي، نه گودوشدا دا ات.^۹
بушلولار^{۱۰} ذاکر شبگاهين^{۱۱} ائده رنسلينى قطع^{۱۲}،
حرمله^{۱۳} قويماسا بير ايل قدم ايونيميزا.
آز قالير ماھ محرم^{۱۴} گله، حاضرلا سؤزو،
قويمما راحت يانا خلقين الي، باشي و گوزو.^{۱۵}
"آغري"^{۱۶} داغي^{۱۷} کيمي تيتره ت در و ديواريميزي،
دهنин آچ^{۱۸} ، علي جان^{۱۹} ، ولوه سال جانيميزا.
بير شبسترلي دئيل کشته ي شمشير دوخان.^{۲۰}
يانير هم بو اود ايله خلق بىنيس^{۲۱} ، هم چنوان،^{۲۲}
بير قيران مصرفی وار هر گون، اي اهل وايقان،^{۲۳}
سالار آخر بو توتون رخنه لر ايمانيميزا.

۲۲ - بير نوع تاپانچا ايدي.

۲۳ - شعر شيدادن آلينيب، خنيرابيدن تكميلشدي.

۱ - عزادارليق آبي، منظور محمديه.

۲ - کدرلي داخماميز.

۳ - چيبلاق بدنيميز.

۴ - تلس.

۵ - آجاق شمر

۶ - گيروو قويماق.

۷ - احسان كيسه ميز.

۸ - پروانه تك.

۹ - بيتي بشيرمك اوچون ساخسي قاب.

۱۰ - منظور طلبكارلار

۱۱ - شوگنی / شبگاه / شبسترین بير محله سي. بو محله نين مرثيه خوانی ملا علي ايدي.

۱۲ - نسليني كسر.

۱۳ - کريلا حادته سينده يزيد اوردو سوندان بير اوخ آتان.

۱۴ - محرم آبي.

۱۵ - "سۈز گۆز" کلمه لري قافيه خلطيرينه بىلە يازىلىمىشدىر.

۱۶ - ايران، توركىي و شوروى آراسينداكى داغ.

۱۷ - توركىي، ايران و شوروى آراسينداكى داغ.

۱۸ - منظور ملا علي مرثيه خواندیر.

۱۹ - دخانيات / سىگار و چوبوق و ... / قىلىنچىنин اولموشو. منظور سىگارين باھالىغىندان

۲۰ - شبسترین ۸-۷ كيلومتر شمال شرقىنده يئرلىشىن كند.

۲۱ - شبسترین ۵-۶ كيلومتر شمالىندا يئرلىشىن كند.

۲۲ - شبسترین ۱۱-۱۰ كيلومتر شمال شرقىنده يئرلىشىن كند.

میرزا غفار^{۲۳} او خومور مرثیه حالا کی نه دن؟
 برگ سبزین^{۲۴} سیتمی^{۲۵} آزدی مگر حرمله دن؟
 قویما سیگارا چکه نم، بوغا بیچارا ده ده ن،
 کی، اودا باعث اولا ناله و افغانیمیزا.
 ساقیبا! مومکون اولا، ائیله منی چای ایله مست،
 چونکی چای ایچمه سه، مرحوم اولو سموار پرست،^{۲۶}
 قورخورام سنگ ستم^{۲۷} ائیله یه قندانی شکست،^{۲۸}
 عوض چای "پیوو"^{۲۹} غم گیره چایدانیمیزا.
 مال بزار^{۳۰} باهادیر، نه گئیه ک اگنیمیزه،
 گئت شرفخانه یه^{۳۱}، قارداش، افزوو آت دنیزه،
 ای مسلمان، نبیه سن ائیله میسین رحم بیزه؟
 کافر آغلیر بیزیم احوال پریشانیمیزا.
 روس کیریتینه پول وئرمه، ایا غنچه دهان،^{۳۲}
 خومنا^{۳۳} کیریتینی توت آتشه^{۳۴}، یاندیر جیغالان،^{۳۵}
 تنگه دوشیسه نفسین، سویله مه کیرینه یامان،
 کی، بئش اون مین ایل اندیب خدمت ایرانیمیزا.
 انتخاب ائیله میشیک مجلس شورایا وکیل،^{۳۶}
 کی، بیزی ائیله یه آسوده به قانون چمیل،^{۳۷}
 قورخورام من، دئمیره م، سن یئتیب، ای رب جلیل^{۳۸}
 معجزین چکدیگی محتنلری^{۳۹} اعیانیمیزا.

اولسون گرك

مجلس عشرتده دائم ساز و یار اولسون گرك،
 عارضی^۱ گولناره بنزه ر بیر نیگار اولسون گرك.
 دلبرین زولفو شب يلدا^۲، جمالی چيلچيراغ
 لبلري خوشنگ، وضعی آبدار اولسون گرك.

- ۲۳ - معجز دوره شبستره جوان بیر مرثیه او خوبیان ایدی.
- ۲۴ - معجز زمانیبیر سیگا کاغذی نوعون آدی ایدی.
- ۲۵ - ظلم.
- ۲۶ - ساماواری سئوه ن. منظور چای ایچندر.
- ۲۷ - ظلم داشی.
- ۲۸ - قند قابینی سیندیران.
- ۲۹ - معجز زمانی بیر چای علامتی ایدی.
- ۳۰ - پارچا ساتان مالی. منظور پارچادر.
- ۳۱ - گونئیدن اورمو گلو کناریندا لیمانی.
- ۳۲ - ای آغزی قونپا.
- ۳۳ - شیترین غریبینده قصبه، قدیم قاریش بودا نیچه قات ایپلیگی گوگورد سویونا با سیب قورودا و اوحاغی آیشدنیماق اوچون اوندان استفاده ائده ردیلر. بونا گوگورد کیریتی دنیه ردیلر.
- ۳۴ - اودا توت.
- ۳۵ - سیگار /لهجه ده/
- ۳۶ - شورا مجلسیسي.
- ۳۷ - گؤزه ل قانونلارلا بیزی راحات ائده.
- ۳۸ - ای بئیوک آللله.
- ۳۹ - دردلری. اذینلری.
- ۴۰ - اعیان اشرافلار. وارلیلار.
- ۱ - اوزو
- ۲ - ایلین ان اووزون و قارانلیق گنجه سی.

يازديلار بو مصراعي^٣ بير نامرادين داشينا،
 "نفسينه مغلوب اولان خاك ايچره خوار اولسون گرك"
 صاحب ويدان اولان هم نوعونو خوار ايسته مز،
 بير پريشانحال گئرجك بيقرار اولسون گرك.
 بير جوانين من دونن گئردومن جيبينه يوز تونمن،
 ايendi بير ديناري يوخ، باعث قومار اولسون گرك.
 واعظ بي مدركين باشي نه قدرى زنده دير،^٤
 كج غربته^٥ جوانلار اختيار اولسون گرك.
 برفى^٦ آنبار ائيله ميش گؤيلرده چون خلاقيميز
 يئرده ده اعيانيميز آنباردار اولسون گرك.
 در حقيقىت آرخاسىندا اولسا يئتمىش مين هئره ك
 حور عينين^٧ كله سى مثل چنان اولسون گرك.
 بىغلارى متروش^٨ بير اوغلانا باخدىم غىضله
 سؤلە دى: بىغ ساققال ايله همعيار^٩ اولسون گرك.
 حق افزو عالمدى صنعتكار يوخ ايراندا
 ايستكان و نلىكى گؤيدن نشار اولسون گرك.^{١٠}
 مصلحت بىلسە دى خالق، خلق ائردى ماشىنى
 خلق ائبيب ائشىشكىلى، ملت سوار اولسون گرك.
 دائمى بىز ملت نادانى^{١٢} ارشاد ائتمگە،^{١٣}
 بير پىمير، بير علی^{١٤} ، بير ذوالفقار^{١٥} اولسون گرك.
 يا گرك تزوير^{١٦} اندم، يا باش و جانىمدان كىچم،
 عئمرو باشا وئرمە گە شام و ناهار اولسون گرك.
 رخنه دار^{١٧} اولسون شريعىت، پايىمال اولسون وطن
 هر نولور اولسون، مرىدىم بىشمار اولسون گرك.
 گىتىدى اسلامىت الدن، اي قولاغى توكلولر^{١٨}
 تازە مكتبلر بىناسىي تار و مال اولسون گرك.
 اي جماعت جمع اولون^{١٩} جىغ بىغ صدا^{٢٠} سىين قطع ائدىن^{٢١}
 لام زىرلە، جىم زىرجىن^{٢٢} پايدار اولسون گرك.
 تازە چىخمىش بو كتابه بير تماشا ائيله بىن،
 بو ايلان، بو قورىغا، بو سوسما^{٢٣} اولسون گرك.

-
- ٣ - يارىم بيت.
 ٤ - دىرىدىرىن.
 ٥ - غربت بوجاغىندا.
 ٦ - قوجا. /آنادولو توركجه سى/
 ٧ - قاري.
 ٨ - قارا گۈز . منظور ملکىدیر.
 ٩ - تراش اولمۇش
 ١٠ - اوىغۇن، مناسب.
 ١١ - بورادا گؤيدن تۈكۈلسۈن، بخشىش اولسون.
 ١٢ - قانماز، جاھل.
 ١٣ - دوز يولا رەھېرىلىك ائتمك.
 ١٤ - حضرت علی.
 ١٥ - حضرت علی نىن قىلىنجى.
 ١٦ - اىكىي اوزلولوك.
 ١٧ - يارىلمىش . بوزولمۇش.
 ١٨ - خرافاتچىلار، ھېنڈلر.
 ١٩ - بىغيشىن. توپلانىن.
 ٢٠ - سىسىن.
 ٢١ - كسىن.
 ٢٢ - قدىم اصول ايله الفبانى

بو يوغون قوبروقلو حيواني تانيرسيز، يا خئير؟
 آلنبا يازميشلا^{٢٤} تولكى، حيله كار اولسون گرك.
 بو شكيللر شيركدير^{٢٥} باشдан آياغا خالقه،
 تيلكيني خلق ائيله ين پوردگار^{٢٦} اولسون گرك.
 بوش يئره آللاد بلا گونده رميري بيز ملنه،
 يوز بلا و محنته فاسيق^{٢٧} دچار اولسون گرك.
 اي گول گولزار ايران^{٢٨} ، اي فداكار وطن،
 اي "عليزاده" رقيبين خوار و زار^{٢٩} اولسون گرك.
 معجز گمنامي^{٣٠} سن مشهور آفاق ائيله دين
 نام پاكين^{٣١} دفتريمده يادگار اولسون گرك.
 محترم بير شخصدير^{٣٢} ميرزا حسن خان" خامنه اي،
 ايستيرم لطف خدادن^{٣٣} بختيار اولسون گرك.

گئنه واردىر

بو دلبر صد ساله ده^١ حالت گئنه واردىر،
 گيسوي سفيدىينده^٢ طراوت^٣ گئنه واردىر.
 حالا گزيري مرغ خيالي^٤ آرالاردا،
 گول غنچه لبييده^٥ او لطافت^٦ گئنه واردىر.
 گرچه تؤكولوب ديشلىري، ميمونا دونيدور،
 اما يئريشىينده او نزاكت^٧ گئنه واردىر.
 تغيير تاپار حالتىمىز، عادتىمىز يوخ،
 حمامدا، مسجىددە كثافت گئنه واردىر.
 گز چمچە كوناني ، ليوانى^٨ ، كوزه كناني،^٩
 قابىلاردا، قاشىقلاردا، بدايت^{١٠} گئنه واردىر.
 قرآن اخوماق، بئز توخوماق، كوفته پىشىرمك،
 اولكى ترقى، او تجارت گئنه واردىر.
 گرچە چوخالىدىر پىنه چى، فالچى، دىلنچى،

٢٣ - كرتنكلە.

٢٤ - يازميشلار.

٢٥ - آللادا شرىك بىلەك.

٢٦ - آللاد.

٢٧ - بد اخلاق، بوزغون.

٢٨ - اي ايران گولوستانىنин گولو.

٢٩ - آلچاق. دليل.

٣٠ - اينگىن. آدىسىز.

٣١ - مشهور آدين.

٣٢ - ابدي اولسون.

٣٣ - تارىنин لطفونىن.

٣٤ - بو شعر بيرىنجى دفعە ١٩١١ -نجى اىلده تبرىزدە يايىنلانان مشهور "ملا نصرالذين" مجله سىنده چاپ اندىلمىشدىر.

١ - يوز ياشار دلبردە.

٢ - آغ ساچىندا.

٣ - تر تازالىق.

٤ - خيال قوشۇ.

٥ - گول قونچاسى كىمى دوداغىندا.

٦ - اينجه ليك. يومشاقلىق.

٧ - ادب. ياخشى داورانىش.

٨ - تبرىز اطرافيندا كىندىر.

٩ - گونئى كىندرىنىن.

١٠ - ابتدائى ليك

آمما نه دئیم، کشف و کرامت^{۱۱} گئنه واردیر.
 ائیلردي ازه ل^{۱۲} خسته و سیسقا^{۱۳}، قوجا، جاهيل،
 هر آي باشي بير دفعه حجامت گئنه واردیر.
 هر درده دوا گؤیزیره^{۱۴}، جوشنده^{۱۵}، ايماله،
 شوکر ائيله خدایه، او طبابت گئنه واردیر.^{۱۶}
 هر ائوده بئش آلتی باشي داز قىز، كىچل اوغلان
 حمامدا فرياد و قيامت گئنه واردیر.^{۱۷}
 مايلدي كفن گئيمگه، باش يارماغا قارداش،
 حمد ائيله رم آللaha^{۱۸}، او عادت گئنه واردир.
 شالوار گئيه لي هر بركت گئتدى دئيرلر،
 شوکر ائيله باجي، گئيمه ين آرواد گئنه واردير.
 كيمدير كي، دئير گئتميري عورت نوغايىندى^{۱۹}
 شوکر ائيله باجي گئتمه ين آرواد گئنه واردير.
 آغ، چاق قىچىي آللaha يارادىپ بندە سى گؤرسون،
 گئت كھريزه^{۲۰} بير باخ، او رذالت گئنه واردير.^{۲۱}
 ايام محرومده قدىم^{۲۲} جرگه گئدردىك،^{۲۳}
 ترك اولدو، ولې اوزگە جنایت گئنه واردير.
 كؤھنه دى دئسه م سۈرلىرىمىز، مسجدە گئتىدمى
 غصە ئىلە مە، تارە روایت^{۲۴} گئنه واردير.
 يوخدور تازا سۇز، بىلەمە لي سىن مرثىيە خواندا،
 معلوم اولونان وحى^{۲۵} و رسالت^{۲۶} گئنه واردير.^{۲۷}
 رمالدا، درويشىدە، ايلانچىلارىمىزدا،
 تءثير نفس، کشف و کرامت^{۲۸} گئنه واردير.^{۲۹}
 ترك اولدو شبسترده فقط دستىت شاسخىئى،
 تبريزدە ارباب شجاعت گئنه واردير.

- ۱۱ - طبیعت خارجی ايشلر.
- ۱۲ - اوللر، كنچمیش زمانلار
- ۱۳ - ائلو مجول، ضعیف.
- ۱۴ - قدیم خلق طبابتىنده ايشلنن اوتلاردان.
- ۱۵ - قدیم خلق طبابتىنده ايشله نن اوتلارдан
- ۱۶ - علاج ائتمك.
- ۱۷ - قدیم حامامدا كىچل اوشاقلارين باشلاريني يوباركن آغلاماقلاريني نظره توتو.
- ۱۸ - آللaha شوکر ائده رە م.
- ۱۹ - متر اوزونلوغوندا اىچى بوشالميس يوغون آغاچا "نوغ" دئيه ردىلر. قدیم دە گيرمانلاردا سو بونوغوندان تؤكولوب دە گيرمانىن پېرىنىي ايشلە دە ردى. قدیملر آخر چىشىنە گونلرى سحر تىزىن آروادلار گندۇو باشي و يا دە گيرمان نوغونا گئدردىلر و اورادا آتىل باتىل ائده ردىلر. بو اىش "نوغا گئتمك" دئيه ردىلر. بىت "بهرامي/شيراحمدى"/"نسخە سىنده دىر."
- ۲۰ - چىشمە يە. قدیم شلتە تومان گئىه ن آروادلار چىشمە باشىندا پالتار يوماق اوچون اوتوردوقدا اونلارين بودلاري گۈرونردى. بىتىدە بونا اشارە دىر.
- ۲۱ - بي آبرو اىش. حياسىزلىق. آجالقىق.
- ۲۲ - محىم گونلرىنده.
- ۲۳ - محىم گونلرىنده "شاسخىئى واخسىئى" گئتمگە "جرگە گئتمك دئە ردىلر.
- ۲۴ - پىغمبر و اماملارا نسب وئىلين سۈزلىدە دئىيلر.
- ۲۵ - آللادان پىغمبرلەرەن اولونان سۈز و فيكىر.
- ۲۶ - پىغمېرىلىك.
- ۲۷ - بىت "بهرامي/شيراحمدى"/"نسخە سىنده بئله قىيد اولموشدور: بوقدر سۈز اول يوخ ايدى مرثىيە خواندا، مفهوم اولونان اهل رسالت گئنه واردير.
- ۲۸ - طبیعت خارجی ايشلر.
- ۲۹ - قدیم محىمين اونوندا با يارانلار آغ كفن گئىه رك اىكى صىدە، ياناكى حرکت ائده رو "شاسخىئى واخسىئى" دئىردىلر. بونلارا "شاسخىئى دستە سى" دئىردىلر.

معجز ! دئمه ديم من سنه بو سؤزلري يازما!
اول واريدى سنه سفاهت^۲ ، گئنه واردير.

عاشق پريشان

هميشه فيكري بودور عاشق پريشانين^۱
او گؤزلىنىن اوپىه يدى، اولايidi قوريانين
قاپينىي باغلاما، اي باغان حسن و جمال،
مرخص ائيله مني بير گۈرۈم گولوستانين.
خلوص نيت ايله گلمىشىم تماشايىه،
ائشىتمىشىم گول آچىب تازە نار بوسنانين^۲.
نە نار درمگە گلديم، نە گول، بىر گولشىنده،
نە دىر زيانى سنه خشكە^۳ بير تماشانين.
نظارە^۴ نقص يئتىرمە ز گولون لطافتىنە^۵،
داها گۈزە لله شى^۶ بارىن^۷ سىلەندە هئيوانين.
رسوم عشق و محبتىن آنلاماز مفلس،^۸
بىلر دوشابىي اولان، لذتى مربانين.
گولاب ايي گلىرى آغزىندان آشكار سىنин،^۹
گول اوستىه نصب اولونوب يوخسا در دندانين،^{۱۰}
نظارە قىل^{۱۱} ، نئجه گئر خلق فوج فوج^{۱۲} گلىرى،
زيارت ائيله مگە كعبىت زىخداين.^{۱۳}
اگر دئېيم لىبوه^{۱۴} قند، دهانىوھ^{۱۴} گولقند.^{۱۵}
زجاج^{۱۶} قلبى سينار پىشمك ايله حلوانين.
دېلىوي ياش رطبه اوخشادىردى شاعرلر،
ايچىنده چىركىي گر اولمايايدى خورمانىنل.
غلطدى زولفووه^{۱۸} ريحان دئمك و يا مرزه،
او رنگ و بوبو^{۱۹} هانى، مرزه ايله ريحانىنل^{*}.

۲۰ - سفەھلىك. أخماقليق. ساده لىك.

۱ - پريشان عاشق

۲ - مە مە ن ناري.

۳ - قورو.

۴ - باخىش.

۵ - اينجە لىك.

۶ - گۈزلىشە ر.

۷ - هايوانىن اوستوندە كى تيفتىك.

۸ - يوخسۇل.

۹ - دىشىن اينجىسى.

۱۰ - باخ.

۱۱ - دستە دستە.

۱۲ - چنه.

۱۳ - دوداغىوا.

۱۴ - آغزىوا.

۱۵ - گول و قند.

۱۶ - شوشە

۱۷ - تازا خورما.

۱۸ - تىلىن.

۱۹ - قورخو اىي.

* - سونوندا ل علامتى اولان بىتلر " مەدلەي " نسخە سىنندە دىر.

او چشم مستیوه^{۲۰} ائیلر فدا، بلا تردید^{۲۱}
 وئریلسه عاشقە مالى تمام دنیانين.
 او خال شاه^{۲۲}، او عارض^{۲۳}، او زلف مار سیاه^{۲۴}
^{۲۵} فدا اولوم سنه! اینجىتمە زيردستانين.
 يازاندا بو غزلى، نصف ليل^{۲۶} كىچمىشدى،
 يواوش يواوش ايشىغى تار اولوردو لامپانين.
 خانىم آيىلدى بو اشاده^{۲۷} كۆردو من يازىرام
^{۲۸} دئدى: دور، يات كىشى توزلو قالا قلمدانين .
 تمام فيكريوي حصر^{۲۹} ائتمىسىن غزليانا،
 دوشونموسىن كى، كوبوبوش قالىب قاويرمانين.
 صباح^{۳۰} اولاندا جوابين نه دير طلبكارا،
 مگر وئريلمه يه جك مالياتى ديوانين^{۳۱} ؟
 اجاره دار^{۳۲} گذشت ائيله مز فقيره پولون،
^{۳۳} سرانه نى درىسيىندن چىخاردار عربانين،
^{۳۴} خدا نكىرده^{۳۵} صفر بىگ^{۳۶} اگر گله غضبه
 بئرىنده يئللر اسر ياسدىق ايله يورقانين .
 باشى بلالى اوغول بادكوبىه^{۳۷} ده چالىشار،
^{۳۸} گرك يازيق آنا وجھين وئره مفاصانين،
^{۳۹} "كۆرآل" رسماidi گر، بس بو "كۆرمەآل" نه دير؟
^{۴۰} عجب نظام قويوب حكمداري^{۴۱} تهرانين.
 مني سنى وئره نى، حق گۈرۈم ذليل ائتسىن،
 كېيىن كىسىن دىلى لال اولايدى آغانين.
 بو تلخ^{۴۲} سۇزمنى پىرت ائندى، بىلەمە دىم نه اىدە يم،
^{۴۳} دئديم وفاسينا لعنت تمام نسوانين.
 بەشت عدنده^{۴۴}، اي كاش حضرت آدم،
^{۴۵} اولايدى كور، اوزون گۈرمە يه يدى حوانين.

٢٠ - سنه خوش گۈزۈوه.

٢١ - شېھە سىز.

٢٢ - شاها بنزه رخال.

٢٣ - اوز.

٢٤ - فارا ايلان.

٢٥ - ال آلتىلار.

٢٦ - ياري گئجه.

٢٧ - بولوقتە.

٢٨ - قلم قابىي.

٢٩ - محدود ائتمك.

٣٠ - يارىن، گلن گۈن.

٣١ - حکومت، دولت.

٣٢ - ائوي اجاره يه وئره ن.

٣٣ - آدام باشى وئرگى.

٣٤ - لوت، چىلىپاڭ.

٣٥ - آللە ائلە مە مىش.

٣٦ - وئرگى توبلايان دولت ايشچىسى.

٣٧ - باكى.

٣٨ - وئرگى توبلايان دولت ايشچىسى.

٣٩ - يعنى غىرىدە اولانلار نه اوچون وئرگى وئرسىن.

٤٠ - بورادا شاھ.

٤١ - آجي.

٤٢ - آروادلار.

٤٣ - ابدي بەشت.

جهاندا بیلهه دی عورت نه دیر، او شاق نه دیر،
خوش سعادتینه حضرت مسیحانین.^{۴۰}
مگر کی، خوش یاشاماق عورت ایله موشکول یمیش،
او دور کی، خلق دالینجان دوشورل اوغلانین.
سئوای غصه نه دیر، ختیری بونلارین کیشیه؟
نه نفعی وار گؤره سن بیزلمه تکذبانین.
ائشیدی بو سؤزو عورت، دوروپ سراسیمه،
دئدی: تفاوتی چو خدور، پیلاولا دولانین.^{۴۱}
کره تاپیلماسا، ناچار خلق بئیه ر دنبه،
عاراق فراستین آلمیش الیندن اعیانین^۱ ل.
دئدیم کی، خرجینه فرمایشیز نه دیر پیلاونین?^{۴۲}
تو توب ایگیرمی تو من زربنارا تومانین^۷
شبستر اهلینه کافیرده اولماسین آرواد،^{۴۳}
نه ختیری وار بیزه بو اسم بی رمسمانین.^{۴۴}
اون ایل گنده ر، گلر اون گون قالار ولايتده،
”نه بؤلەھ وصلین اوالایدی، نه اوپلەھ هجرانین.
وطنندن ال چکیب، ای دوست، گىتمە بىم، ئىلیم؟!^{۴۵}
بو بیور گؤره ل گىزانى^۹ هانى بو ویرانین.
یقین بیلین کی، قدم باسماز اۋرگە تورىاغە،
وطنده خوش كىچە گر روزگارى^۰ انسانين.
سو بوقدا غربىتە گىتمەك چىتىدىر اۋلەمكىن
نه برك جانى وار آللاھ بو اهل ایرانين .
نه شاه شاد، نه درويش سىنە ای ایران،
نه امن وار، نه تجارت، نه شرع و نه قانون.
بو كاروانى چكىر جەل درث موتا.^{۵۱}
نه ياتمىسان بالا دور مستدير شتربانين.^{۵۲}
بىزى اجانىب ائديب زور علمە حامال،
سئوای صير نه دير تكىھ گاھى^{۵۳} نادانين.
غم الدى جانىمي، ساقى، سنى آغان جانى،
بېير آز عرق ايچىنە تۆك او شىرىلى فينجانى.
غرق حرامدى، لاکىن حلالدىر رشوت،
تەمل ائيلە مە قربانىيام بو فتوانين.
بىقدى رشوه حلالى حرام ائديب مجرم،
 وبالى بويىنوما اولسۇن او نامسلمانىن.
ياتار مهاجر اسلام آچ، قار اوستوندە،
قالار پىلاو باشىينا مطبخىنده^{۵۴} اعیانين.
كىنار پىنچىدە اگلە شمىسىن نزاكتله،
نه كار ائىدە ر سىنە تەعشىرى سوز و سەمانىن.^{۵۵}

- ٤٤ - آدمین اروادی.
 ٤٥ - حضرت عیسیٰ.
 ٤٦ - قوبون قوبروغو.
 ٤٧ - خصوصی پارچا آدی.
 ٤٨ - خصوصی پارچا آدی.
 ٤٩ - کنجینه جک.
 ٥٠ - حیات. کنجینہمہ.
 ٥١ - اولوم درہ سی.
 ٥٢ - دوه چھی.
 ٥٣ - دایانا جاق.

۵۴- مو باخ بیتده بحث اولونان مهاجیرلردن مقصد اوکتبر انقلابی نتیجه سینده اورادان قاچان ایرانلیلاردیر.

نه پینجي وار، نه لباسي ائده سوپوقدان حفظ،
فقيردن خبر آل زحمتىن زمستانىن.^{٥٦}
اوروس يولو آچيلابىدى، قاچايدىن، اي "معجز"^{٥٧}
خلاص اولايدىن اليىندن بو كج قابيرقانىن.

اولاچاق

دئيلە^١ ساققال و بىغ عازم عراق اولاچاق^٢
ساققال ملکلەر ئىن قول قىچى چولاق اولاچاق^٣
او قىل لارىكىي، ائدردى جوانى مثل گئچى^٤
نه آز براي خدا^٥ ، بل زخوف تكىرىجى،
او قىل لارى وئره جك باده اولگوج و قايچىي،
جوانلارين اوزو مانند چىلچىراغ اولاچاق.
او زولفلر كىي، بحكم آخوند بد بىنیاد،^٦
اولاردى اولگوج اوستا رضا اىلە^٧ بر باد،^٨
او زولفلر فالاچاق باشدما تا الى مرداد،^٩
باخىب او زولفلرە خلق خوش داماق اولاچاق،
او گئن تومان كىي، كئىه ردى مقلدان عرب،^{١٠}
سالاردى لىفه سىينه باع، اولاردى بىر مىرحب،^{١١}
او زير جامە^{١٢} ، او شلواريند لامصب،^{١٣}
مع دۆورىيە بىزىم ملکىن اوذاق اولاچاق.
او كۈنىكىي كىي، قولون چىرمالادىن، اي سىروءى^{١٤}
وئره ردى خلقە كىسالت دۇشىوندە كى قىللە،^{١٥}
بوراخ او حالىي، دىكىش حالتىن سنى حىدى،
دېكىشىمە سن، اىچىمىزدە گئنە نفاق اولاچاق.

٥٥ - سوپوغون ياندىرماسى ئىن نىن نتىجه سى ئىن تەثيرى.

٥٦ - قىش.

٥٧ - قىقازا گىتمك يولو. گۇرونوركى شعر اكتىر انقلابىيتدان سوپراكى اىللەدە يازىلمىشدىر كى، قىقازا يوللارى باغانىشىدى.

١ - دئىيرلە.

٢ - عراقا گىنده جك.

٣ - قدىم خرافاتچىلار دئىه ردىلر كى، هر ساققال توکونون دىبىنده بىر ملك ياتمىشدىر.

٤ - كىچى كىمىي.

٥ - تانرى اوجون، آللە اوجون.

٦ - كافير آدلاندىران قورخوسوندان.

٧ - پىس ماھىتلىي. منظور مىرزا كاظم مجتهد دىر.

٨ - معجز زمانىي شىسىترلى بىر دىللىك ايدى.

٩ - مرداد آيىنا قدر.

١٠ - عرب تقلید ائدىلرى. منظور متعصب مسلمانلاردىر.

١١ - قدىم بىر عرب پەلوانى

١٢ - آلت پالنار.

١٣ - لامذهب

١٤ - قىللار، قافيه خاطىرىنە.

١٥ - جضرت على ئىن لقبلىيتدان

عاني قوي يئره، دون گيمه، چست وجالاك اول^{۱۶}
 گراتنها^{۱۷} و سبک وزن^{۱۸} ، مثل ترياك اول،
 سوادسيزسان، اوخو، ياز و صاحب ادراك اول،
 کي، علمسيز كيشي بوندان سيمرا^{۱۹} اولاد اولاداق.
 گر آغزينا گتيره "من نشيبه" ي بيرده،
 جنازه سبي قالاجاق اوج گون، اوج کئجه يئرده،
 او ماللا کي، دئنه حلك هنده منده منده^{۲۰}،
 مكانىي نوجه^{۲۱} و ياخود ساوج بولاق^{۲۲} اولاداق.
 داهما قويولمايا جاقدير باشا پاپاق مهمب،^{۲۳}
 و شب كلاه عجيب^{۲۴} و غريب و بد تركيب،^{۲۵}
 چه روضه خون^{۲۶}، چه مؤن^{۲۷}، چه عرشه خون^{۲۸}، چه خطيب،^{۲۹}
 قيافتا^{۳۰} هامي يكرنگ^{۳۰} ويک ساياق اولاداق.

تاریخ: ۱۳۰۹ شمسی

بايرام گونو

بايرام گونو دوشابي تؤکنده پياله يه،^۱
 قورخوم بودور يوغوردو اوشاقلار يارالبيه.
 دولمای زردي^۲ ائيله زيارت کناردن،
 اما فقط توخونما مربيا آليبه.^۳
 بالنگ و پوسته^۴ خونچاد^۵ زينتدير، اي عمي!
 وجهي نه دير هجوم انديسن اول سلاليه^۶?
 مين زحمت ايله اول قارا دولما گلليب الله،
 ياران، بوراخين اونو، يوخسول يارالبيه^۷
 بوشقاب^۸ فيرنبيه^۹ ائله كج باخما، بي حيا،
 يوم گوزلرين کي، مرغ ديليم^{۱۰} گلدي ناليه.
 خلق ائيله ييب او بالي، تماشا اوچون خدا^{۱۱}.

۱۶ - قيسد، قيوراق.

۱۷ - قيمتلې.

۱۸ - يونگول.

۱۹ - ترياك کيمي اول.

۲۰ - هر كيم اوخشاسا. "كيم نصارايا اوخشاسا" سؤزلري نين خلاصه سيدير. فقيه لر اوجمله دن ميرزا
 کاظم مجنودده منبرلرده چوخ ديه رميشرل.

۲۱ - منظور شبسترین نوجه ده کندي دير.

۲۲ - ايران كوردوستان شهرلرinden

۲۳ - قورخونج بئرك

۲۴ - تركيب سيز، تهرسيز.

۲۵ - ايستر مرثيه دئين.

۲۶ - ايستر آدان متنه ن.

۲۷ - ايستر مرثيه دئينين کومكجي سبي.

۲۸ - ايستر خطبه اوخويان، ناطق، نطق ائده ن.

۲۹ - قيافه جھتىندين

۳۰ - هامي بير رنگ

۲۱ - بير ساياق، بير جور، معجزين پيش بينلىك ائتيگي کيمي، سونرالار مرتع دين خادملري اوزان شهرلر
 و خارجه يه تبعيد اولدولار.

۱ - قصيده نين قافيي سبي ادبى ديليمىز دئيل، گونئى لهجه سبي اساسيندا قورولموشدور.

۲ - کلم دولماسي

۳ - آلي موراباسي.

۴ - منظور بالنگ و پوسته موراباسيدير.

۵ - منظور سفره دير.

۶ - نسيل، عايله.

۷ - مصراعين بىلە شكلى ده واردىر: چوخ ظلم ائيب منه اونو هر كيم يارالبيه.

۸ - فيرنيني بوشقابى.

۹ - گۈنۈل قوشوم.

۱۰ - تانرى، آلاه.

خلق ائمه بیب کي، خلق يئيه، يا کي يالىيە.
 یونزاپىن^{۱۱} آلمىشام خامانىن اوچ قىرانا من،
 بير قدرى ساخلاپىن من باشى^{۱۲} بلالىيە.
 قويسون يئرە همىشە گرک سجده گاهىنى،
 هر كىس جهاندا ائيله بېب عادت ايمالىيە.
 گل بير اوپوم او لعل لب آيداردن،^{۱۳}
 اي مهرىان، چكىل قاباغا، قاچما دالىيە.
 يارب^{۱۴}، جهاندا وارمىدى یوندان عزيز شئى،
 معشوق ناز ائدە، فاچا، عاشيق قوغالىيە؟
 قاچسا نىگا، گلمە زالە، سن دە قاچ، يئىر،
 توت قوللارين، باس آلتىوا، قويما چابالىيە.
 معجر خدادن اىستىرى بير خلوتى اوتاق،
 تا سىنلە خلوت ايشلىرىنى بير تازالىيە.ل
 پستان ياري^{۱۵} وئردى نىشان چون صبا منه،
 باخدىم، دئىيم كى، هذا جنات عاليە.^{۱۶}
 ياري، او گۈرمە مىش، ائله بير باسىرى باغىندا،
 گويا كى، ماللا مؤھرونو باسىرى قبالييە.
 وئرمىش جلا جمالىيە نقاش ذوالجلال،^{۱۷}
 حاجت نە دير موشاتا جمالىن جلالىيە.^{۱۸}
 ائتمىش سپاھ عشق^{۱۹} صدف ديشلىرىن سىنن،
 بنزه رە چوخ دهان لطيفين آالايىه^{۲۰}
 استانبولو وداع ائله، تئز گل، عمماوغلو جان،
 بحر سياھى^{۲۱} قورخورام آلمان مىنالىيە.^{۲۲}
 قدىم اولوب خميده^{۲۳} چوخور خاندا^{۲۴}، عمقىزى،
 گللم اورا، اگر گئدە بىلىسم جبالىيە.^{۲۵}
 سەن شريفى چون كىشى نىن گلدى الليه،
 لازىمدى بىغ و ساققالىن هر گون حنالىيە.
 بورجون دوشىنده يادىما حالىم خراب اولور،
 سىري اودور كى، ضب باسېرام^{۲۶} هئى جىغالىيە.^{۲۷}

۱۱ - باتمانىن اون التىدان بىرى.

۱۲ - وزن خاطىرىنە فارس اضافت تركىيى شكلىنده دېيلمە لىدىر.

۱۳ - سولو دوداق لعىندىن.

۱۴ - اي تانرى، اي آلاه.

۱۵ - يارىن مە مە سىن.

۱۶ - بو يوكسق بېشتىلىدىر.

۱۷ - جلال صاحبىي نقاش.

۱۸ - گۈزە للشدىرىه، زىنت وئرە.

۱۹ - سئوگىي اوردوسو.

۲۰ - لالە چىچگى.

۲۱ - قازا دە نىزى.

۲۲ - مىن قويا، دئمك شعر بىرىنجى دنيا محارىه سى ايللىرىنده قلمە آلينمىشىدىر.

۲۳ - اىلىمىش، يوكولمۇش.

۲۴ - استانبولدا يېر آدى.

۲۵ - يېر آدى.

۲۶ - ضرب باسېرام.

۲۷ - شىدا نسخە سىننە ناقص چاپ اولمۇش بو شعرىن يازىلما تارىخي قمرى ۱۳۴۰-نجى ايل يازىلماشىدىر. شعرىن شىدا طرفىنەن هانسى ال يازماسىندان كۈچورولمە سىنىي بىلەمەرك. لاكنى بىز شعرى "بەرامپى/شىراحمدى/" نسخە سىننە، كامىل شكىلەدە كۈچوردۇك. بو ال يازماسىنین اولىنده شعرىن يازىلما تارىخي قمرى ۱۳۳۶-نجى ايل يازىلماشىدىر. شعرىن مضمۇندا بو تارىخي تەيىيد ائدىر. ل_ سونوندا (ل) علامتى اولان بىت "بەرامپى/شىراحمدى/" نسخە سىنندىرى.

ملک گونئیده يوخدو سنه مثل، معجزا،
کيمدير يازا نظيره بو شيرين مقاليه
قمري ١٣٣٦ ٦/شمسى /١٢٩٦

ياز سؤزون

اي عندليب^١ باد خبر، ياره ياز سؤزون،
اما جواب وئرمه سه گول، خاره ياز سؤزون.
بو عصر، عصر علم و كتابتدى دلبرىم،
گرطاسا^٢ ممکن اولماسا، دیواره ياز سؤزون.
ملا دئير: حرامدى، سيندир قافاسىنى،
قانا باتير ميداديوى، دستاره ياز سؤزون.
اولما رضا كى، خلق بىله حال زاربوي،
اورگن اوزون كتابتى سركاره ياز سؤزون.
ديوار ممکن اولماسا، زولف معنرىن،
ائىلە ميداد، عارض گلناره^٣ ياز سؤزون.
عطار نسيه وئرمه سه لوح و قلم سنه،
بارماغيوي باس آغزيوا همواره ياز سؤزون.
/شعر ناقص نظره گلىرى/

پروسبيا شاهى^٤

جهاني بير بيره چالدى پروسبيا شاهى،
بىزى بو حاله سالان ويلهمدى واللاھى.
نه كافيره، نه مسلمانه رحم ائدير بو قوم،
زھرلي گاز ايله مخلوقو ائدير معدوم،^٥
سوآلتي لودقالاري^٦ هئي گزدىرير دنيزلرده،
دلير سفينه لري^٧ غرق ائدير دنيزلرده.
گھي چيخىر گئىه گؤزدن نهان اولور ماشينا
كڭدىر، كڭدىر، قايىدىر بومب سالير آدام باشينا.
گھي چكىر توپو وردىنه^٨ ، گاھ رىغايا^٩

١- بولبول.

٢- كاغذ ، ورق.

٣- نار گولونه بنزه راوز.

٤ - بو عنوان آلتىندا بىرىنجى دفعە غلام محمدىلى اىگىرمى بيت شعر چاپ ائتمىش و اوندان سونراكى چاپلاردا بو قدرى تكرار انتمىشلر. لاكتىن اصليندە بو شعر ١٠٧ بىتلې بىر بئيۈك منظومە دىر كى گۇرۇرسۇز. بىز اونو نخجوانى نسخە سىنندىن گۆتۈردىك.

٥- يوخ ائدير.

٦- قايبىقلارى

٧- گەمى لرى

٨ و ٩- آوروپا داشھىلر.

تکان وئیر سىسىي دئردونجو گؤيده عيسىا
 گھىي بئرين تكينى سۈكىدورۇر عمارت ائدىر
 گۈزە گۈروننمۇر، ناگە چىخىر شىراتت ائدىر.
 اوно گۈرۈم قالا چايىسىز، دوداقلارى قورۇپا
 توتا ياخاسىنى بورجلو^٧ ، چكە چكە سوروبە.
 گىنده پۇل اىستە مگە وارلىدان، او بۇينو يوغۇن
 اودا دئىيە: تومنە اوون شاھى، هانى گىرۇوون؟
 باشى دئۇنە، قولاغى سىسلى نە، گۈزو فاماشا
 او حالىلە قايدىدا، يولدا راست گلە داداشا.^٨
 اوно گۈرۈم گىنده استانبولما اولا جامچى
 اوچ آي باغىنا گىرمە يە سو بىر دامچى.
 گرک فقير فقرا باغىنا بو ايل توتا ياس،
 نە قدر كىنده سو وار، كونتاراتت ائدىب عىّاس.
 دئىيە ندە ائتمە بىرادر، بو اىشىدە واردى گناھ،
 دئىيە رە: جەت نە دىر؟ الكاسپ حبىب الله.^٩
 بىلە خىال ائلە مە واردى رحمىي آلمانىن،
 اگر بىلە بىلىسنى، يوخدو دىن و ايمانىن.
 توناق كى، واردى گناھىي آداملارىن ياران،
 دئىين گۈرك، اوغا ئىليلىبىدى بىنوا حیوان؟
 دە مىر تىكانى قىرىر، يوللارا دوزور بىيمان^{١٠}
 قاچىر، قاچاندا ائدىر حملە دشمن نادان.
 آداملارىن قويور آج اۋۇزلىنى، كلفتىنى،
 بالىقلارا وئير انسانلارىن لطيف اتىنى.
 بو ناجىب چكىب مكر و حىلە نىن عاراغىن،
 تىكان باتىر، داغىدىر اونلارىن ئىن آياغىن.
 اوно گۈرۈم گىنده تېرىزە، راست گلە سىدە
 يئىيە بىش اوون سىيخە كى خمسونو وئرە قايدىدا.
 قولاق وئرىن سىizi تارى، بونون يالانلارينا،
 نە گىلسە آغزىنا سۈئىر و گلمە زەنچ عارينا.
 گھىي دئىير گىندرم حجه، باغلارام احرام،^{١٢}
 گھىي دئىيە رە عجمم، ائيلە بىر بىزى بىنام،
 اگر او بىزدن اولايىدى ساتاردى املاكىن،
 باشىن آشاغى سالاردى، چىكىدى ترياكىن.^{١٣}
 اگر او بىزدن اولايىدى اوخوردو واللىلى،
 باخاراردى مال كىيمى اولمازدى داوايا مئىلى.
 اگر او بىزدن اولايىدى، گىندردى تفلىسە،
 چۈرك قازانىماغا، اوغراردى درد سفلىسە.
 اگر او بىزدن اولايىدى، قوياردى باشىنا تاج
 سالاردى چىكىنە كشكول، الاردى باج و خراج.
 اگر او بىزدن اولايىدى، بوياردى قورشاگىنى،
 گلردى تېرىزە خلقىن توتاردى خىرتلاغىنى.
 گونون گون اورتا چاغىي، شهر اىچىنە بىن الناس،
 سوباردى خلقى، حكومىتىن ئىلە مە زدى هراس.^{١٤}

٧ - بورادا طبكار.

٨ - معجز زمانى شبىسترە وئرگىي تۈپلاماق مەممۇرۇ ايدى.

٩ - آل وئرجىي آلاھىن دوستودور.

١٠ - ايمانسىز، بىيمان.

١١ - حىددە بىر دىنىي مراسىم.

١٢ - منظور قرآن اوخوبان دىر.

اگر او بىزدن اولايىدى، باخاردى خلق سؤزونه،
 قىزئت يازانلارا لعنت ائدردى، هم اؤزونه.
 اگر او بىزدن اولايىدى، اۋۇن آتاردى اودا،
 ائدردى گرمگە رغبت، نه اينكى شاه بالودا.
 اگر او بىزدن اولايىدى، ائدردى علمه ھوس؟
 گئچە گۈنۈز بئله صرف ائيلە مزدى عئمرون عېت.
 اگر بىلە يدى او جاھل كواكىبىن سئىرىن،^{١٥}
 باخاردى تقويمە، آنلاردى خىر ايلە شرين.
 حاييف دئيىل بئله جاھل قالىپ دئىي يدى ناغىل؟!
 بحق جامع دعوات، بوندا يوخدور عاغىل.
 دئمك دئيىل او بىزىم جنسىمىزىن البته،
 نه عقلدە، نه فراستدە، نه طبيعتدە.
 يقين يالان دانىشىر، افترا دئىير اۋۇنە،
 اوشاق آمان گۈنۈدور، وئرمە بىن قولاق سؤزونە.
 نىچە او بىردىن اولور كى، گلىيىدى قىرخ ياشىنا،
 چامىرلى كۆچە دە ناودانلار ايشلە بىب باشىنا.
 اگر او بىزدن اولايىدى، يېتىيە ردى بوز باشىن،
 ووراردى باشىنا دايىم، تۈكىرىدى گۈز ياشىن.
 اگر او بىزدن اولايىدى، بوشاردى آروادىنى،
 آلاردى آيرىسىنى، بىلمىر آغزىنىن دادىنى.
 دايان دئىيە ردى بالا، قورخما ضرب شىستىندەن
 قوزوم، قاج ئەمېزە^{١٦} گل قورتاراندا دستىندەن.^{١٧}
 اگر او بىزدن اولايىدى، اولاردى عورتىي خوار،
 او وقت كى ، بورجلو^{١٨} اليىندا ارى ائدردى فرار.
 اون ايلدى آچ قالىپ عورت ارى گىتىپ كالشانا،
 نه داش سالا باشىنا، اختىيارى يوخ بوشانا.
 اگر او بىزدن اولايىدى، بىلردى قايداسىنى،
 آلاؤلى كېرىت ايلن^{١٩} ياندىراردى لامپاسىنى.
 روا دئيىل عجمە شەمچە كېرىتى^{٢٠} ياخماق،
 اگر او بىزدن اولايىدى، چاخاردى داش چاخماق.
 اگر او بىزدن اولايىدى، گىلدەي بىن دىن،
 طبىيى دىللىك اولاردى، داواسى جوشىنده.
 نىچە او بىزدن اولور، دوشە بىب دىزى گىردىن،
 آپارمايىدى چىچك سككىز اوغلۇنو بىردىن.
 او تانمادان دئىيرى: مۇمنم، مسلمانم،
 سىزىن كىمي عجمم مندە، اهل ايمانم،
 اگر اولايىدى اونون اعتقادىي اسلامە،
 رضاي آلاھ اوچۇن امر ائدە ردى خدامە.
 مساجدى افز ئويز تك تميز و پاك ائلە بىن،
 سىچانى، عقريي، پىس پىسلەنин هلاك ائلە بىن.
 اگر بىلەم، ائشىدم داغلارىندا ايت بالالىب،
 كىچىبىدى حد نصابىي^{٢١} نجىس، حياط دارالىب.

١٤ - قورخمازدى.

١٥ - اولدوزلارىن دولانماسى.

١٦ - ئۆيمىزە گل.

١٧ - قاچاردى.

١٨ - منظور طلبكاردىر

١٩ - معمولىي بوكۇنكۇ كېرىت.

٢٠ - معمولىي بوكۇنكۇ كېرىت

او وقت واي گونوزه، باشيزا ائدين چاره،
 جوان اولم کي، اگر چكمه ييم سىزى دارا.
 اگر او مؤمن اولايدي، كئچردى تاجيندان،
 يىغاردى بوغدانى، كاسىب اولردى آجىندان.
 گرکدى مؤمن اولان صىحدن غروبا كىمي،
 اوروج توتا، سارالا رنگى زرد چوھه^{۲۲} كىمي.
 جهاندا هر كيم اولا اتلې، جانلىي، كل پئيسىر
 دئىيل او مؤمن خالص، بويوردو پىغمبر.
 بئله خيال ائله مه عاجيزم جوابىندا،
 هاني او مؤمنه بنزه ر بويون جنابىندا؟
 گل ايندى ياس اليوي آيه آيه قرآنە،
 گؤره لە جنابىوی كيم بنزه در مسلمانە؟
 اوج ايلىدى قان تۈكۈرۈ^{۲۳}، سۈپىلەر اهل ايمانام،
 بو قدر ائو يىخىرى ھم دئىير مسلمانام.
 كيم آد قويوبدو بو وحشى جماعته مدنى؟
 برض ناخوشلۇغۇنا^{۲۴} اوغراسىن^{۲۵} گۈرۈم بدنى.
 اگر تمدن عبارتدى بورذالتىن،
 كئچە يېرىن دىبىنە، چىخمايا خجالتنى.
 زمانە گۈر نىچە آسلانلارى ائدىب تولكو،
 گۈرۈم منيم كىمي محتاج نان ائده توركو.
 او مادر مدنىت فرنگە بىرچە باخىن،
 هاني بولاردا تمدن، بو بوش سۈزۈ بوراخىن.
 نە بوندا واردى مروت، نە انگلىزلىدە،
 نە قدرى جان تلف ائتدى باخىن دىنizلىدە.
 قدىم ايتاليا اگر باسمىايدى ميدانە،
 بو قدر قان تۈكۈردى مگر بىبابانە؟
 الهى! هر اوچودە من كىمي توتا خالئرا^{۲۶}
 دیوار دىبىنەدە قالا، گولبىسر كىمى سارالا.
 دعام توتوب قارا داغ ايلە سرب بىعاري،^{۲۷}
 مگر قويار باشىينا نمسە^{۲۸} ايلە بولغارى.
 منيم دىلىمچە دئىين خىسىر و سمرقندە،
 من آىرىي سۈز تانيمام، چاره ائيلە بىن قىنە.
 اگر قبول ائله يە عرضىمىي گلە امینە،^{۲۹}
 قوتاردى، يوخسا، عمماوغلو، اونوندا هو دمينە.
 اگر صاپون بولارا وترمه يىبىدى گورخانا،^{۳۰}
 يقين ائدين کي، بو داعوا بىتردى شعبانَا.
 اونو گۈرۈم دئنه بلصىكىن حالينا حالىي،
 نىسييە قىخدىرا باشىن، اوزانا ساققالى.
 بو داعوانى اوزادان پادشاه آلماندىر،

۲۱ - معين حدى.

۲۲ - ساري كؤك.

۲۳ - دئمك شعر ميلادي ۱۹۱۶ نجي ايلده يازىلىمىشىدىر.

۲۴ - درىدە بئۈوك و كىچىك آغ لىك لە يارانان خستە ليك.

۲۵ - دە رىدىن بئۈوك و كىچىك آغ لىك لە يارانان خستە ليك.

۲۶ - ويا خستە لىگى/روسجا/

۲۷ - يوگوسلاۋىنин ملتلىرىنىن بىرى.

۲۸ - آلمان

۲۹ - امن امانلىغا گلە

۳۰ - منظور سىلاحدى

بونا شهادت ائده ر هر کیم اهل ایماندیر.
 اوно گؤرم ديلي آغزیندا نیل کیمي قارالا،
 حکیمسیز تابوت اوستوند جنده گین سره له.
 او بوغلاري کي، بوروب اوغلارين چكیب قولاغا،
 خدادن اپسته میشم مرده شور سالا آشاغا.
 چكیب سیبیللرینی^{۲۱} کھکشان افلاکه،
 هله دئییر عجمم، بیر باخین بو نایاکه.
 قاباقلاري تؤکولوب آغزينا، کراهتي وار،
 اگر وورایدي، اولاردى توم ساقالي ،
 اگر او بیزدن اولایدي، اولاردى ساقالي.
 بیزی بو حالا سالان، دولمايا سنین سبدين،
 قالالي اوزونه حسرت قالا الـ ولدين.^{۲۲}
 اگر او بیزدن اولایدي، گلردى ايرانه،
 باشین يارادي، تؤکردى قانين ببابانه.
 گئت آي بالام عجم اولماق مگر ظرافندىر؟
 گلن حزيران آيی موسم حجامندىر.
 اگر دالين قاشينير، بوردان آيري يئر آراما،
 زمانى كىچمه دن اول اوزون يئتير حاماما.
 ولیك داخل اولان وقندە بورتون آل اليوه،
 فقط گىرە ندە سوپا، باغلا خنجرىن بئلىوه.
 ايچىنده يئتمىش ايکى فرقە جانورلار وار،
 نىچە توتوب بولاري اوستا؟ به به اللر وار.
 بورا حامام دئمك اولماز، فابيرىك ايراندир،
 زهرلىي گاز اولا گر لازيمىن، فراواندир.
 خوش سعادتىوه خزنه يه گىرە ندە سنىن،
 كىچل قابىرقاسىنىي گۈرمە بىب دە ندە سنىن.
 اوزون گۈرە تله، بصير اول، اويان، بويان داشدىر،
 دولاشسا قىل قىچىوا، اول زمان ايشىن ياشدىر.
 يواش گۇئور، قوي آياغين، سالار زيانه سنىي،
 كىچرسە پالچىغا، چىخماز، بىخار تىيانه سنى.
 هجوم ائده ر او زمانىكىي، خزنه يه خسته،
 چكيل كناردا دور، قوي الين گۈزون اوسته.
 دئمە بو خسته دى، گلمە زالىندن هېچ بىر زاد،
 مينا^{۲۳} بوراخسا سوپا، خزنه نى ائده ر برىاد.
 خدا نكىدە اگر شدت ائيلە يه مرضى،
 نه اينكىي خزنه سوپون، كورودن سالار آرازى.
 اگر چە رسم دئىيل خزنه يه پىشاب ائله مك،^{۲۴}
 ولیك ناخوشدا چوخ چىتىندى تاب ائله مك.
 تغيير ائيلە مه ايسلانسا ساج و ساقالىن،
 نه، چونكىي، الده دئىيل اختيارى اسھالىن.
 و بىرده ذاتىوا عرض ائيلە بىم اونوتىما بونو،
 كىچل اوشاقلارا مخصوصدور ايشىنە گونو.
 باشينا روغن گرجاك چكىر گئچە آناسىي،
 کىي، تا صاباحا كىمي ايسلانا بىر آز ياراسىي.

۲۱ - بىغلارىنى.

۲۲ - الـ ت و لـ ت يعنى اوشاق موشاغين.

۲۳ - مين، پارتلىيان ماده

۲۴ - اىشە مك.

سحر وئرە لله^{۳۴} چایین، ات پایین آتار ایچرى،
 تمام اولاندا دوشىر يادينا حامام سفرى.
 ايکى الين آپارار باشينا ، چىرى نعرە،
 قاشىر بسان چوغوندور^{۳۵} ائدە رشىريم شهرە.^{۳۶}
 خلاصە چوخ اوزاناندان سورا بو هنگامە،
 چكە چكە آپارالار، سوخارلار حمامە.
 كئچل گىرە ر او زمانىكى، خزنه نين اىچىنە،
 باشىن سوخاندا سوبا، خلق دوشىر اورك پىچىنە.
 نئجه دئىيم بوسۇزو، توتمورو دىلىم اي واي،
 سوايسلادار باشىنىي، كىرملر قويار لاي لاي.
 اوشاق طهارت الارمىي، گۈرك، يوباردى بورۇن?^{۳۷}
 خىيير، سوبا بوراخار هرنە وار قىوبر
 گىرسە هر بىرى بىر دانگ دوربۇنوندە تزك،
 حساب ائدە ندە اولار هفتە دە بىش آتى چرك..
 بىش آتى بوت دا كئچل كرمە سى اولار آيدا،
 قولاغىمي كىسە رم اولسا بوسودا فايدا.
 بو جمعە ضم^{۳۸} ائله عورتلرىن كىافتىنىي،
 كىرىخەمە چۈرتکە يە سال بىتلى باشلارىن بىتىنىي.
 و بىرده چۈرتکە يە سال، اي جناب ذوالعظمت،^{۳۹}
 دم نفاس^{۴۰} و حىض، استحاضە و حجمت.
 بو ضربىي جمع ائله بىن باشىنما نە داش سالسىن؟
 بىغيشىدير هامىسىنىي، باس تيانا، قوي قالسىن.
 اگر سوبۇن اىچىنە ذرە بىن ايلە باخاسان،
 وورا وورا باشىوا خزنه نين دامىن بىخاسان.
 و بىرده قالدى غسل ائيلە مك خىاليين اگر،
 اولورسا، شرط و شروطون دئىيم ائله ازىز.
 بىش آتى زاد سىنە واجبىي غىسلدن اول،
 گۈرك عمل ائدە سن، اي جناب كم ساققال.
 بىغيشىدير ال آياغىن اولا و در ثانى،^{۴۱}
 گتىر خىاليوا آب پلىد نېرانىي.^{۴۲}
 و بعد بورنۇو توت آغزىن آچما، يوم گۈزۈن،
 گە^{۴۳} باشىوا دولانىم، ايندى پېرسىيان^{۴۴} اولدۇن.

ياز سۆزۈن

اي عندىلېب^۱ باد خىر^۲ ، يارە ياز سۆزۈن،
 اما جواب وئرمە سە گۈل، خارە ياز سۆزۈن.^۳

-
- ۳۴ - وئرە رل.
 ۳۵ - چوغوندور كىميي قىمىزى.
 ۳۶ - خلق اىفادە سى دىرى. بىر يارا.
 ۳۷ - ماتحت
 ۳۸ - آرتىر.
 ۳۹ - اي عظمت صاحىبى.
 ۴۰ - دوغاندان سونرا قادىندان گلن قان
 ۴۱ - اىكىنجىسى.
 ۴۲ - جەنمىن موردار سوبۇنو
 ۴۳ - گل
 ۴۴ - ایرانلى
 ۱ - بولبول
 ۲ - خبر يىلى

بو عصر، عصر علم و کتابتدي^٤ دلبريم،
 قرطاسا^٥ ممکن اولماسا، دیواره ياز سؤزون.
 ملا دئيير: حرامدي، سيندير فافاسييني،
 قانه باتير ميداديوي دستاره ياز سؤزون.
 اولما رضا^٦ کي، خلق بيله حال زاريوي،
 اورگن اوژون كتابتي سرکارا^٧ ياز سؤزون.
 دیوار مو مکن اولماسا، زلف معنبرين،^٨
 ائيله ميداد، عارض گلنارا^٩ ياز سؤون.
 عطار نيسبيه وئرمە سه لوح و قلم سنه،^{١٠}
 بارماغيوي باس آغزيوا همووارا^{١١} ياز سؤزون.

بىلمە ديم

معبدە^١ ميخانه دئديم، بىلمە ديم.
 عاقيله دیوانه دئديم، بىلمە ديم.
 ***

بايقوش بايقوش دئمك اولماز ايميش،
 بايقوش او حيوانه دئديم، بىلمە ديم.
 ***

قول بوبون اولموش ياتيري حور ايله،
 اوقيويا^٢ افسانه دئديم، بىلمە ديم.
 ***

بون ايكى آي آغلاميشيق متّصل،^٣
 بندىت بي تجربه^٤ و كم عاغيل،^٥ بو سؤزو نادانه دئديم ، بىلمە ديم.
 ***

بىس، بىس^٦ ايله باشىمي دنگ ائيله دى، سورى الحمد ايله^٧ جنگ ائيله دى،
 كىس سىسىن، اي رشوه يئيه ن مشهدى، عاميل دیوانه^٨ دئديم ، بىلمە ديم.
 ***

بيغ و ساقال صحبتين الدن سالين، ائيله مه يىن ذم^٩ او قىزىل دىشلىرى.

بندە نى عفو ائيله يه ملت گرك،
 باشىنى دیواره ووروب سيندىران،

من نه بىلىم قارغا خوش آواز^{١٠} ايميش،
 تلخ ايدى^{١١} اوقات شريفىم بير آز،

گۇردو فيلانكس يوخودا بير گئجه،
 سرخوش ايدىم شيرىت انگور^{١٢} ايله،

اون ايكى آي آغلاميشيق متّصل،^٣
 بندىت بي تجربه^٤ و كم عاغيل،^٥ بو سؤزو نادانه دئديم ، بىلمە ديم.
 ***

بىس، بىس^٦ ايله باشىمى دنگ ائيله دى، سورى الحمد ايله^٧ جنگ ائيله دى،
 كىس سىسىن، اي رشوه يئيه ن مشهدى، عاميل دیوانه^٨ دئديم ، بىلمە ديم.
 ***

٣ - تىكىنه.

٤ - يازماق / عريجه / كاغذ . ورق.

٥- عمame، باشا باغلانان شال، پارچا.

٦ - راضى اولما.

٧- رئيسه، باشچىيا، بۇيوجە.

٨ - عنبرله قوخولانميش عطىرلى ساجىنى.

٩ - نار گولونه بنزه راوز، بنىز.

١٠ - لوحه . يازماق اوچون هامار تاختا.

١١ - بىنالىي. همىشە.

١ - عبادت يئرى.

٢ - خوش سىسىلى.

٣ - آجي ايدى.

٤ - اوزوم شىره سى. منظور چاخىردىر.

٥ - يوخو، دوش.

٦ - آردىجىل. آراسىي كسىلمە دن.

٧ - سينافسىز. تجربه سىز.

٨ - عاغلىي آز.

٩ - بىسم الله ايله.

١٠ - قرائىن بىرىنجى سوره سى كى ناماز قىلاندا اوخويارلار.

١١ - دولت قوللوقجوسو.

١٢ - دانلاماق. پىسلە مك.

عصريميزه لازيم اولان ايسلري، اورگدين اوغلانه دئديم، بيلمه ديم.

***
معبدى ويران اىدە جىكىر، اگىل.
قارى قرآنە^{١٤} دئديم، بيلمه ديم.

رنگى پوزولدو، سىرىيغى بىرتلارى،
آغزىنا قورخانە^{١٦} دئديم، بيلمه ديم.
***

مشدى جانىم! وئر پولووو آجلارا،
گىتمە خراسانە دئديم، بيلمه ديم.
***

وئر او پولو ملت بى دولته،^{١٩}
بند اولار ايرانە دئديم، بيلمه ديم.
***

چورت وورور، صبح و مسا^{٢٠} يوخلايار،
سىرىيمى غلىانە دئديم، بيلمه ديم.
***

دوردو بىش اون ووردو من مضطره،^{٢٣}
ياتما مسلمانە دئديم بيلمه ديم.
***

تا اىدە اصلاح عىوباتىنى،^{٢٦}
معجزە بىگانە دئديم بيلمه ديم.
***

معجزى گۈرۈم دولانىر حور ايلە،^{٢٧}
عاشيق نالانە دئديم، بيلمه ديم.^{٢٨}

دشمن دين^{١٣} گۈيدە گىر، قوش دېليل،
كىس سىسيوي، باشىوا بىر چارە قىل،

گۈرجىك اليىنده غزئىه جعفرىن،
غىظە گلىپ^{١٥} بومب كىمىي پارتلادى،

وېز و وبالى^{١٧} ، گناھىي بونىما،
پئىكري عربانلارا^{١٨} ، محتاجلارا،

حاجى داداش، سالما اۋزۇن زىمته،
كافىر اگر بورج وئرە ملتە،

اويموش عجب غفلته ايرانلىلار،
من ائلە بىلدىم كى، او سىر ساخلايار،

آتدى اليىن قائىمث خنجرە،^{٢٢}
من ائلە بىلدىم كى، او سۆز ياخشىدیر،^{٢٤}

دوستا دئىه ر دوست خطاياتىنى،^{٢٥}
دین و وطن دشمنى ظن ائيلە ديم،

سرخودودوم شىرىت انگور ايلە،
وئرمە ز اوپوش حور سىنە زور ايلە،

١٣ - دين دشمنى.

١٤ - قرآنى اوخوابانى.

١٥ - حرصلە نىب.

١٦ - اسلەخ خانە.

١٧ - گناھىي، عذابى.

١٨ - بىدنى چىلىپاقلارا.

١٩ - وارسىز ملنە، يوخسوللارا.

٢٠ - سحر و آخشام.

٢١ - بو بىندىن بەرامبى / شىرىاحمىدى نسخە سىنەدە بو وارباتتى دا واردىر:
سن كىمىي خورنا چىك ايرانلىلار چورت ووار، صبح و مسا يوخلايار.
من ائلە بىلدىم كى، او سارساقلالار شىرىه نى قىيانا دئىم بىلمە ديم.

٢٢ - خنجرىن دستە سىنە.

٢٣ - من بىچارايا ، يازىغا.

٢٤ - بو مصارع بىلە دە قىيد اولموشدور:

٢٥ - خطالارىنى. يالنىش ايسلرىنى.

٢٦ - عىب لرىنى.

٢٧ - ائيلە بن عاشيق.

٢٨ - بو بىند "بەرامبى/ شىرىاحمىدى/ " نسخە سىنەدە دير.

معجزین آتی

هر کس ایستیر جزا گونونده نجات اوچا آوازیله دئسین بو سؤزو:
بر محمد و آل او صلووات^۱
عورته سؤبله دیم اوچ ایل اول گئدیره م کربلا زیارتینه،
اللی تومانه آلمیشام بیر آت.
دئدی: واردیر اگر سنین پولون بیر قویون آل ائده ک قووورمالیق
آلدیغین آتی سات، باشین قوی یات.
دئدیم: آند اولسون حضرت عباسه، دیشلرین کلبتین ایلن جکرم،
ساکت اول، دینمه بی آرواد.
دئدی کی: آلمیسان قووورمالیق آلما، اما کی، کؤنکیم یوخدور.
بیرتیلیبدیر باشیمداکی چارقات.
سؤبله دیم: سن عزیزمی سن، زینب؟^۲ یا سکینه، یا خانیم کلثوم؟
شامه عربان گندیردی اول حضرت.^۳
دئدی: خوب!^۴ منه شام اسیری کیمی آچ، سوسوز بو خرابه ده یاشارام،
همده یورغانیمیز اولوب اسقاط.^۵
کورسو یورغانینی گرک یاما مق، و آلاق هیزم^۶ و ذوغال^۷ و وهیم^۸
لازیم اولمازمی ائوده چای و نبات؟
دئدیم: ای بیحیا، گؤرورسن کی، وئرمیره مر من چؤره کچی نین بورجون?
وار اونا ایندی بورجوم اللی مانات.^۹
سنی آللاهه تاپشیریب گندیره مر آغزیوی آچ و قیچلاریوی اوزات.
رزقه^{۱۰} ضامندي قاضي الحاجات.
دئدی: سن دوش آشاغی آتیندان سات اونو وئر چؤركچی نین بورجون.
نه منی، نه اوشاقلاری آغلات.
بیلمیسن جار چکیلہ کندده منه فیکریمی آنلاییب اناٹ و ذکور.^{۱۱}
هم دئیرلر حقیره کبله عباد؟^{۱۲}
ائشیدیب بو سؤزو، اوزاندی الین دئدی: کبلایی، التماس دعا^{۱۳}
بنده ده سؤبله دیم: به شرط حیات.^{۱۴}
بیز بو صحبتده ناگهان خبار^{۱۵} دئدی: سامون علیک^{۱۶} ، کبله عباد!
ایچری داخل اولدو الده چوخات^{۱۷}
دئدیم: اگلش گؤره ک، نه واردى، نه یوخ؟^{۱۸} یوخاری باشد اگلشیب، چوبوغو
دولدوروب چکدی، سؤبله دی: هیهات^{۱۹}
گنده جکسن، دئدی، دئیرلە^{۲۰} بوگون عتباتا^{۲۱} ، دئدیم: بلی، حتّی

- ۱ - محمد و اونون اولادينا صلووات.
- ۲ - زینب ، سکینه و کلثوم کربلا حادثه سینده امام حسینین خانواده عضولیندن ایدیلر.
- ۳ - ایخشی.
- ۴ - خراب، فایداسیز.
- ۵ - اودون.
- ۶ - کؤمور.
- ۷ - قوروموش نازیک آجاج بوداغی.
- ۸ - روسیه پولو واحدی. قدیم اوچ قیران اون شاهیبا بیر مانات دئیه ردیلر.
- ۹ - روزی . کئچینه جک.
- ۱۰ - حاجتلری اؤده ین، تانزی، آللاه.
- ۱۱ - آروادلار و کیشیلر. قدیم کندرلرde زیارتنه گنده نده جار چکدیریب خلقه بیلدیره ردیلر.
- ۱۲ - خواهش ائدیره مر منی ده دعا انت.
- ۱۳ - اگر دیری قالسام،
- ۱۴ - چؤركچی.
- ۱۵ - سلام عليك.
- ۱۶ - حساب ساخلاماق اوچون قاریش بويدا و بارماق یوغونلوغوندا علامت قوبولموش آجاج.
- ۱۷ - تءسف موقعینده دئیلن ندا./عرب کلمه سی/.

آلميشام آت ، وئرمىشەم خىرات.^{٢٠}
 دئدى: آند اولسۇن حضرت عباسا، آتاوى ياندىرىپ پۇلۇ آلارم،
 دور گىلن، زحمت اولماسا، آتى سات.
 من دئدىم: آتى ساتىمارام هەرگىز، قويارام بۇ ئوي ئىننە گىروو،
 او لارام باز عازم عتىبات.^{٢١}
 ئوين ھەر بىر يېرىن گىزب خىاز ئوي قويどوم اونۇن يانىندا گىروو
 اوز چئورىدىم سسوی شەط فرات.^{٢٢}
 قافله چون يېتىشىدى گوگانە، گىنجە نى اوردا ائىلە دىك منزىل،
 صبح دورووب ناگەنان گوردووم آت.
 او زادىپ ال آياغى تىرىتىمىر، قويروغۇندان تو توب دئدىم: من اولوم
 گۈزلىرىن آچ، آياغا دور، اي آت.
 گۈرمۇسن ھامى يوک چاتىپ گىتىدى، نە طرافت زمانىدىر، آ بالام،
 دور آياغا، سحر اولوب، آز يات.
 چون توپىلە بىر آز ايشىقلاندى، دقتىلە باخىب او حيوانە،
 گوردووم افسوس، ائىلە بىبىدى وفات.^{٢٣}
 ايكي اللې باشىما ھەئى ووردووم، دئدىم: اي واي، گلىن بىخىلدى ئويم،
 اولدو آت، قالدى مات كىلە عباد.
 قايىدا بىلە دىم ئوه، قالدىم، مات و مبهوت شهر گوگاندا.
 آخر آدىم الله قىملە داوات.
 عورتە ماجرانى آنلاتدىم. يازدى: گل كىدە، چون يېتىشىدىم من،
 قولونو سالدى بوبىنوما آرواد.
 دىرىھ دى گۈزلىرىن گۈزۈم اىچىنە، دئدى: كېلايى! التماس دعا،
 دئدىم: اي بىحپىا! بىشىط حىات.
 الغرض، گلدى وعدى حجت^{٢٤} مەد خىاز^{٢٥} صاحب اولدو ئوه
 دئدى: الفاتحە، مع الصلوات.^{٢٦}

يۇخو

بىر گىنجە چوخ آغلادىم، ياتدىم دل غمگىن ايلە.^١
 روضەي رضوانە^٢ گىردىم جىھى پەچىن ايلە.^٣
 چون گذارىم دوشىدو اول شاه شەھيدان^٤ قىرىنە،
 داخل اولدوم اندرۇن قصرە^٥ شۇرۇشىن^٦ ايلە،

-
- ١٨ - دئىيرلىر.
 ١٩ - شىعە لر اون ايكي امام، ها بىلە حضرت محمد و فاطمه نىن قېرىلىرى اولان يېزلىر "عتىبات" دئىه رو
 اورالارى زىارت ائتمك او جون اورالارا سفر ائده رل، مكە يە گىندە نە حاجى، كېلايا گىندە نە كېلايى و مشدە
 گىندە نە مشهدى دئىه رلر.
 ٢٠ - عتبانە گىندە و اورالاردان قايىدان شخصلىر خلقە يىنمك احسان وئرە دىلىر، بونا خىرات دئىه ردىلىر.
 ٢١ - گىنە دە عتبانە گىنديرىھ م.
 ٢٢ - فرات چايىنا طرف.
 ٢٣ - اولوپىدور.
 ٢٤ - حجت يعنى سند. سندىن وقتى.
 ٢٥ - چۈرە كىچى كىشى.
 ٢٦ - صلوatalا بېرىلىكىدە فاتە، بىرى اولنە عىش خوانلار مجلسىلردا سۆزلىرىنىن سونۇندا بۇ كلمە لرى دئىه رو
 خلق اولۇنۇن روحونا حمد و سورە او خويارلار.
 ١ - كەرلىي اورە كەلە ياندىم.
 ٢ - جىنت باغىنا.
 ٣ - قىرىشلى آلىنلا.
 ٤ - شەھىدلەرن شاھىي. منظور امام حسین دىر.
 ٥ - ساراين اىچىنە.
 ٦ - شوقلا، هوسلە، هېجانلا، احتراملا.

مجلسي^٧ گؤردمكى، هرگىز گۈرمە مىشدىم مثلىنى،
 قول بويون اولموشدو مولا بير گۈزه ل لاچىن ايله.^٨
 حوري گۈرجىك بندە نى، گولدو بلند آواز ايله،^٩
 من ده باخديم شاه دينه^{١٠} ، دىدەي پر كين^{١١} ايله.
 سؤيلە ديم: يا شاه دين، بىز توتموشوق ماتم سنه،
 سن ولاكىن، كئف چكىرسىن بوردا حور العين^{١٢} ايله.
 چون منه باخدى، دئدى: باشىنداكى يوچقا نە دىرى؟
 سؤيلە ديم كى: باشىممى ياردىم يارىم آرشىن ايله.
 سؤيلە دى: علت نە دىرى؟ عرض ائيلە ديم: سىندىن اوپتۇر!
 باخدى بىر مدت من بى ياوره^{١٣} توهىن^{١٤} ايله.
 پس دئدى حىرىص ايله: چىخ بوردان، ايا جاھىل كىشى،
 گر علمداريم گۈرە^{١٥} ، اودلار سىنى بنزىن ايله.
 دئندو بىر قصرە طرف، عرض ائيلە ديم: يا مصطفى!^{١٦}
 امتىن ياشىن يارىر، قانىن تۈكۈر سىكىن^{١٧} ايله.
 چىكمەي چىن چىن ايله^{١٨} مىشى ئايلىر^{١٩} عىسىي ملتى،
 امتىن حالا گىزىر اول گۈردوگون لاپچىن^{٢٠} ايله.
 يىرب^{٢١} و بطحى^{٢٢} آلير اسلام يىندىن مىشىكىن^{٢٣} ،
 جىنتى تىشكىر ئايلىرلر^{٢٤} شىعە لر ياسىن ايله^{٢٥}.
 كافر علمىلە نىتجە گۈر ائيلە مىش اسلامى خوار،^{٢٦}
 ياشىنما اود ياغدىرىر طيارە و زىبلىن^{٢٧} ايله.
 سىنه سىن ئايلىر مىشىك^{٢٩} اوز الى ايلە امتىن،
 آرخاسىن زنجىر ايله، ھم كله سىن سكىن ايله.^{٣٠}
 بندە پس عرض ائيلە ديم: عفو اۋەت منى ياسىدى،^{٣١}
 چونكى بىز اىلىشمىشىك موللاي كوتە بىن ايله.^{٣٢}

٧ - بىر مجلس.

٨ - لاچىن گۈزلو گۈزه ل بىر قوشدور. بورادا منظور گۈزه ل بىر قىزلا، حوريە.

٩ - اوجا سىسلە.

١٠ - دىنин شاهىي. منظور رهبرى، امام حسین.

١١ - غضبلى گۈزلە، باخىشلا.

١٢ - قارا گۈزلو ملكلە.

١٣ - من كۈمكىسىزە.

١٤ - تحقيير ايلە.

١٥ - بايراق گۈتۈرە نىم، منظور امام حسینىن اوڭىئى قارداشى عىّاسىدىر.

١٦ - "مصطفى" سىنچىلمىش دىمكىدىر كى، حضرت محمدىن لقبي ايدى. بورادا امام.

١٧ - بىچاق

١٨ - چىكمە لرین قونجلارى معىمۇلا گىئىنەن چىنلى اولار.

١٩ - يول گىندير.

٢٠ - مىسيحىلە. منظور آوروپالىلاردىر.

٢١ - قدىم آذربايجاندا معمول اولموشىش گىئىش، توكلو، چىچكلى و اىستىي ساخلايان گىئىم.

٢٢ - عىرىستانداكى " مدینە " شهرى.

٢٣ - مكە دە يېر آدى.

٢٤ - آللaha شرىك قرار وئە ن.

٢٥ - غلەيە ايلە آلير.

٢٦ - قرآنىن بىر سورە سىدىرىر.

٢٧ - ذليل. آچاق.

٢٨ - بىر نوع بالن.

٢٩ - دە ليك دە ليك.

٣٠ - مصارع بىلە دە قىد اولمودور: آرخاسىن بىجا يارىر، قانىن سىلىرى سرگىن ايله.

٣١ - اي منىم آغام.

٣٢ - يسا گۈرە ن ملا.

بىزدە يارا يوخ دئىه ك عالملره لا و نعم،^{٣٣}
 حق دئىه ن كىدىن چىخار تكىفир ايله^{٣٤} ، تلعين ايله.^{٣٥}
 كاش بو سۈز چىخمايىدى كج دهانىمدان منىم،
 بخت يېر اولماز، دئىم بۇ بىندەي مسىكىن ايله.^{٣٦}
 امر اولوبىدور خازىنە ناگە: توتون بۇ معجزى،
 قوللارين ھەم باغلابىب، آت دوزخە^{٣٧} ، ماشىن ايله.
 تاپشىرىن سىز دوزخىن دربانىنا، گودسون اونو،
 ائتمە سىن صحبت جەنم اھلى بۇ بى دىن ايله.^{٣٨}

عزاىيل

آرزو ائيلە دىكىيم شىئىلە اولدوم نايىل،
 ايندى راحت وئرە رم جانى، گل آل عزاىيل.
 نىچە ايل ايشلە دى نوودان باشىما بۇ كىندە،
 ايت ايلە قول بويون اولدوم گنجە لر ئۆلمىتە،
 ايچدى زهر اجلى^١ ، قالمادى طاقت ايتىدە،
 ايندى راحت وئرە رم جانى، گل آل عزاىيل.
 ياندى ھەر ياندا چىراق، اولدو گۈزۈم نورانى،
 كومسيون^٢ غىطە گلىپ^٣ سالدى بئەر نوودانى،^٤
 آچدى مىخانە^٥ ، ايچىپ تازە لە دىم ايمانى،
 ايندى راحت وئرە رم جانى، گل آل عزاىيل.
 آچ گۈزۈن بىر نظر ائت مدرىست نسوانە،^٦
 گۈر نىچە نامە يازىر^٧ قىزلارىمىز ھەر يانە،
 وئر خبر مردە شورا^٨ ، روضە خوانە^٩ ، گوركانە،^{١٠}
 ايندى راحت وئرە رم جانى، گل آل عزاىيل.
 سىنگ فرش^{١١} ائيلە دى بازارى بىش آلتى معمار،^{١٢}
 ھەم ايشىقلاندى او مرحوم قارانلىق بازار،^{١٣}
 ياندى ايرانلى يوز ايل، اولدو نهايىت بىدار،^{١٤}
 ايندى راحت وئرە رم جانى، گل آل عزاىيل.
 بلدىيە دايابىب فييل كىمي بىر وئردى تakan،
 سكىلە دوشدو بئەر، اوچدو گؤئە سقف دكان،^{١٥}

٣٣ - يو و هن.

٣٤ - كافير آدلاندىرماقلە.

٣٥ - لعنت ائتمىكلە.

٣٦ - بۇ يازىق بىندە.

٣٧ - جەنمە.

٣٨ - شعر "نخجانى" نسخە سىنندە واردىر.

١ - اولۇم زەرىنىي. شعرىدە تصویر اولۇنان بوتون حادىھە لر رضا شاهىن اوللىرىنەدە اولمۇشدور.

٢ - معین بىر اىشە يېتىشىن بىر آز عدە/ آوروپا سۈزۈ.

٣ - غۇلبىلىپ. حىرەصلنىپ.

٤ - ١٣٠٨ نجىي اىللەرە شەھىدارى كوجە يە قويولمۇش نوودانلارى ووروب سالدى.

٥ - رضا شاه زمانىي اىچگىي گىنىش يايىلىدى و دولتى اولدو.

٦ - آرواد مكتبي.

٧ - مكتوب يازىر.

٨ - اولۇ يوبىانا.

٩ - مرثىيە اوخويانا.

١٠ - قىيرقازان.

١١ - داش دؤشە مە.

١٢ - رضا شاهىن اوللىرىنە بلدىيە شېستىر بازارىنىي داش دؤشىمە ائتدى.

١٣ - اوللىرىشىستىرىن بازارى، سكىلە اولدوغو اوچون ، چوخ دار و قارانلىق ايدى.

١٤ - نهايىت آيىلىدى.

اولولر ائيله دى هم چئرگىزىيە نقل مکان،^{١٦}
 ايندى راحت وئرە رم جاني، گل آل عزرايىل.
 قىش گلىرى تىكدىرىرى بوللو لباس فاخير،^{١٧}
 وارلى ساققالى قويور، يوخسۇل بىچارە باخىر،
 اولمه ديم آخر چىشىنې نى گۇردوم آخىر،
 ايندى راحت وئرە رم جاني، گل آل عزرايىل.
 ساعت نىسىدە^{١٨} هەرگىز سفر ائتمە ز ملت،
 نە توى ائيلە ر و نە آستار كۆبە^{١٩} مۇمن ملت،
 قمر عقربىدە دىگىل^{٢٠}، خوشدو بو گونلۇر ساعت،
 ايندى راحت وئرە رم جاني، گل آل عزرايىل.
 عيد نوروز^{٢١} گلر خوشدل اىدە ر بىزازى،^{٢٢}
 ار فقير اولسا، بوغار غصە و غم گولنازى،^{٢٣}
 چىت باھادىر، خانىمىي من نئجە ئىليليم راضى،
 ايندى راحت وئرە رم جاني، گل آل عزرايىل.
 وئردى بىر مىدە بو گون ملتە شىخ فاضل،^{٢٤}
 دئدى: جىنتە نە چاي واردى، نە مشد اسماعىل،^{٢٥}
 قىلدەن چاي، جىغالا^{٢٦} غصە دن اولدو زايىل،^{٢٧}
 ايندى راحت وئرە رم جاني، گل آل عزرايىل.
 اولدو جمع قىزلارىمىز مدرست نسوانا،
 قلم آلدى اليىنه نامە يازىر ھە يانا،
 آرزو قالمادى قلبىمدە، قىسىم بو جانا،
 ايندى راحت وئرە رم جاني، گل آل عزرايىل.
 معجزىن سىين شريفى اولوب اللىميشدان چوخ،
 يوز مىن اىلده ياشاسا، عاقبىتى يوخدور، يوخ،
 يئمىشىم يىندى لوبىنى، پىلاوى، قارنىم توخ،
 ايندى راحت وئرە رم جاني، گل آل عزرايىل.

پىشىگە خطاب^١

مىن غصە سى بىر بنادمىن^٢ وار، اي گىرىھ سىنин ده بىر غەمىن وار؟!
 خلاق جهان مثال كىشىمىش، اندامىوا بىر لباس بىچىمىش
 نە خوابى كىدە ر^٣، نە رنگى بىر آز يوز اىل قوي اونو گونشىدە سولماز.

١٥ - معجز زامانى رضاشاھىن اوللىرىنە شېستىر بلدىيە ادارە سى شېستىر بازارىنین دكان قاباقلارىندا كى سىگىلىرى و اونلارىن تاۋانلىرىنى يىخدى.

١٦ - شېستىرین شەمال غربىنە بىر محل اىدى.

١٧ - قىمتلىي، باھالىي پالتار.

١٨ - بىس ساعاتدا.

١٩ - يىندى گونلۇك تويۇن بىرىنجى گونو.

٢٠ - اي عقرب بورجوندا اولاندا، گويا ساعات خوش اولماز.

٢١ - نوروز بايرامى.

٢٢ - پارچا ساتان.

٢٣ - عادى خانىم آدى.

٢٤ - عالىم شىخ. منظور ميرزا كاظىمىدىر.

٢٥ - مشداسىماعىل بىر نوع اعلا نوتوندۇر.

٢٦ - سىگار، شېستىر لەچە سىنە.

٢٧ - غصە آرادان گئىدى.

١ شعر نخجوانى و مەدلە نسخە سىنە واردىر.

٢ بىنى آدم

٣ بورادا ياتىمىي، فرشىن خوابى يعنى ياتىمىي.

حیران اوナ لاله و بنفسه هئچ فرشده يوخدور ائيله نقشه ل
 مانند حیر خامدیر او به به نه گؤزه ل لیاسدیر او. ل.
 مثلين توخوبانماز اهل صنعت فيكرا ئيله سه تا الی قيامت.^٤
 لا يقدر او سن نه قدر اويسن كھنلمه ز او اللې ايلدە گئىسن.
 اما بولاشىي بلالي انسان كھنه لدر هر ايلى بىش آلتى تومان.
 چون چيرك اولو گون به گون ياخاسى فورا گلى^٥ بيت باسار لباسى.
 كھريزه سفر ائده ر تكذبان، بير پونزا^٦ صابون ازر تكذبان.
 چون قالخدي گۆئه دۈچ، قايىتدى پالتونون ائوي يىخىلدى گئىدى.
 هم دوستو يامار جورابى هرگون رنکى سارالار بىش آيدا بئركون.
 مىن غصە سى بير بنا دەمىن وار اي گرىي^٧ سنين ده بير غەمىن وار.
 هر ايلى نىچە قىز نكاھ اندىرسىن، دامدا گئچە نى صباح اندىرسىن.
 نه صىغىت عقد^٨ او خوتدوروسان، نه مولايا كله قىند وئرىرسىن.^٩
 نه چادىرا، نه حنا، نه باشماق نه شام، نه ناهار، نه پارچا ياشماق.^{١٠}
 بزاردان آلمىسان آياقلقى^{١١} قايناتىا ائتمىسىن قوناقلىق.
 آستار كويه^{١٢} سىز زفاف اندىرسىن^{١٣} هئچ كس ده دئمه ز خلاف اندىرسىن.
 نه چاي وئرىرسىن، نه ات تويوندا مىرنوو تپە سن فقط تويوندا.
 بىلەم نىچە ائيله دين دوگون^{١٤} سن درويشى ده بير گىرىمە دين سن.
 نه قىنبرە ئىي پاراسىي^{١٥} وئردىن نه قاسىما^{١٦} ساز كىراسىي وئردىن.
 نه آروادىوا كېيىن سالىرسان، نه باجيوا توي پايىي آلىرسان.
 توي موقته، عروس موقته اوورش من كورسۇيە اوود تۈكۈم سن اگلىش.
 اوج آي قىيشى كورسۇدە ياتىرسان نه سئىرچە و نه سىچان توتورسان.
 بورجلۇ تانىدى منىم ياخامى سن موقته يىدىن ناهار و شامى.
 با اينهمه احترام و قوللوق، اي بى شرف ائيلىسىن اوغۇرلۇق؟
 نه حق تانىسان و نه بىامېر، نه ماللا، نه مسجد و نه منبى.
 قوللارىوي گاھ چىرمالىرسان، آدم كىمى دستاماز آلىرسان.
 آما سىنى مسجىدە كىدە ندە، يا سىجىدە و يا ركوع ائدە ندە.
 من گۈرمە مىشىم، گۈره ن ده يوخدور،^{١٧} الحاصل مذھبىن ھولوقدور.
 اي گىرىت بختور، ولاكىن، اولىسان بو سىنه بو ائودە ساكن،
 فقر آتشىنە دوشوب يانارسان معجز اودون آلمائىب، دونارسان.
 تارىخ: آذر ماھ ١٣١٠

اولوره م

دايامما ساقىي، آماندىر، گىتىر شىراب اولوره م.
 توقف ائيلە مە بى كفش^{١٨} و بى جوراب^{١٩} اولوره م.

-
- ٤ - قيامته قدر دوشونسە.
- ٥ - فورا گلر.
- ٦ - باتمانىن اون آلىندا بىرى.
- ٧ - اي پىشىك.
- ٨ - كېيىن كسىلىركن دئىيلن سۈزلى.
- ٩ - قدىم كېيىن كسىن ملايا كله قىند وئردىلر.
- ١٠ - كىچىك شال اوچون پارچا.
- ١١ - اولدوچا گئىش، ليفە لي، چىين لى، اوزون، آياقللى، قارا رنگلى و بوتون پالتالارى ائرتن قدىم قادىن شالوارى.
- ١٢ - قدىم كېيىن كسىلىندىن سونرا يىدى گونلوك تويون بىرىنجى گونونه "آستارگونو" دئىه ردىلر.
- ١٣ - گلىنى بگ اونتاغينا آپاران كىچە يە "زفاف" دئىه رلر.
- ١٤ - "توى دوگون" افادە سىنىن بىر قىسمىتى، يعنى توى، وصلت.
- ١٥ - تويىلاردا ئىي چالان بىر نفر ايدى.
- ١٦ - تويىلاردا ساز چالان عاشيق كور قاسم، معجزىن دوستو ايدى.
- ١٧ - خلاصە.
- ١ - دايامما.

چىخىپ نالى، سؤكولوب آلتى، لاخلايىپ چىويسى^٤
 ووروب آياغىما مىن يارا پىشنه خواب^٥ اولوره م.
 زمانه نىن ستمى خوار ائدىبىدى بئر كوموده،
 توکو گندىب، سارالىب رىنگى چون سوداب^٦ اولوره م.
 آرىقلايىپ بدنى، قوللارى دوشوب يانىنا،
 نه جان قالىدىر عبادە، نه رىنگ و تاب^٧ اولوره م.
 زاواللى شالوارىن احوالينا باخىپ يانيرام،
 زىس وئرىپ اونا اشكنجه^٨ اىگنە ساپ اولوره م.
 برك! نه قاش قاباغىن تۈكمۇسىن آرا يئرددە.
 نه دىر بوسنده كى بىھۇدە پىچ و تاب^٩ اولوره م.
 نه جوّىه^{١٠} ياخشىدى سىندىن، نه دون، نه پىراھن^{١١} ،
 اولان دئىيلامى بولاردا سىنىلە تاب^{١٢} اولوره م.
 دئىين گۇرە ك نه دى تكلىف بىنە^{١٣} بايرامدا،
 هلاك ائدە ر منى آخر بواظراب^{١٤} اولوره م.
 دوشىنده يادىما حالوا ايلە پىلاو خرجى،
 باشىم دئۇر، قورور آغزىمىداكى لعاب اولوره م.^{١٥}
 فدا اولوم سىنە من، اي پىلاۋ! آgam جانى،
 بو خستە جانىما رحم ائيلە، اي كىباب اولوره م.
 بىشىك كىمىي اووه گىم تېتە بىر گۇرە ندە انى،
 چوخات^{١٦} دولوب، نىسييە وئرمىرى قىصاب، اولوره م.
 خدا نكىردا باقال وئرمە سە نخود كىشىمىش،
 اوشاقلارا نه دئىيم، يا ابوتراب؟ اولوره م.
 گلنده بورجلو^{١٧} ، اوشقاق، يورغانىي چكىن باشىمما،
 ايشيتىمە سىين قولاغىم حرف ئاصادواب^{١٨} اولوره م.
 توتون دە وئرمىرى عطار نىسييە يا رىي،
 كسىلىدى رزق، تمام اولدو عۆمر لاب اولوره م.
 چىب^{١٩} كىمىي قارىشىب بىر بىرە بوغوم، ساقالىم:
 جنا دا وئرمە يە جڭ، ائيلە بىم خضاب^{٢٠} اولوره م.
 اىگىرمى آيدى جىبىم گۇرمۇبىدو بىر تىبل،^{٢١}
 سالىبىدى غصە و غم بوبۇنما طناب^{٢٢} اولوره م.

-
- ٢ - باشماقسىز.
  - ٣ - جورابسىز.
  - ٤ - ان كىچىك مىخ.
  - ٥ - ملا نعلينىنە بنزىر قديم قادىن باشماغى.
  - ٦ - ايكي متىر اوجالىغىندا بىتتى.
  - ٧ - قوه. قدرت. باجاريق.
  - ٨ - عذاب. اذىت.
  - ٩ - عذابدان قىورىلما.
  - ١٠ - پالتارلارىن اوستوندن گىيىن اوزون و گىئىش گىيىم.
  - ١١ - كۈنىك.
  - ١٢ - مقاومت. دايىنما.
  - ١٣ - منىم وظيفە م. ايشىم.
  - ١٤ - ناراھانلىق.
  - ١٥ - آغيز سوپىو.
  - ١٦ - چوب خط/خط آجاجى/ سؤزونون قىسالماشى. قارىش بوبىدا و بارماق يوغۇنلۇغوندا آجاج. آليجى چۈرك، ات... آلاندا ساتىجى هە معىن مقدار مقابلىندا آجاجدا بىر نىشان قازاردى. آجاج دولاندا حساب چورودىلىر.
  - ١٧ - طلبكار.
  - ١٨ - ياراماز سۈز.
  - ١٩ - اي آللەھىم.
  - ٢٠ - پامېق توخومو.
  - ٢١ - قىزارتما. حنا قويماق.
  - ٢٢ - قديم ان كىچىك بول واحدى.
  - ٢٣ - اىپ.

تفڭ و توب سىسى حالا جهانى تېتىرى دىرىي،
 نە وقت ختم اولاجاقدىر^{٢٤} بو انقلاب اۇلوره م.
 دايandi سىنە يە جان، صلحو سالما تەخىرىه،
 گۈزۈو سىيل، منه باخ، اي جناب پاپ اۇلوره م.
 بوجازىمىي ائله سىخىما، أماندىرى عزرايىل،
 طرافت ائىلە مە، يوخ دىزلىرىمەدە تاب اۇلوره م.
 سوبوخدۇ، غىسلوما صىرائىت، بىر آز، امان گۈندۈر.
 اۋتۇر گىندىم، قلتىن دە تاپىلىمېر آپ اۇلوره م.
 نولايىدى سىنە كىي آنبار اولايدى سىسىبىگە،
 قولوم يورولىدو سو چكىمكەن، اي براب^{٢٥} اۇلوره م.
 اورە ك يانىر، ايجىرە م چاي سوبون^{٢٦}، شىشىپەر قازىيم،
 دورانمىرام آياغا ، ياندىرىر پېشاب اۇلپۇرە م.^{٢٧}
 گلنده بورجلۇ^{٢٨} صداسىي اورە ك دوشۇر بىچە،
 عايىدى سۆئىلە مە سىي، اوزو زە گولاب اۇلوره م.^{٢٩}
 دئىدىم گىندىم حاجىبا دردىمىي ائدىم ئاطهار،
 سلام عرض ائلە دىم، وئرمە دى جواب اۇلوره م.
 عېت يئرە اۇزۇنۇ يورما، اي خىال چكىل،^{٣٠}
 كنارە، بختىم آتى وئرمىرى ركاب^{٣١} اۇلوره م.
 مرۇت اھلى ھانى^{٣٢} رفع احتىاج ائلە سىن،
 گدا كىمي^{٣٣} گزە سن شەھرى باب باب^{٣٤} اۇلوره م.
 اوروس ماناتىي كىمي كىمسە باخميرى اوزومە،^{٣٥}
 يانىما گلمە كە خلق ائلىلىرى اجتناب^{٣٦} اۇلوره م.
 خانىم لئرە نىيە بىس گىزىلە دىر اۇزۇن مەندن ؟
 سالىپ جمال دلاراسىنا^{٣٧} نقاب اۇلوره م.
 گذشت ائلە^{٣٨} وار اگر خدمتۇندا تقصىرىم،
 بۇ سون چاغىمدا منى ائىلە كامىياب اۇلوره م.
 دوروبلا^{٣٩} منتظر عاشقلىرىن صغير و كېيىر،
 آمايندى رفع نقاب^{٤٠} ائىلە ماھتاب^{٤١} اۇلوره م.
 آجىندان حب آتىرى^{٤٢} حاجى، كىلايى، مشدى،
 سن اولماسان قالى^{٤٣} بايراما دوشىن دولاب^{٤٤} اۇلوره م.
 كاسىب كوسوب دوبا، واللاھى، چوخ چتىنىدى بوايل،

٢٤ - نە وقت قورتاراچاق. دئمك شعر بىرىنچى دنيا محارىبە سىي نىن سونلارىندا يازىلىپ.

٢٥ - گنجىشىدىرىمە.

٢٦ - سىسىبىگ و براب شبىستىرە محلە آدلارى.

٢٧ - مىشىوو داغىندان شبىستىرە آخان چايدىر منتظر.

٢٨ - سىدىك. (L) اولان بىتلر نخجوانى نسخە سىندىنرى.

٢٩ - طلبكار.

٣٠ - قىورىلمااغا.

٣١ - دردىمىي دئىيم.

٣٢ - مىنېك وئرمىز.

٣٣ - احتىاجىنى اۋەد سىن.

٣٤ - دىلىنچى كىمي.

٣٥ - قاپىي قاپىي.

٣٦ - دئمك شعر روس ماناتىنин دىردىن دوشىدوگو اىللر، خىابانى حادىتە سىنەن آز سونرا قلمە آلىنمىشىدىر.

٣٧ - چكىنير.

٣٨ - گۈزە ل اۇزۇنە.

٣٩ - باغيشلا.

٤٠ - دوروبلار.

٤١ - اۇزۇنۇ آچ.

٤٢ - آي ايشىغى.

٤٣ - پولسۇرلۇغا كنایە دىر.

٤٤ - قالار.

٤٥ - يئمە لى شىئىلر قويولان قاپىلىي كىچىك يېر.

قالبىدى ئۆز اۇزونە جملە شىخ و شاب^{٤٧} اۇلورە م.
 بەهانە اوستە گۈزىر عورت سىتمىدە^{٤٨}،
 فېرىلىدىرى باشىما مثل آسياب^{٤٩} اۇلورە م.
 بىلىرىكىي، يوخدۇ، يوخا چارە يوخدۇ، با ھەمە آن،
 گئنە دئىير آجى سۆز گۈندە بىر كتاب اۇلورە م
 دىرىيەتكەن ايسىتىرى زاقۇن عصر فرعونو^{٥٠}،
 خىالىي وار آلا موتاندان اشتىراپ^{٥١} اۇلورە م.
 بو باش بلاسىنىي تىلىرىدىم، اي خداوندا،^{٥٢}
 ھەمىشە ئۆز اۇزومە ئەيلىرە م خطاب اۇلورە م.
 ساوادى يوخ اوخويما باشىم اوستىدە بىر قرآن،
 وفاسىي يوخ تۈكە چىشىمنىن^{٥٣} اشىك ناب^{٥٤} اۇلورە م.
 يولا سالىپ بوشاسام، عاق والدىن^{٥٥} اولارام،
 نەنە م بىگىنى، دەدە م ائتدى انتخاب^{٥٦} اۇلورە م.
 بو قدر يوخسۇل ارىن دانلاما خانىم، بىسىرىي،
 ترجم ائت منه^{٥٧} اي ھەممى شىباب^{٥٨} اۇلورە م.
 آخوندا سۈيىلە گلە ئىليلە بىم وصىتىمىي،
 توقى ئىليلە مە سىين، ئىليلە سىين شىتاب^{٥٩} اۇلورە م.

آخوند گلېپ سوروشۇر

اوغول كەفين نئجه دىرى؟ ياخشىسان بالا، خوشىسان؟
 نئجه دئىيم كىي، دىلىم توتمۇرى، جىناب اۇلورە م.
 بىتش آلتى گۈندور، آخوند، دە يىب چۈرە ك دىلىمە،
 يېنېردىن خېرىم يوخدۇ، ناشتاب اۇلورە م.^{٦٠}
 نە ضايغانان گلېپ قونشودان، نە عزرايىل،
 نولار ائده اىكىسىنەن بىرى شىتاب اۇلورە م.
 گۈنىش دە بىنچىنى ياندىرىمىرى جانىم قىزسىن،
 سوبىقدور ائو، اوشۇرە م، مرحىمەت ماب^{٦١} اۇلورە م.
 چكىل كىناრە حىارتىلە نورا محتاجام،
 چىراغىم آيدى، گۈنىش، منقلىم سەحاب^{٦٢} اۇلورە م.
 آتىشقانىن^{٦٣} زەھى^{٦٤} يوخدور، ياغان گلېپ اىچرى،

٤٤ - قوها و جوان.

٤٧ - ظلم گۈرموش آرواد. منظور ئۆز خانىمىدىرى.

٤٨ - دىگىرمان كىمىي.

٤٩ - اونونلا بىرلىكىدە.

٥٠ - فرعون دۇرۇ قانۇنۇ.

٥١ - جىرىمە./روس سۆزىزدۇر/

٥٢ - اي آللادە.

٥٣ - گۈزۈندەن.

٥٤ - خالص گۈز ياشىي.

٥٥ - او كى كى آتا آناسى اوندان ناراضى دىرى.

٥٦ - سئىچدى.

٥٧ - منه رحم ائله.

٥٨ - جوانلىق مونسىي.

٥٩ - تلسىن.

٦٠ - قاليان آتسىز.

٦١ - قدىم خىستە لىكىن تازا دوران شخص اوچۇن، ايي گلېپ اوزولر دئىه، قونشولار پىشىرىدىكلىرى يئمكىن پاي گىتىرى دىلىر.

٦٢ - اونا ضايغانان دئىرىدىلىر.

٦٣ - مرحىمەت صاحبىي.

٦٤ - بولۇد.

٦٥ - پىنجرە.

ووراندا قار باشيمما سيللي شاپيشاپ اولوره مر.
 دولو چاغانا^{٧٧} چالير، اوينايير ياناغيمندا،
 ياغيش دا، هئچ بيريسي ائيله مير حجاب اولوره مر.^{٧٨}
 اوشاق! كسيين سسيزي ائيله ييم وصيتيمى،
 هنوز أولمه مىشم وئرمه يين عذاب اولوره مر.

آخوند سوروشور:

اوغول تئز اول، دئ نه يين وار يازيم، گئديم ايشيمه!
 يازين جناب آخوند: بير كويه تيز آب^{٧٩} اولوره مر.
 ايكي كوزه، ايكي دنگولا^{٧٧} ، بير گودول^{٧٨} ، بيركوب،
 ايچينده يوخدو قاويرمى و ياغ دوشاب اولوره مر.
 ايكي چولاق سه پايا^{٧٩} ، بير ساجاق يك پايا^{٧٤}
 بئش اون قاشيق سايىي، بير رختخواب^{٧٤} اولوره مر.
 سيريقلاري سؤكولوب، آستاري، اوزو توکولوب،
 تئجه دئيم آپارىپ يونلارين غراب^{٧٥} اولوره مر.
 ايكي جم عاباس^{٧٧} ، بير كنهن دير، بيري تازا،^{٧٨}
 ائويم گوروودو، با Gimyem همچىنин، غميم يوخدور،
 قىچيم چىخىپ، باشيم أغىرىن، حاليم خراب اولوره مر.
 نكير و منكر ايله^{٨٠} عورتىن هراسىندان ،^{٨١}
 گنجه صاباحا كىمي^{٨٢} يوخ گۈزومدە خواب^{٨٣} اولوره مر.
 اون ايل ناماز، اوچ ايل روزه واردى بونۇمدان،^{٨٤}
 ملكلره دئ منه ائتمە سين عذاب اولوره مر.
 نه قدر اينجىدىپ عورت مني حياتىمندا،
 اونو كىبين پولونا ائيله يين حساب اولوره مر.
 نه قدر فيكر اندىرە م قالمير عورته ميراث،
 خدايا شكر، دعام اولدو مستجاب^{٨٥} اولوره مر.
 آخوند! سنه وئرە جك يوخدو بىرزادىم گۈرسىن؟
 خجالتم، نه ياييم، ائيلمه عتاب^{٨٦} اولوره مر.
 گمانىم هئچ زادا گلمير، مىگر بو القابا:^{٨٧}

٦٦ - کناري.

٦٧ - چىلتىك.

٦٨ - اوتانمىرى.

٦٩ - صابون پىشىرمك اوچون شىميايى سو.

٧٠ - اوشاق اوچون ساخسى قاب.

٧١ - آغزى و قولپۇ سىنىق كوب.

٧٢ - خورك پىشىرمك اوچون اود اوستونه قويولان اوچ قىچلى ده مير.

٧٣ - اوچاق اوستونه قويولان اوچ قوللو ده مير.

٧٤ - يورغان دئشك.

٧٥ - قارغا.

٧٦ - قرائىن سون حصە سى.

٧٧ - قدىم درسلىك كتابى.

٧٨ - سوللغون.

٧٩ - قدىم منظوم درسلىك.

٨٠ - ايلك افلن گنجه قېيرىدە گويا سورغو سئوالا گلن ايكي ملك.

٨١ - قورخوسوندان.

٨٢ - سحرە قدر.

٨٣ - يوخو.

٨٤ - اون ايللىك ناماز و اروجوم قالير كى گرڭ عمل اولسون.

٨٥ - قبول اولدو.

٨٦ - دانلاما.

٨٧ - لقبىرە.

"جناب، حضرت، آقای مستطاب اولوره مر.
آخوند دئیر: وصیتین هامیسی، معجزا، گؤزوم اوسته،
ولیک واردى بیر امای پول ..... اولوره مر.
اگر بنشش الٰتی قیرات قویماسان دیزیم اوسته،
قاریشمارام، بو نه سؤزدour، آمان جناب اولوره مر.

مثنوي

آه ! وآه ! اي امت خير البشر^۱
کي، ائديب وهابيان بي ايمان،^۲
سالميش ايرانه تزلزل بو خبر، تعزيه بريا ائديبيدر شيعه لر.^۳
گنه وئري اذن گؤز ياشينا خلق،^۴
روضه خوانلار الده منديل عزا،^۵ آغلدار خلقي بصوت غم فزا.^۶
سرگذشت كريلادن آرتاحاق،^۷ بو حكایت ائتدی خلقي بي داماق.^۸
آغلادانلار، آغلانيانلار مثل نئي، باشينا سامان سپر اهل گونئي.^۹
مشنوبه^{۱۰} خوش دئيب ملائي مست،^۹
روضه خوانلار شيعه نې بيروح انده ر.^{۱۱}
چون الين قاوزار گويه زنجير زن،^{۱۲}
مؤمنين يو خدور تيو، طياره سيء،^{۱۳}
لعت ائيلر انگليسه خاص و عام،^{۱۴}
انگليسه زوروموز چاتمير آمان، سن يئتيش امداده يا صاحب زمان.^{۱۵}
چاك قيلينجين حمله ائيله لنده، قير، داغيت ماننده توخم پرينه.^{۱۶}
بيزده ايش يو خدور، بيليرسن سن اوزون،^{۱۷}
من قويوم ساققاليمما رنگ و حنا،^{۱۸}
من ائديم سيفه او كافير قيزلاري.

- ١ - بشرین یاخشیسی اولان امت.
  - ٢ - سعودی عربستانیدا حاکم اولان اسلام قولو.
  - ٣ - پیغمبرین قبیری.
  - ٤ - شیعه لر عزا ساخلاییب.
  - ٥ - دستمال. یا لیلیق.
  - ٦ - کدرلی سسله.
  - ٧ - داما قسیز.
  - ٨ - جلال الدین رومینین کتابی.
  - ٩ - منظور مولوی دیر.
  - ١٠ - ایتین قویروغو جاهلین ساقفالیندان یاخشیدیر.
  - ١١ - روحسوز اندہ ر.
  - ١٢ - سینه نی یارالار.
  - ١٣ - زنجیر ووران.
  - ١٤ - کدر ائوی.
  - ١٥ - بؤیوکلر و عوام خلق.
  - ١٦ - شیعه لرین ١٢ - نجی امامی.
  - ١٧ - پر پینه/بیر بیتگی / توخومو کیمی.
  - ١٨ - کافرلرین باشینی.

سُؤيلر هر کس کوچه و بازاردا انگلیس بارماجي وار بو کاردا.^{۱۹}
او ائدیر تحریک وهابلری، حکمتی وار بو ایشین، ای همشري.
انگلیس اول حیله کار آوروپا، روپت پیغمبری باغلار توبیا.

تعزیه بر پا ائده صبح و مسا.^{۲۰}
تکیه لردہ صرف ائده شام و سحر.^{۲۱}
گوندہ بیر یوک پول قازانار انگلیس.
شیعه لر قارا گئیه ر اوغلان و قیز.
لا اقل ایراندا وار اون دؤرد کور شیعث خالص، سئوای از شل و کور.^{۲۲}
هر بیری آسما قارا چیك اوج چرك،^{۲۳}
بس گرک وئرسین قیران یئددی کرو،
سن کی بیله زسن حساب وهندسه،
آ Glamاماق مشقین وئرب فاضیل سنه،
اوخووسان چون فقط سن بیر نصاب،^{۲۴}
ضارب و مضربله^{۲۵} اللشمه چوخ
اوز بئزین وئر کربلايی باغیرا هامیسین کویه، ائتسین قارا.
اینیوه گنیسین اونو کوسمه ز امام "خوش دئیل رنگی" دئمه ز فخر انام.^{۲۶}
کیم دئیه ر قیرخیلماسین ساققالیمیز،
بو حذیشین^{۲۷} اولمایا اصلی گرک.
کفروننه امضاً قوبار في الفور آخوت،^{۲۸}
انگلیس اما سوپور پیغمبری، توپا یاغلیر اول مکان اطهري.^{۲۹}
آلبریق اوندان گئنه بیز استکان، لاله^{۳۰} و لامپا و قند و چایدان.^{۳۱}
ایلدہ یوزمین استکان مرحوم اولا، انگلیسین جیبینه پوللار دولار.
اللی مین سموار قاینار صبح و شام، بو سماواورلر کیمیندیر، آی بالام؟
باخ، اوتان شالواریوا، تومانیوا، محملین^{۳۲} یئل ائیله مه جانانیوا.
آلیسان باقالدان یاغ آشیوا، قویموسان عمامه تنظیف باشیوا.^{۳۳}
بس سنه لازم گلیر تنبیه اولا بعد وورروق تازیانه^{۳۴} باقالا.
معنی پورتستی بیلمک شرطدیر،^{۳۵} بیلمه بیرسن، چونکی، ذهنین پرتدين.

۱۹ - بو ایشده انگلیس بارماجي وار.

۲۰ - سحر و آخشم.

۲۱ - بئیوك چای جغبه سینه "سیب" دئیه رلر.

۲۲ - آخشم و سحر.

۲۳ - گؤز یاشی تؤکن.

۲۴ - شیل و کوردان باشقما.

۲۵ - آرشینن دورددہ اوجو.

۲۶ - کؤنک ، شالوار و برك اوجون.

۲۷ - شعورسوز دسته.

۲۸ - مرثیه یازان درېنلی شاعر.

۲۹ - يولون مقدارینی قئید ائتمک اوچون خصوصي اشاره لر.

۳۰ - ووران و وورولان. قدیم عرب دیلینی اوپرہ نرکن چوخ ایشلنن "ضرب زید عمراء" جمله سینه اشاره دیر.

۳۱ - قدیم دینی مكتبلرده عرب دیلی درسیلیکلردن.

۳۲ - انسانلارین فخری.

۳۳ - پیغمبرین و اماملارین دیلیندن نقل اولونان سؤزلر.

۳۴ - آخوند فورا کافیر اولماغین امضالار.

۳۵ - نخود. قافیه خاطیرینه بئله یازیلمیشدیر.

۳۶ - پاک بئری. منظور پیغمبرین قبری.

۳۷ - شوشە سی لاله شکلینده اولان و يوخارى باخان چیراق.

۳۸ - چای دمله مک اوچون خصوصي چینی و يا فلزي قاب.

۳۹ - پارجا نوعو.

۴۰ - منظور عمامه نین انگلیس تنظیفيندن اولاسیدیر.

۴۱ - قامچی.

لعنت ائتمه انگليس کافره، ایچمه چایین، استکانین وور یئره.
 اطه^{٤٣} ، ماهوتا، ماهوت واریبه^{٤٤} مشتری کیدیر عمي چيلواریه؟^{٤٥}
 يارماسايدى كله سين ميرزا موسى،^{٤٦}
 خلقى تحرىك ائتمه سه يدى شوشترى،^{٤٧}
 ووردو باشىن منبره فاضيل كىشى
 من ده يارديم باشىمىي ياي و قىشى.
 /شعر ناقص نظره گلىر/

اوچون

دئىه لله^١ غم يارانىب مندرس عبالار اوچون.^٢
 دئىين گدایا^٣ كى، حاضير اولا بلالار اوچون.
 سن ايشله صبح ومسا^٤ ، اي جفا كىش^٥ دۈران،
 مرمت ائيله بىنا^٦ ، محترم آقالار اوچون.
 او حجره حجرت دىيا فروشدور^٧ درويش،
 او حجره ده گئىه جك يوخدو^٨ ، بىنواalar اوچون.
 قدر ايشين اوزادار، پامېغىن قضايا گىدە ر،
 فلك گىرىپ پاچالا^٩ بىز توخور گدالار اوچون.
 گۇوو يوم بچە بالىن گۇرە نده، اي مسىكىن^{١٠}
 اونو فقط قايرىپ آرى اغنىالار اوچون.^{١١}
 كىاب ائدر اتىن اعيان، قويار پىلاو اوزونه
 خدا ائديب قويونو خلق ناخدالار اوچون.^{١٢}
 حنا و رنگىي غبار^{١٣} ايله توزدو رنجىرىن
 اكىر حنا ايله رنگىي او اغنىالار اوچون.
 بلانى سئودىيگى انسانلارا وئرە ر تاري،
 او، هديث عظمالادير، اولىالار^{١٤} اوچون.^{١٥}
 قارا گۆز حورىلىرى معجزه ساپىر واعظ،
 اۋروننە يوخدو هوس هئچ او مە لقالار اوچون.

- ٤٤- اعتراض /أوروپا سۈزو
- ٤٣- پارجا نوعو.
- ٤٤- پارجا نوعو.
- ٤٥- آغ و اعلا نوع پارجا.
- ٤٦- پارجا نوعو.
- ٤٧- مشھور مجتهد ايدى.
- ١- دئىرلر.
- ٢- كىنه عبالار. بىرتىق عبالار.
- ٣- دىلنچىيە.
- ٤- سحر و آخشام.
- ٥- اي ظلم چكى.
- ٦- بىنا تعمير اىت.
- ٧- اىيڭى ساتانىن دكانىدىر.
- ٨- گئيمە لى شئى.
- ٩- قدىم توخوجولوق دستگاهى اوچون قازىلمىش يئر.
- ١٠- اي زاواللى. اي يازيق.
- ١١- دولتلىلر، وارلىلار.
- ١٢- آلاھىسىزلار.
- ١٣- توز.
- ١٤- اولىالا. آلاھىن ياخىن بىنە لرى.
- ١٥- بئيوكلرىن هديه سيدىر مقدسلىر اوچون.

حarami وار

قىش چىخدى عىدلەيە^۱ باهارىن سلامى وار
گولشىنده بولبۇلۇن گولە چوخ احترامى وار.
قارىاغدى، شاختا ووردو، خراب ائتى حاصلىي،
خوشىخت او كىمسە دىر كى، باغىندا بادامى وار.
چىخما ارىك آغا جينا بىمەودە دلبىرمى،
يئىن گل گىنن، نە يېتىگىنىي واردىر، نە خامى وار.
اي قوبىروغو اوزون قىجلە، دە يىمە آلچايانا،
آخىر، بالا، بونو اكىنن بىر مرامى وار.
ھەر چند يوخدۇ قارغدا خوش صوت^۲ و خوش صفت،
اما فدا اولوم اونا من، خوش خرامى وار.^۳
گىتمە گىلاس اوغۇرلۇغۇنا گوندۇز اي داداش،
قوش قووماغا ھەمىشە يانىندا آدامى وار.
دە يىمە باشىن ياراسىينا، تۈكمە گۆزۈن باشىن،
صبر ائت بالا نە قدر شبىستەر حمامى وار.
ماھ صيام^۴ گىلدى، ساواشىماق زمانپىدىر،
آلسىن گىرك بو آيدا كىمىن انتقامى وار.
چاي اىچمە سەم سەحر، گىئە رەم اختىاردان
من نىليلە بىم كى، وارلىكىن اون جور طعامى وار.^۵
بىلمە ز نە دىر ناماز و طھارت، اوروج توتاب،
ھەر يئرده، ھەر بلدە^۶ كى، خلقىن عوامى وار.
اسكىك ساتىر، يالان دانىشىر، آلدادىر باخىن
يازان گونوز ايشىقىدا بازاردا حرامى وار.
كال كال درىللە^۷ قارىبىزى بىزىدە، سبب نە دېرى؟
وجھى^۸ بودور كى، ھەر بلدىن بىر نظامى وار.
”دنيا يە رغبت ائيلە مە“، واعظ دئىپىر، عجب!
نايىن عباسى^۹ كوركۇ، كىنيزى، غلامى وار.
يۇز حىلە ايلە خلقى سوپار، زەھرماڭ ئىدە ر
بوننان بىلە^{۱۰} دئىلە للە^{۱۱} بەشتىدە مقامى وار.
تسىخىر ائدىيىدى ھەر يئرى اشعارى معجزىن،
طن ائتمە يىن كى، بىرچە شبىستەر نامى وار.^{۱۲}

۱- بولبۇل

۲- گۆزە ل سىس.

۳- نازلا يېرىمە سىي وار.

۴- اوروچلۇق.

۵- سئمك.

۶- شهردە. اولكە دە.

۷- درىزلە.

۸- علتىي. سىببى.

۹- خراساندا عباسى مشھور اولان بىر شهر.

۱۰- بونونلا بىلە.

۱۱- دئىزلى.

۱۲- آدى وار.

ای ویلهلم!

گئتدی الدن هر نه وارسا مال ملک^۱ ، ای ویلهلم
 قالماڈي ائوده مگر قلبیر، الا، ای ویلهلم.
 بینوا مخلوقا بیر دامجي یاغیش یاغدیرمیری،
 ظلم و جوروندن سنین چرخ و فلك، ای ویلهلم.
 قیمت بوغدا ترقی ائیله دی گوندن گونه،
 سکیز عباسی^۲ توتو سکیز چؤه ک، ای ویلهلم.
 دیش دایانمار قارشیسیندا، چونکی هر بیر باتمانین
 داش و کسک وار ایچینده بیر چره ک^۳ ، ای ویلهلم.
 بو قدر قان ائیله دین بسدير، کفایتدير بالام،
 ال وئرہ ر^۴ ، شیتلنمه، از قدارا چك، ای ویلهلم.
 گون اووزون، کلفت اروچ، دویماچ ایله کنچمیر عمل^۵،
 ریزه کوفته، هم کیاب ایستیر اووه ک، ای ویلهلم.
 معجز بختی قارانین هرنه گلسه باشینا،
 هامیسی سندندي، لعن الله لک^۶ ، ای ویلهلم.
 بیر سورو خیردا اوشاق وار ائوده، عربان، لات و لوٹ^۷،
 قدرتیم چاتمیر الام بیر توب قدک^۸ ، ای ویلهلم.
 طفل معصومو^۹ قوجاغیمدا آپاردیم بزارا،
 وئرمه دی بر اوئنلوك ایله بیر لچک^{۱۰} ، ای ویلهلم.
 بیر قپیا^{۱۱} بورج وئرمیر استانبولچووا تغلیس چيلر،
 اسکناس وار هر بیرینده بیر انک، ای ویلهلم.
 باغیمیز، بوسستانیمیز اود توتدو، یاندی سعیدیر،
 وارلیلار بیر شریه سو^{۱۲} وئرمیر ایچک، ای ویلهلم.
 مرحمت آثاری بیوخ دولتلى لرده مو قدر،
 وارلیدان ممکن دئیل پول ایسته مک، ای ویلهلم.
 سو ایچینده لعنت ائیلر شمره بو تاحیرلری،^{۱۳}
 اوزلری ظلم ائیلیری اوندان قشنگ، ای ویلهلم.
 قالب بی روحه بنزه ر بی مروت اغانيا^{۱۴}،
 خلقی شیرین کام ائده رمی^{۱۵} بوش پتک؟ ای ویلهلم.
 صلح باش توتمور، ایشین راست گئتمه بیر آیا نه دن؟
 حق یانیندا بیر گناهین وار دئمک، ای ویلهلم.
 بلکه اوغلان قیخدیررسان ساقفالی، اونداندی بو؟

۱ - مالیک اولدوغوم هر نه وارسا.

۲ - قیرانین بئشده بيري.

۳ - باتمانین دئرده بيري.

۴ - بورادا بسدير.

۵ - ایش کنچمیر.

۶ - الله سنه لعنت ائله سین.

۷ - لوٹ و چیلیاپ.

۸ - قارا بیوانمیش بنز.

۹ - گناهسیز اوشاق. بالیغ اولمامیش اوشاق.

۱۰ - قادینلارین باشلارينا باغلادىقلارى اوچ بوجاق يالبىق.

۱۱ - روس پولونون ان کیچىك واحدى. يوز قپیك بیر ماناتدىر.

۱۲ - بیر ایچیم سو.

۱۳ - توک قدر.

۱۴ - کریلا حادته سینده اوردو باشچىلاریندان کي، سویو امام حسینین اووزون باغلادي. شیعه لر معمولا سو

ایچینده شمره لعنت ائده رل.

۱۵ - روحسوز قالىب.

۱۶ - مروتسیز وارلیلار.

۱۷ - آغزى شیرین.

چونکی، ائتمه ز فاسیقا^{۱۸} آللاده کمک، ای ویلهلم.
 تون به تون^{۱۹}، ساققالی قیخدیرماق طرافتیدر مگر؟
 هر توکوندن ساللاینر مین^{۲۰} ملک، ای ویلهلم.
 گل گناهین تویه ائیله، آج یولون استانبولون،
 رحم الله، الدن گندیر دام و دیره ک، ای ویلهلم.
 نه باغیمدا بیر اریک وار، نه جیبیمده بیر قپیک،
 مالیات ایسته ر میاشیر، نئیلمه یک، ای ویلهلم.
 پول وصول اولماز^{۲۱} بو ایل دیوانا^{۲۲}، مندن بیر شاهی،
 وورسالار لوت جانیما یوز یوز کؤتك، ای ویلهلم.
 بو اوروحلوقدا خیلاص اولدو^{۲۳} داداش بگدن^{۲۴} عجب،
 گندی^{۲۵} بیلدری باشیما یوز مین^{۲۶} کلک، ای ویلهلم.
 پایدار اولسون جهان ایچره دموکرات فرقه سی،
 تا نه قدری واردی دریادا نمک، ای ویلهلم.^{۲۷}
 آج یولون استانبولون، رحم ائیله آللاده عشقینه،^{۲۸}
 خلقله اگلنمه^{۲۹} چوخ، بسدریر هنک^{۳۰} ای ویلهلم.
 بوج وژه ن یوخ، قوتیم بوخ ایشله بیم، بس نئیله بیم؟
 قند وجا^{۳۱} لازیمدي، هم نان و نمک، ای ویلهلم.^{۳۲}
 من حاجی زاده نتجه باتمان بئلی شیشلیم بئرله^{۳۳}
 قولوما لازیمدي بیر قالین بیلک، ای ویلهلم.
 شعر یازماقدان عبارت بیر متعایم وار منیم؟
 اونا دا ایرانلی وئرمە زیر قپیک، ای ویلهلم.
 بیر بیرینه چالخادیز حمله جهانی هر بیریز
 باشیزا بیعذیز بنش اون مین بیح، دینگ، ای ویلهلم.
 آی بالام! ال چکمیسیز خلقین یاخاسیندان نیبه؟
 سن بیح اوغلو بیح، حرامزاده فرنگ، ای ویلهلم.
 بیر گون ائیلر ظالمی ظلم الهی دستگیر،^{۳۴}
 باح اگر بینادی^{۳۵} سنه مردمک^{۳۶} ، ای ویلهلم.
 نیقولا^{۳۷} ظلم ائیله دی، بولدو^{۳۸} جراسین عاقبت،
 گئر نعجه زنداندا قالمیش^{۳۹} چارچک^{۴۰} ، ای ویلهلم.
 تورکله روسو باریشیدیر، انگلیسی آت گئده
 او قبول ائتمه زسه، فی النار و درک^{۴۱} ، ای ویلهلم.

۱۸ - بیس ایش گؤره ن.

۱۹ - تبریز و گونتیده ایشنلن بیر قارقیشیدیر.

۲۰ - دئمک شعر بیرینجی دنیا محاریه سی ایللریندە ، استانبول یولو باغاناندا یازیلمیشیدیر.

۲۱ - پول الدە ائدیلمز، بورجا وئریلمیش پول گئري آینماز.

۲۲ - منظور دولتیدر.

۲۳ - قورتاردیق.

۲۴ - معجز زمانی شبسترده مالیات توبلاماق مەمورو ایدی.

۲۵ - گئیردی./لهجه ده /

۲۶ - بیرینجی دنیا دؤیوش زمانی مجلسدە فعالیت ائده ن دموکرات فرقه سیدیر.

۲۷ - نقدري کي، دریادا دوز واردیر. دموکرا فرقه سیني مسخره ائدير.

۲۸ - آللاده خاطیرینه/. آنادولو ایفاده سی/

۲۹ - شوخلوق. ظارافات.

۳۰ - شوخلوق.

۳۱ - چۈرەك و دوز.

۳۲ - منظور بئلی زورىلە بئرە سوخماقدیر.

۳۳ - دوستاق. الی بااغلي.

۳۴ - اگر گۈرە ندي.

۳۵ - بیلک.

۳۶ - روسيه نین سون شاهي/ ۱۹۱۷ م، ده بلشويكلر طرفيندن اولدورولو.

۳۷ - تاپدی.

۳۸ - نقولاي بير مدت زنداندا قالاندان سونرا بلشويكلر طرفيندن اولدورولو.

۳۹ - چاره سیز/ اصلی معناسی بىللى دئیل.

۴۰ - جهنميin دېيىنده کي اودا جان.

تختیوی تابوت ائدر بیر گون سینین ده روزگار،
کیمسه يه رحم ائیله مز ظالم فلك، ای ویلهلم.
قیزلارین، اوغلانلارین بوغسون، گئروم، خیرنک سینین
يا آپارسین هامیسین بیردن چیچك، ای ویلهلم.
معجز هر وقت جیيلرین پوخلار، گوره ربوش، دامجیلا،
گؤزلریندند ياش بسان مرجمک^۱، ای ویلهلم.

پريشانم

پیاله وئر منه ساقی کي، چوخ پريشانم،
سویوق آمانیمي آلمايش چو بید لرزانم.^۱
نه قاتلم، نه دغلبار، اوبله باخما منه،
اسیر ظلم قضا^۲، بير زاوللي انسانم.
سمور^۳ کورکو وئریب تولکویه، ايته، قوردا،
مقدرات خداونده مات و حئيرانم.
غنى يئير جيلاوي، من هوروت هوروت باخیرام،

٤

کفر دانيشما دئيه رلر، اگر دئيه مز: ربی!^۵
لباس پشم^۶ گئيب گریه^۷، بنده عريانم.^۸
ياواش دئيه رسم، ائشیتمه ز، قاییم دئیم: يا رب!
اوھوی! اوھوی! منه باخ! لات و لوت میدانم.
گئروب فقيري اگر تن برھنه^۹، رحم ئىنمز،
ئىچە دئېر گئۋە سىن من رحيم و رحمانم!
دئىلله يوخدۇ قولاغى، گئزو، گئۋە ر، ائشىدە ر،
اينانمیشام بو سۈزە، من قرييە نادانم.
به خاطر نه^{۱۰} اگر باش نوكر آقاي؟
به خاطر چە^{۱۱} دئيه ر بندە: بندە فرمانم^{۱۲}.
خطابدىر و جوابيندا بىل و آگاه اول،
بلى دئىسم سىنە من بعد^{۱۳} نامسلمانم^{۱۴}.
نه ملحدم، نه نصارا، نه خاريجي مذهب،
أۋزوم مقدس، آديم معجز، اهل ايرانم^{۱۵}.

۱- مرجمک کيمي.

۲- تېتكى سۈيود کيمي.

۳- قضا و قدرىن، حادىھ لرىن ظلمونون اسىرى.

۴- رنگى قارايانا چالان قىرمىزى، اۋزو تىلکىدىن كىچىك پومشاق درىلى حئيونانكى درىسييندەن اۇترو آولاپىب اوندان پالتار آستارىي جوراب، الجك و ... قاپىرارلار.

۵- بەرامى/ شىراحمدى نسخە سىنەدە بو مصراع يوخ ايدى.

۶- آي آلاھىم.

۷- يون بالثار.

۸- بىشىك.

۹- بىنلىغانم، لوتەر.

۱۰- يە يە گئۋە، نە يە خاطىر.

۱۱- نە يىن خاطىرىنە؟.

۱۲- بندە فرمانم/ فرمانا قولام/ فارس تركىيى، وزنه گئۋە اضافە سى دوشموشدور.

۱۳- بوندان سونرا.

۱۴- غېر مسلمانام، مسلمان دېگىلم.

شوال اولدو گل

ای صبا گئت کوي ياره، سؤيله شوال اولدو گل
سینه درد هجردن مانند غریال اولدو گل.
آچدي افساري باشيندان مؤمنون^۱ عيد فطر،
بيتدى ايام رياضت، خلق خوشحال اولدو گل.
بىر طرفده كوفته، بىر ياندا خاما، بىر ياندا بال،
معده لر مثل دكان مرد بقال^۲ اولدو گل.
ايچدى سو، شيشىدى باغيرساقلار مثال كره نى،
اي طبيب بي مررت ملت اسهال اولدو گل.
قورخما تير خصمدن، جانا! كي ايندى عاشقون،
آتدى ترياكى قىزىشىدى، رستم زال اولدو گل.
تىغ مسواكى قىينيدان چكدى گيردى سنگره،
دلبر!^۳ حاضر به دعوا كبله زينال اولدو گل.
اي آتام قوريان سنه، اي ماھ روزه هارداسان?
قالدى بوش منبر دىبى، واعظ بد احوال اولدو گل.
يئدى باشلى ديوين آچدى قوللارين فالچى تكذ^۴
اي سليمان!^۵ قورخودان خلقين ديلي لال اولدو گل.
جهل بي وقر^۶ ائيله دى اسلامى، ياصاحب زمان،
جديوين امتلىرى باكيدا حمال اولدو گل.^۷
گئر نه سرعنه اوتومبىلى سورور كفار دون،^۸
شيعه و سىنى آياق آتىندا پامال اولدو گل.
قاتلله غلمان وئرير، مقتولا عقرب رشوه خوار،
ملت^۹ مرحومه نين ابرارى^{۱۰} دجال^{۱۱} اولدو گل.
وئري مين مين قصر، مين حور و واعظ معجزه
شاعرين هوشو باشيندان چيخدى ابدال^{۱۲} اولدو گل.

ايشيقلاندى

گئنە ستارت بخت جوان ايشيقلاندى،
آچيلدى غنچىت گول، گولستان ايشيقلاندى.
چيراق برق^{۱۳} طلوع ائتدى^{۱۴} سمت مغريدن،^{۱۵}
منور اولدو جهان^{۱۶}، كهكشان ايشيقلاندى.

-
- ١٥ - ايرانليام.
* شعر ۱۲۲۴ نجو ايل ايلك چاپيندان اختصارلا باسilmىشىدىر. اونون كاميلينى " بهرامى/شيراحمى /"
نسخه سيندن تاپىپ كۈچورتىدوك.
۱ - مؤمنلر.
۲ - باقال كىشى.
۳ - قادىن آدى دىر.
۴ - آغىرلىق، وقار
۵ - شعر اوكتوبر انقلابىنдан اول يازilmىشىدىر.
۶ - آچاق كافىرلر.
۷ - ياخشى آداملار. آزاده لر.
۸ - خرده جى.
۹ - چوخ ساده. احمق/آنادولو توركجه سى./
۱ - برق.
۲ - چيخدى.
۳ - گون باتان يئردن.

ای اهل والده خان^۵، قالخدي قالخدي قاپتولاسيون^۶
 دوباره بيرق نوشيروان^۷ ايشيقلاندي.
 گلين، گلين کي، وطن خيلي با تماشادي،
 بزه ندي مملكت ايرانيان ايشيقلاندي.
 قاپاندي دخمت نکت^۸، آچيلدي باب نساط^۹.
 ياخيلدي مشعله لر، پارلمان^{۱۰} ايشيقلاندي.
 دئين اوجا سسيله: زنده باد شاه جوان،^{۱۱}
 کي، سايه سينده لواي کيان^{۱۲} ايشيقلاندي.
 او گون کي، سن ملکا^{۱۳} عزم کارزار ائتين،^{۱۴}
 وطنده نجوث امن و امان^{۱۵} ايشيقلاندي.
 داغيلدي هر بير بير يانا خائنان وطن،
 مثال مور و ملخ، ديلمغان ايشيقلاندي.
 فرارا وئري قرار عونت کوچك خان چون،
 گلولت توب و تير نagan ايشيقلاندي.
 ايتيردي خزعيل^{۱۶} افazon، هم او ماکي سردار^{۲۰}
 او گون کي، تیغ شه قهرمان^{۲۱} ايشيقلاندي.
 نیگار گلدي دونن بنده خانيه مهمان.^{۲۲}
 دانيشدي، گولدو، دل ناتوان^{۲۳} ايشيقلاندي.
 دئي: يورولموشام، عاشيق، سماوري دمله،
 انشيتدى يو سؤزو چون، چايدان ايشيقلاندي.
 خلاصه قاينادي سموار، دملع ديك چايپي،
 بوشالتديم، ايچدي او، روح و روان ايشيقلاندي.^{۲۴}
 دئييم: بو چاي معطردي^{۲۵} موشك و عنبردن
 تبسم ائيله دي^{۲۶}، هم استكان ايشيقلاندي.
 دئييم: بو خندث بي موقعه^{۲۷} نه اولدو سبب؟
 آچيلدي لبلري^{۲۸}، او گول دهان^{۲۹} ايشيقلاندي.

- ۴ - دنيا ايشيقلاندي.
- ۵ - استانبولدا بير تجارت مرکزي
- ۶ - کاپپتولاسيون / رضا شاهين اوللرينه خارجيشه خاص بو حقوق لغو اولدو.
- ۷ - انوشیروانين بايراغي.
- ۸ - بدېختلىك داخماسي. منظورو يا ميرزا کاظمين شبسترده آچديغي طلبه خانانين و يا مسجدلرين رضا شاه زمانانيinda قاپانماسىدیر.
- ۹ - كئف قاپىسى.
- ۱۰ - مجلس.
- ۱۱ - باشاسين جوان شاه. منظورو رضا شاهدىر.
- ۱۲ - کيان بايراغي.
- ۱۳ - اي شاه، خطاب رضا شاهادىر.
- ۱۴ - دؤپوش ميدانينا قصد ائدين.
- ۱۵ - امن آمانلىق اولدوزو.
- ۱۶ - خوزستانلى مشهور شيخ خزعيل.
- ۲۰ - منظور ماکي سرداريدىر.
- ۲۱ - قهرمان شاهين قيلينجي. منظور رضا شاهدىر.
- ۲۲ - قوناق.
- ۲۳ - عاجير اوره گيم.
- ۲۴ - بو بيت "ممدىي" ده بىلە دير: نیگار يورغون ايدي، ايچدي چون بئش اون دانه مثال شمس او شيرين زيان ايشيقلاندي.
- ۲۵ - قوخولودور ، عطيرلىدىر.
- ۲۶ - گولدو. گولومسه دى.
- ۲۷ - بو يئرسىز گولوشە.
- ۲۸ - دوداقلاري آچيلدي.

دئدي: مبالغه دن^{٣٠} ال گؤتور داخى، عاشيق
 دئديم: نىيە؟ دئد: آخىر زمان ايشيقلاندى.
 دئديم كى، مجلس و محفلده^{٣١} گۈرمىسن صد بار^{٣٢}
 كى، سۈندو نور حقيقىت، يالان ايشيقلاندى.^{٣٣}
 گلندە شورە، ووراندا قافاسىنما^{٣٤} ملت،
 درست باخ، نىجه گۈر روضە خوان^{٣٥} ايشيقلاندى.
 سحاب جەل^{٣٦} هنوز^{٣٧} حكماندىر ايراندا^{٣٨}
 ايانمايىن دئسە لر اصفهان ايشيقلاندى.
 جمال سعدى و خيام^{٣٩} و طوسى^{٤٠} و حافظ،
 اگر چە نور وئىrip بىر زمان ايشيقلاندى.
 و ليك فايىدە بخش^{٤١} اولمادى او نور بىزە،^{٤٢}
 نه اهل طوس^{٤٣}، نه شيرازيان ايشيقلاندى.^{٤٣}
 مصادف اولدو خرافاتىلە چون اول لمعە،^{٤٤}
 او لمعە سۈندو گئنە، داستان ايشيقلاندى.^{٤٥}
 لورستان حاجىسى چون مكە دەھىنە لېيك^{٤٦}
 كلاھى^{٤٧} دوشدو باشىندان، يامان ايشيقلاندى.
 دئديم: بو مبلغ هنگفتۇ^{٤٨} خرج ائدىن وطنە
 شراراث غضبىدىن^{٤٩} دوكان ايشيقلاندى.ل
 بىر آز كثيف ايدى پيراهنى^{٥٠} آپاردى يوبا
 تۈكۈلدو خزنه يە بىتلەر، تيان ايشيقلاندى.
 جوراب گئيمە دى، گئىتىدى زيارته، گلدى،
 قازاندى بىر قىران اول پەلوان ايشيقلاندى.
 بزور پاشنە سنگ^{٥١} و بقوت بازو،^{٥٢}
 هزار شوڭر^{٥٣}، او مبارك دابان ايشيقلاندى.

- ٢٩ - گول آغىزىنى.
- ٣٠ - شىشىرىمە دن.
- ٣١ - بىغىنجاق ، مجلس.
- ٣٢ - يوز ايل.
- ٣٣ - حقيقىت ايشىغىي سۈندو.
- ٣٤ - باش. /آنادولو سۆزۈ/
- ٣٥ - مرثىيە خوان.
- ٣٦ - جەل بولودو.
- ٣٧ - ايندى. هله.
- ٣٨ - ايراندا حاكىمىدىر.
- ٣٩ - سعدى، خيام و طوسىنىن اوزو.
- ٤٠ - فردوسى طوسىدىر.
- ٤١ - فايىدا وئرمە دى.
- ٤٢ - خوراساندا بىر شهر . فردوسىنىن دوغولدوغو يېر.
- ٤٣ - شيرازلىلار.
- ٤٤ - ايشيق، نور
- ٤٥ - منظور گئنە كۈھنە داستان اولدو.
- ٤٦ - مكە زيارتىنە گىنلىرى معين مراسىمە "لبىك" يعنى "اي آلاھ، سىن امرىنە اطاعت ائديرە م" دئىلر.
- ٤٧ - بئركو.
- ٤٨ - بئيوك مبلغ. چوخ پول.
- ٤٩ - غصب قىغىلچىمىندان.
- ٥٠ - كۈبنىكى چىرك ايدى.
- ٥١ - آياق داشىي زورو ايلە.
- ٥٢ - قولون گوجو ايلە.

کثیف حاجینی گورجک بهشتده حوری،
 شرارث غضیندن جنان^{۵۴} ایشیقلاندی.
 آتا عوام، آنا بی خبر، بالا جاهیل،
 نئجه دئیم سیزه من سیستان^{۵۵} ایشیقلاندی .
 او گون کی، علم چیخار کورسوبه ندا ائیلر،
 گلین، گلین کی، جمال زنان ایشیقلاندی.
 او گون کی، گونده گؤره رسن کی، بیر مبارک نور،
 وطنده ن ائندی صعود^{۵۶} ، آسمان^{۵۷} ایشیقلاندی.
 گیره ر هلال بولود آلتینا خجالتندن،
 او گون کی، کوکب^{۵۸} آیروپلان^{۵۹} ایشیقلاندی.
 هیلا لا اذن وئرين^{۶۰} گئتسین آیری دنیا،
 کی، نور علمله^{۶۱} ملك جهان ایشیقلاندی،^{۶۲}
 دئدی: نه وقت اولارام من منور^{۶۳} ، معجز؟
 دئدیم: اوغول او زمانکی، آنان ایشیقلاندی.
 نخجانی/ ملي کتابخانا/ نسخه سینده بو شعرین التیندا بئله بیر قید واردیر: " صورت اشعار در ۱۴ ربیع الاول
 ۶۴۰۰۰ در قریث نعمت آباد دو فرسخی تبریز به دفتر ثبت گردید. اوایل شهریور ۱۳۰۷ شمسی^{۶۴}

انشالله

ساقیبا آخر شعیان اولاچاق انشالله،
 رمضان وارد ایران اولاچاق انشالله.
 عید نوروز بو ایل نقل مکان ائیله یه جك،
 تو تاچاق روزه مسلمان اولاچاق انشالله.
 شب نوروز خضاب ائیله یه جك مؤمن خاص،
 ساققالی مثل يادي مجان اولاچاق انشالله^{۶۵}
 دوراچاق وقت او باشدان^{۶۶} ، یئیه جك بوزیاشی^{۶۷}،
 چیخاچاق داما اذان خوان^{۶۸} اولاچاق انشالله.
 ائله کی، قیلدی نمازی، او خودو تعقیبات^{۶۹}
 سویونوب پالتاری، عربان اولاچاق انشالله.
 ناگه اوغلان آیلیب ائیله یه جك آه و فغان،
 مرد دیندار هرآسان اولاچاق انشالله.
 او چیغیردیچا ده ده قاشقا باغین تورشوداچاق،
 کیشی نین حالی پریشان اولاچاق انشالله.

-
- ۵۳ - مین شوکور.
 ۵۴ - بهشت.
 ۵۵ - ایرانی شرقینده ولايت.
 ۵۶ - اوجالدي.
 ۵۷ - گوئی.
 ۵۸ - اولدوز.
 ۵۹ - طیاره. اوچاق.
 ۶۰ - ایجازا وئرين.
 ۶۱ - علم ایشیغی ایله.
 ۶۲ - دونیا یئري.
 ۶۳ - ایشیقلانارام. آیدین اولارام.
 ۶۴ - قنیدن گئرونور کی ، شعر هامان تاریخلرده یازیلیب شبستره ن ، شاعیر واسیطه سیله تبریزد
 نخجانیبیه گئدریلمیشدير، شعرین مضموندا بونو گؤستيرir.
 لل سونوندا (ل) علامتی اولان بیتلر " نخجانی/ ملي کتابخانا/" نسخه سینده ن دیر. بیتلرین ترتیبی ۵۵
 اوراداندیر.
 ۱ ساققالا حنا یاخماق
 ۲ - رمضاندا سحره یاخین یئیلین یئمک.
 ۳ - آبگوشت.
 ۴ - اذان مئره ن.
 ۵ - نمازین سون دعالاري.

عورت آیلیماجاق، پس قاپاچاق يارماچانی،^۱
 خانباچی^۲ قانینا غلطان اولاچاق انساللاه.
 پیشه جك کوفته، کباب و ته ره ک و شیر برنج،
 مؤمنین رزقی فراوان اولاچاق انساللاه.
 بئیه جك نعمت بسیار^۳، ایچه جك جای کثیر،^۴
 شیشه جك معدہ سی باردان^۵ اولاچاق انساللاه.
 الله کی، باسدي کسالت کیشینی یوخلایاچاق،
 چکه جك خورنا اویاشدان اولاچاق انساللاه.
 گندھے جك مسجدھے، واغظ دئیه جك جنتدن
 عاشق حوري و قیلمان اولاچاق انساللاه.
 يا اوروحلوق اونو مرحوم ائده جك یا قوجالیق،
 آب^۶ کوثر ایچیب اوغلان اولاچاق انساللاه.
 ساقیبا ائیله مه غم، ماھ مبارک بیته جك،
 ماھ شوال نمایان اولاچاق انساللاه.
 وئرہ جك فطره سینی حاج، مشدی، کربلايی،
 فقرا صاحب میلیان اولاچاق انساللاه.
 عید جمشید یو ایل اولدو مه صوما^۷ غلام،
 قورخما ساقی گتنه سلطان اولاچاق انساللاه.
 ایکی ایلدن سورا بایرام قوباجاق باشینا تاج،
 وطن عاشقلري خندان اولاچاق انساللاه.
 معجز اثیات وجود ائیله یه جك میکده ده،
 ایچه جك باده، غزلخوان اولاچاق انساللاه.
 ساققالیندان آخاجاق چاک گریبانینا مئی،^۸
 باخاجاق خلق اونا، حتیران اولاچاق انساللاه.
 دئیه جك بابیا فارداش، توچاق گیرین^۹ الین،
 سیخاجاق شوقیله انسان اولاچاق انساللاه.

او طرفده بو طرفده

خوش اولار سیزین دیارین گول و لاله و هزاری^۱
 او هزار و لاله زارین نعماتی بی نهايت.
 او طرف گؤز للری نین گؤزو، قاشی دربادیر،^۲
 حرکاتی جان فرا هم، سکناتی^۳ بی نهايت.
 وئرہ رال الله قیز، اوغلان، دانیشار، گولر، ایچر مئی
 چالینار کمانچه و نئی، ائده ر استماع الف بئی^۴
 لبی یاري یار اوپنده دئیه ر عرش و فرش^۵ اوخوهئی،
 سئوھ رم عموغلی مندھ او حیاتی بی نهايت.
 بیزیم اولکه ده و لاکین، گولوب اویناماق، دانیشماق

-
- ۶- یاریم هاچا، زویا آجاج.
  - ۷- خانیم باجي.
  - ۷- چوخ/فارسي/
  - ۸- چوخ/عربجه/
  - ۹- بئیوک چوواں.
  - ۱۰- اوروحلوق آیی.
  - ۱۱- کؤنکین یاخاسیندا کی آچیق بئر.
  - ۱۲- آتش پرست.
  - ۱- بیر نوع بولبول
  - ۲- اوره گی چکن.
  - ۳- وضع و حالت. حرکتلري اوره ک آچان.
  - ۴- اشیتمک. الف و ب اشیده ر.
  - ۵- گؤی و بئر. بئر گؤی اوخ ای دئیه ر.

قاداغاندي تار چالماق و کمانچه نی ائشيتمك،
 دفه^۶ سيللي وورماق اولماز و گناهدير مئي ايچملك،
 ولې باشا وورماغين^۷ وار حسناتي بي نهايت.^۸
 اووزونه بيزيم گۈزه للر سالي^۹ بير نقاب قالين،
 ميكروسكوب ايله باخسان گۈرە بىلمه سن جمالين،
 بيري گر آجا جمالين، توپوره ر اوغا ملاين،^{۱۰}
 داما تير^{۱۱} سالاندا سؤيلر، صلواتي بي نهايت.
 آغا^{۱۲} مسجده قوياندا قدمين، قويار قيامت،
 هاميسىي دورار آياغا، ائده ر اللرين زيارت،
 وطن مريضه^{۱۳}، كيمسه نه غذا وئره ر، نه شربت،
 نه داوا، فقط سئوره رلر عتباتي^{۱۴} بي نهايت.
 آغا چيخدى منبر اوسته، نئجه گۈر چىخىر اۋزوندى!
 دانيشىر غور ايلن باخ، نئجه او د چىخىر گۈزوندى،
 ائله قىشقىرىرى كى، منبر تىتىرە بير اوونون سۈزۈندى،
 بويبور بو سۈزۈلىرىن وار، صلواتي بي نهايت.
 آغا چيخدى منبر اوسته، آچىب آغزىنى بويوردو:
 قوياجاقلا تازا قانون، يىخاجاقل^{۱۵} ا كۆھنه يوردو،
 دىشى ميل اندىيدى دينىن، شىشە رآن با آن اوغوردو،^{۱۶}
 بىزە وار بو فانقارانين^{۱۷} ، خطراتى بي نهايت.ل
 تازا دولت ائتدى ضايىع، زحمات عالمىنى،
 قىزا اوپىرە دير كتابت^{۱۸} ، بىخىرى بناي دينى،^{۱۹}
 كىسە قورخورام بو بىصلر^{۲۰} ، بىلدىيە دە كېنىي،
 بو حكمتىن فنادرى حرкатى بي نهايت.ل
 او خويوب يازان خانىملىار يازار عاشيقينه نامه،
 او كىي، يازدى نامه، دينىن گئدە جك اسىر شامە،
 وئرە، اي جماعت، هر كىس، قىزى نىن الينه خامە،^{۲۱}
 اولو^{۲۲} روز حشر^{۲۳} ، او شخصىن خىراتى^{۲۴} بي نهايت.
 دئدى، دوشدو چون نفسدن او جناب اشرف الناس^{۲۵}
 من آياغا دوردوم اوندا، دئدىم؛ اي گروه ننسناس^{۲۶}

۶- قاوا.

۷- قمه ايله باشي يارماق.

۸- چوخلۇ حسنو وار.

۹- سالار.

۱۰- مىليونلار.

۱۱- دىرىه ل.

۱۲- منظورو ميرزا كاظم دير.

۱۳- خستە وطنە.

۱۴- اماملارين مزارلاري اولان مقدس يىرلەر و شهرلەر.

۱۵- قوياجاقلار و يىخاجاقلار.

۱۶- مصraigun معناسيي آيدىن دىگىلدى. "بهرامي/شيراحمىي" نسخە سىيندە بىلە ايدى.

۱۷- قانقارا و يا "فانغلا" يونان كلمە سىدير. سوموك و يا عضلە لرىن بىر قىسمىنده يارانان اىرىن، چىرك و

فاسىدىلىكىن عبارتدىرىكىي، عضوو قارالىب آرادان آپارار.

۱۸- يارماق.

۱۹- دينىن بىناسىي.

۲۰- بىج. حارامزادا./لوجه ۵/

۲۱- قلم.

۲۲- اولار. اولور.

۲۳- قيامت گونو.

۲۴- زيانلارى.

۲۵- انسانلارин ان شريفى جنابلارى./منظور ميرزا كاظمىدىر.

۲۶- افسانوي انسانا بنزز حيوان.. بىر نوع ميمون.

دئيىن او گؤبىك يازانه، قلمىن اوچون ياواش باس،
گؤىگىنىي اينجىدە رىسن، عوراتى بى نهادت.^{٢٧}
بىلىرىه م نه دير خىالىي حضراتىن، اي مجان،^{٢٨}
دئىيسىز كىي^{٢٩} ، خدمت ائيلر بىزه كبلە ملا قوربان،
يازىلارسا ناف نسوان^{٣٠} ، چوخالار نفوس ایران،
وطنه اولار اولارين خدماتى بى نهادت.

فقط اي حاجى داداشلار، چون ائدىر نظاره فالچى،
كلم لطيف نافا^{٣١} ، كىريخىر بىچاره فالچى،
قلمىي وورار داواتا^{٣٢} ، چىخادر دوباره فالچى،
طرفينه وار بو كارين^{٣٣} ، زحماتى بى نهادت.
اولا گر ساوادى، ياران، مشدى تكذابىن،
قاbagىندا عورت آچماز گؤبىكين فيلان فيلانبىن،
او تكذابانا محرم، گؤبىكين يازاندا آنин،^{٣٤}
اىدە ر حفظ آبروي^{٣٥} حضراتى^{٣٦} بى نهادت.
شعر ناقط نظرە گلىرى^{٣٧}

سئىچە لره خطاب

بو مؤولرى سن اكمىسىن و يا دده ن حرامزاد؟
حلال اولوب منيم مالىم نه دن سنه حرامزاد؟
همىنکى چىخدى گون گلر سپاھ سئىچە جىشە
حرامزادالار بوتۇن هجوم اىدە لله^٢ كىشمىشى
او كىشمىشى من اكمىشىم يئىه م و ساخلايام قىشا
مگر بو مؤولرىن كۈكۈن سن اكمىسىن حرامزاد؟
باھار فصلىي وئرمىشىم ناھارىن، عصرىانه سىين^٣
بئش آلتىي فعلە توتموشام دوزە لدىب ***ل
و هر بىرى ايکى قىران آلىپ، آچىبب كمانه سىين^٤
و وئرمىشىم سوپۇنا هەم بىش اون تون حرامزاد؟
قارا داغ آتلىسي كىمي هجوم اىدە نده فخرىيە^٥
يانىر اورە ك، كباب اولور، سو اىچىرە م چەرە ك ، سىيە^٦
بو ظولمه قارشىي بىلمىرە م، نىيە دئمىللە مرئىيە؟
بو ظولمو خلقە ائتمە دى او شاهسىۋەن حرامزاد؟
شىرىكسىن اڭر منه، مثال آل فاطمىي^٧
بىر آيە وئر نىشان منه، يىن نصف حاصلاتىمىي^٨

- ٢٧ - خانىملارى. عورتلر. قافىه و وزن خاطىرينىن بو كلمە نى غير عادى و عربجه جمع باغلامىشىدى.
- ٢٨ - اي سئوه نلر.
- ٢٩ - دئىرسىز.
- ٣٠ - قادىنلارين گؤبىكى.
- ٣١ - گؤبىكين يومشاق كلمىنە.
- ٣٢ - مرکب قابىيا.
- ٣٣ - بو ايشىن.
- ٣٤ - اونون./قافىن خاطىرينىن/
- ٣٥ - آبروسونو قوروبار.
- ٣٦ - آقلارىن.
- ٣٧ - سونوندا (ل) علامتى اولان بىنلر" بھرامى/ شيراحمدى/ "نسخە سىندىن آلينمىشىدىر.
- ١ - سئىچە قوهومو.
- ٢ - اىدە رلر.
- ٣ - ايکىندىي يئمكىي. چىشتىه. اىشدىن چىخاندا فعلە لره وئريلن يئمك.
- ٤ - مئوو ياتيرتىماق اوچون قازىلان اوزون و درىن يئر.
- ٥ - اوزوم نوعو
- ٦ - چەرە ك باتماينىن دئرددە بىرى و سىيە اونون يارىسى.
- ٧ - سيدلر، بېغمىر اولادى
- ٨ - محصلومون يارىسى.
- ٩ -

تمامین ائله مه تلف، زهرلمه حیاتیمی،
 بوراخ بیر آردا من بئیمیم، سوموک دهن ^۱ حرامزادا؟
 نه نذردیر، نه وقفتیر، نه خمسدور، نه مظلمه، ^{۱۱}
 کی، قاضی بلد کیمی ^{۱۲} سوار اولورسان اومباما، ^{۱۳}
 اینانمیسان گل آند ایچیم مقدسات عالمه،
 کی، وئرمیشم زبیل بولون هله دون حرامزادا؟
 گل اولما راضی، ای فلان کی، بوش قالا دهانیمیز، ^{۱۴}
 سن آل یوکه ایکی قیران گلنده گر میانیمیز، ^{۱۵}
 اوZoom گتیرسه کندلیلر، به حکم قومسیانیمیز، ^{۱۶}
 یوکه آلر بیر عاباسی ^{۱۷} قاپان چکن حرامزادا؟
 او گون کی خلیه گیله ^{۱۸} دوشور، شرات ائلیسین،
 سپاه بیشمار ایله ^{۱۹} خیامی ^{۲۰} غارت ائلیسین،
 سن انگلیس تک هر ایشه نئچین دخالت ائلیسین؟
 ائده ر فنا قانادیوی پره ن پره ن حرامزادا؟
 ائدیرلر حمله کیشمیشہ ^{۲۱} ، شاهانیه، تبرزه يه،
 بیر آردا قوي قالا بیزه، یئیرسن هامیسین نیه؟ ^{۲۲}
 زاولالی سالخیمی نئجه سوخوم میان توربیه؟ ^{۲۳}
 اوZoom نئجه، دیری دیری گئیه کفن حرامزادا؟
 سیمیتقو ^{۲۴} دیلمقانیدا بئتیردی عرشه طولمونو،
 در آخر ^{۲۵} ائتدی پهلوی دلیل و پست او هرزه نی، ^{۲۶}
 سنین ده عاقیت کئچر جیدایا باشی، ای دنی، ^{۲۷}
 اولارسان اخیری اوخا نشانه سن، حرامزادا؟
 نئجه کی، ده لدی حرمله ^{۲۸} ، اوخ ایله حلقین اصغرین،
 او نوع سن ده ده لمیسن بوغازین عسگری لرین، ^{۲۹}
 علاوه مین بارا ووروب او بینوایه خنجرین،
 روادیر اویله خوار اولا، او گول بدن حرامزادا؟
 دئ بیر گئروم، نه ائله بیب سنه زاولالی بزرگیلی، ^{۳۰}
 کی، قانینی آختیمیسان مثال شمر هول هولی؟
 او ظولمو کی، سن ائلیسین، نه بیج ائده ر، نه بامیلی،
 نه جارکئش، ماسکنش، نه بول کسین حرامزادا؟
 آخوند یازدی بیر دعا و آلدي مزد یکهزار، ^{۳۱}
 دعادران ائتمه دی حذر ^{۳۲} ، او فرقث زیانکار، ^{۳۳}

- ۱۰ - أغزي سوموك.
- ۱۱ - ظلم ايله آلينان شئي.
- ۱۲ - شهر قاضسي.
- ۱۳ - اوسباما، آرخاما مينيرسن.
- ۱۴ - آغزيميز.
- ۱۵ - فخری اوZoomون قوروسو
- ۱۶ - رضا شاه زمانی هر بیر شهرده بیر قومسیون دوزه لمیشدی کی، گلن هر بیر شئیه ونگی تعیین انده ردی.
- ۱۷ - قیرانین ایگیرمیدن بیری.
- ۱۸ - تنز دین اوZoom
- ۱۹ - سایسیز اوردو.
- ۲۰ - خیمه لر.
- ۲۱ و ۲۲ اوZoom نوعی
- ۲۴ - بسترده ، پاییزین اوللرینده، سئرچه لرین بئمه مه سی اوجون، اوZoomلری توربايا توتارلار.
- ۲۵ - معجزین زمانیندا کورد حرکاتینین رهبري.
- ۲۶ - آخردا
- ۲۷ - منظور رضا شاهدیر.
- ۲۸ - آلچاق.
- ۲۹
- ۳۰
- ۳۱
- ۳۲ - اوZoom نوعی.
- ۳۳ - بیرمین.

قويون، دئيلله، كيسه يه، اوونون دا خئيلي خرجي وار،
 روادي من وئره م بئزه بئش اوون تومن حرامزادا؟
 نبيه ياراتدي بيلميره م، خدا سيچاني، سئرجه ني،
 بئير او يارما، رشته ني، بو كيشميسي، تبرزه ني،
 نه قدر دقت ائيليره م، گنه توئانميرام سني،
 كي، كرواشاني، نيزه ني سوخام ..... حرامزادا؟
 سيچان دا چوخ ضرر ووار، و ليك نصف ليل تار،^{٣٣}
 حياليدير او، سئرجه شروردان^{٣٧} هزار بار،
 او خلوتي گناه ائده ر، نه مثل سئرجه اشكار،
 خدادن ايسسه رم شيل اول، كور اول، ديلن حرامزادا؟^{٣٩}
 سيچاني سن ياراتميisan، بلائي خلق بينوا،
 و همچنين او سئرجه ني كي، خلقه ائيله سين جفا،
 اوويان بويانه باخ، بير آز ياواشجا سؤلله معجزا!^{٤٠}
 ائشيدسه كوفرون حكم ائده ر، توماني گتن حرامزادا؟^{٤١}

رشبرين

ساقيا! ايراندا چوخ موشكولدو حالى رشبرين،^١
 آلتى آي ايشلر، گنه دولماز چووالى رشبرين.
 او اكر بوغدانى، اما خان ييغار آنبارينا،
 قيشدا يارماسيز قالار اهل و عيالي رشبرين.
 خان ساتار آripani، بوغدانى، تؤكر پولون جىبه
 بورجلو ساققالىن يولار باشى بلالى رشبرين.
 ملکدار بختور هر گون بويار ساققالىنى
 ايلدە بير دفعە حنا گۈرمە ز عيالي رشبرين.
 نوكري ساخلار آقا، تا وار ديزىنده قوتى،
 عذرۇن اىستە چون چوخالدى سن و سالى رشبرين.
 خدمت ائيلر موقته رشبىر بىڭىر ايله خانلارا،
 ائتمە سين، من نىليلە يىم يوخدور كمالى رشبرين.^٢
 عقلين ايشلسىسە ائده ر نوكى، آغانى بىزگەر،^٣
 بىلمىرە م هاردا كىچىر فيكىر و خيالي رشبرين.
 معجزا! بير فيكىر ائده يدى رنجىر^٤ بو باره ده،
 ليك بورنون سىلەمە يە گە يوخدور مجالى رشبرين.

٣٤ - ساغين.

٣٥ - زيان وئره دسته.

٣٦ - قارانلىق گنجە نين يارىسى.

٣٧ - زيانكار سئرجه.

٣٨ - مين دفعە.

٣٩ - يازيق خلقين بلاسي.

٤٠ - منظور ملادير، چونكى ملاalarin تومانلاري گئنىش

١ - شعرىن بىرىنجى مصارعلارى نىن وزنى رمل مىمن/فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن دور، بونا گۈرە ده مصارعلارين دا وزنى همان اولمالىدىر. بونا گۈرە ده شعرىن رديفى "رنجىرىن" كلمە سى، خلقىن دىلىننده رشبرين ايشلندىگى كىمى يازىلىپ.

٢ - اكينچى.

٣ - بورادا شعرىن وزنىنин ايجابينا گۈرە كلمە "رنجىر" دئىيلىپ يازىلمالىدىر.

اوروجلوق

رحم ائيله آخير اولدو قديم كمان اوروجلوق،
رنگي روخوم^۱ سارالدي، مثل سامان اوروجلوق.
بگلر يئيه ر نهارا كوفته، كاب و كوكو،
مجليسده ائيلر اما آه و فغان، اوروجلوق.ل
دaim يئيه ر ناهاري، افطاري هم سحورو^۲ ،
چايي ايچر، چكـر هم قلياني خان اوروجلوق.
خانلار دئيه ر: گـدارـار^۳ گـورـمه زـبـهـشـتـيـ هـرـگـيزـ،
واعظ دئيه ر: سـيـزـبـنـدـيـرـ حـورـ وـ جـانـ، اوروجلوق.
صوفي دئيه ر: بـيـزـيمـ چـينـ حقـ خـلـقـ اـئـيـبـ بـهـشـتـيـ،
گـئـتمـهـ زـ جـنـانـ^۴ هـرـگـيزـ اـيـرـانـيـانـ اـورـجـلوـقـ.
گـبـرـ وـ يـهـودـ وـ تـرسـ^۵ ، اـئـيلـ بوـ اـدعـانـيـ ،
بـيـلـمـمـ كـيـمـهـ جـهـنـمـ اـولـمـوشـ مـكـانـ اـورـجـلوـقـ.
هـرـ كـسـ عـدـالـتـ اـيلـهـ اـئـتـسـهـ جـهـانـداـ رـفـtarـ،
ظـنـيمـ بـودـورـ كـيـ، مـثـلـ نـوشـيرـوانـ^۶ ، اـورـجـلوـقـ.ل
هـمـ اـئـيلـهـ سـيـنـ جـهـانـداـ شـاهـهـلـيقـ، هـمـ آـخـيرـتـهـ
اـولـسـونـ مـثـالـ قـيـلـمانـ جـنتـ مـكـانـ، اـورـجـلوـقـ.ل
حقـ عـادـلـ اـولـسـاـ، يـاخـمـارـ دـوزـخـدـهـ^۷ بـيـنـوـانـيـ،
چـونـ چـوـخـ يـانـيـبـ جـهـانـداـ اـولـ نـاتـوانـ اـورـجـلوـقـ.ل
بيـچـارـهـ فـعـلـهـ اـيـشـلـرـ تـاـ عـصـرـ^۸ تـرـ اـيـچـينـدـهـ،
ارـبـادـانـ آـلـارـ بـيرـ سورـتـوكـ قـيـرـانـ^۹ اـورـجـلوـقـ.
خـبـازـ بـيـ حـيـاـهـ^{۱۰} ، عـطـارـهـ^{۱۱} وـئـرـسـهـ آـلـمـارـ،
آـجـ آـجيـنـاـ گـرـهـ رـ تـاـ وقتـ اـذـانـ^{۱۲} اـورـجـلوـقـ.
آلـتـيـ شـاهـيـ آـلـارـلـارـ، دـهـ يـكـ اـيـكـيـ قـيـرـانـ،^{۱۳}
يوـخـسـولـ آـلـارـ بـيرـ آـرـ چـايـ، بـيرـ قـدرـ نـانـ^{۱۴} ، اـورـجـلوـقـ.
خـالـيقـ گـئـرـموـ پـوـخـدـورـ غـيرـ اـزـ لـاـوـاشـ^{۱۵} بـيرـ زـادـ؟
باـ اـيـنـهـمـهـ^{۱۶} يـتـيـرـمـيرـ بـيرـ گـيرـدـكـانـ^{۱۷} اـورـجـلوـقـ.
گـويـاـ گـلـيـبـ خـدـادـانـ حـكـمـوـ سـنـهـ دـئـيـرـلـرـ،
اـوـجـ گـونـ سـورـاـ اـنـدـيـرـسـنـ نـقـلـ مـكـانـ اـورـجـلوـقـ.^{۱۸}
قالـ گـؤـزـلـيـميـ باـغـلاـ، آـغـلاـ حـناـزـهـ مـ اوـستـهـ،
جاـنـيـمـ كـلـيـبـ دـوـدـاغـهـ، گـئـتمـهـ دـايـانـ اـورـجـلوـقـ.

-
- ۱ - اوزومون رنگي.
  - ۲ - اوروجلوقدا سحر انركن يئيلن يئمك.
  - ۳ - ديلنجيليك.
  - ۴ - بهشتىه.
  - ۵ - زردىتى، عبرى و مسيحى.
  - ۶ - مشهور ساسانى سلاله سى شاهى.
  - ۷ - جهنمدە.
  - ۸ - ايکىندىيە قدر.
  - ۹ - گوموش قيرانلىقلار ايشلىنمك نتيجه سينده آزالار و قىمتلىرى آزالاردى.
  - ۱۰ - اوتنماز چۈره كېچى.
  - ۱۱ - عطىر ساتان.
  - ۱۲ - آذان چاغىنا قدر.
  - ۱۳ - سورتوك گوموش بوللازي نىچە شاهى اكسىگىنە آلاردىلار.
  - ۱۴ - بير قدر چۈره ك.
  - ۱۵ - لاوشدان باشقا.
  - ۱۶ - بونولا بىرلىكده.
  - ۱۷ - قوز.
  - ۱۸ - بئرينى دىگىشە جىك. منظور اولە جىكدىر.

چونکی امین سن سن، دیندار پاکدامن،^{۱۹}
 من بنده يه وصیسن^{۲۰} ، ای مهربان اوروچلوق.
 اموالیم^{۲۱} هرنه اولسا، سات کبله علمرادا،
 نقد ائله، قوی کاسایه^{۲۲} ، مثل فلان اوروچلوق.
 آل بیر کفن، بیر آردا کافور^{۲۳} و سیدر^{۲۴} و پنبه،^{۲۵}
 تابوتومو مزارا ائله روان اوروچلوق.
 وئرمه قبیر قازانه، امت لحیملي جونلوك^{۲۶}
 وئرسن او بینوا چون، ائیلر زیان اوروچلوق.
 قورخوم بودور لحدده^{۲۷} جسمیم دونا سویوقدان،
 یاندیر مزاریم اوسته بیر باغ تیکان اوروچلوق.
 من بیلمیره م عریجه، نشیلیم، دئیه الله^{۲۸} ، چونکی،
 بیلمه ز نکیر و منکر^{۲۹} تورکی زبان اوروچلوق.
 واعظ دئیرکی، اول اوئیره ن عرب لیسانین،^{۳۰}
 لازیمدى آخریندە چون اول لسان اوروچلوق.
 "من ریک؟"^{۳۱} دئیه نده نکرین^{۳۲} ، قالما حئیران،
 باشین ازه ر او ساعت گرز گران^{۳۳} اوروچلوق.
 ما نع دی شیخ و واعظ بو ایشلره دئیه رسن،
 حقدن اوتانمایرسان، خلقدن اوتان اوروچلوق.
 لاسگیرت^{۳۴} ياراتمایبیدیر ایراندا حق تعالی،^{۳۵}
 گؤی بئز کي، خلق ائدیدیر، ائله تومان اوروچلوق.
 اورگن زبان روسي^{۳۶} اول وطنده ياخشى،
 پس گئت دیار روسا^{۳۷} ، راحت دولان اوروچلوق.
 معجز دئیر غلطدیر اوزگه دیاره گئمك،
 حاضردير هر مکاندا روزي رسان^{۳۸} اوروچلوق.^{۳۹}

۱۹ - پاکدینچى.

۲۰ - کیچیك اوشاقلی کیشى اؤلدوکده بیرینى وصى ائده رکى ، اونون مال و اشاقلاريننا باخسين.

۲۱ - ماليم. واريم.

۲۲ - صانديق. /أوروپا كلمه سى./

۲۳ - چين و صاپوندا بىتن بير آغاچدان عمله گلن عطىرلى و آغ ماده كى، افلو يه ده وورارلار.

۲۴ - تىكىلى ، اوحا و چوخ ياشاييان بير آغاچ كى، يابراقلاريندان طبده استفاده اولار.

۲۵ - پامېق.

۲۶ - ايکى قىرانلىق.

۲۷ - قبیر. اولونون باشي طرفينده كى حصه.

۲۸ - دئیه رل.

۲۹ - قىرىن بىرىنجى گىچە سىنده سورغۇ سووال اوچون گلن ايکى ملك.

۳۰ - عرب ديلينى.

۳۱ - آللاهين كىمىدир؟ گويا نكير و منكر بئله سووال ائده رل.

۳۲ - عریچە ايکى نكىر، يعنى انكير و منكر

۳۳ - آغىر توپۇز.

۳۴ - بير نوع قارا پارچا ايدى.

۳۵ - بئۈك آللە.

۳۶ - روس دىلى.

۳۷ - روس اولكە سىنه.

۳۸ - روزى يېتىرە ن.

۳۹ - سونوندا (ل) علامتى اولان بىتلر "مدلى" نسخە سىنده ندىر.

جانلي جنازه

ماه صيام^۱ گلدي، مني سالدي محنته
اي کاش گلمه ييدي اوروج بو ولايته.
گؤرسن مه مباركي^۲ ، ساقى بئش اون تېيك
وور، بعد سؤيله مندن او بيعار و غيرته.^۳
اي ماھ روزه!^۴ اي رمضان! اي فلان فلان،
خلقى گتيرمه تنگ، اوزون سالما غيبته.
گئت هر يئرە كئفيندى، ولى گلمه سيسىگە^۵،
پوخدور دوام مندە اوتوزگۈن كسالته.
افطارى يوخ^۶ ، اوياشدانى^۷ يوخ بىنوازىن،
تكليف شاق^۸ ائيلە مه زحق بى پصاعته.^۹
افطار اوچون كىباب ائلە يىن بىر چىرە ك اتىي،^{۱۰}
اي مالدار!^{۱۱} گل بىزە باخ بىر قناعتە.
آخشام اولاندا چۈلمە يى لېرىز^{۱۲} ائده ر خانىم
يعنى كى، بىر چىرە ك سو تۈكۈر هفتدىريه م^{۱۳} اتە.
قلبي ضعيف ائده ر بوغذا، هوشو تار مار،^{۱۴}
من تاپدارام اوشاقلاري، آرواد دۇزىر ايتە.
عورت منه يامان، من اونا سىليلى و تېيك،
قان ائيلە رىك گر، اولماسا ھمسايە واسىطە.^{۱۵}
جنگ و جدال^{۱۶} ماھ مباركىدە چوخ اولار،
حاقسىز چىخار فقير، گئىدە گر شىكايتە.
وارلى اگر فقيرين ازە داشىلىن باشىن،
تنبىيە ائده ر^{۱۷} حکومت او باشىي جراحتە.^{۱۸}

-
- ۱ - اوروچلوق آيى.
  - ۲ - مبارك آيى. منظور اوروچلوق آيدىر.
  - ۳ - عارسىز و غيرتسىز.
  - ۴ - اي اوروچلوق آيى.
  - ۵ - شبىستىرە معجزىن ياشادىغى محلە نىن آدى.
  - ۶ - بوتون گونو اوروج تونانلارين آخشام يئمە گىنە افطار دئىه رل.
  - ۷ - اوروج تونانلارين ، دان سؤوكىلمە دن نىچە ساعات قاباق يىدىكلرى يئمە گىن آدى.
  - ۸ - آغىر، چتىن و انتىمگى طاقتىن آرتىق تكلىف.
  - ۹ - يوخسۇل. كاسىب.
  - ۱۰ - بانمانىن دۇرددە بىرى.
  - ۱۱ - اي وارلى.
  - ۱۲ - لې لې دولدورماق. لاب دولدورماق.
  - ۱۳ - چىرىن سىگىزدىن بىرى.
  - ۱۴ - هوشو داغىدار.
  - ۱۵ - قونشۇ آراچىلىق ائتمە سە.
  - ۱۶ - داوا دالاش.
  - ۱۷ - جزالاندىرار.

بیر گون قازان بضرب^{۱۹} چوماق سیندیرار باشین،
ياخشي گون آغلابيسان او بىچاره ملته.
خمسين الف آيه سى^{۲۰} نازيلدي شعنينه^{۲۱}
الحق باهار گونلري بنزه ر قيامته.

بير ايل قالير اذانا هله،^{۲۲} قوي باشين يئره،
اي بىنماز^{۲۳} آچما گؤزون، باخما ساعته.
يات باشيوى كسيم دئسه واعظ وارام، بلى!
اما يوخا اوروج كىمي موشكول عبادته.
چاي ايچمه سم سحر، گئده رم اختياردان،
قويمازلا قويماسینلا مني ياغ جنته.^{۲۴}
من زر خريد قول دگيلم^{۲۵} ماھ روزه يه^{۲۶}،
من توکرم تيمىمە^{۲۷}، غسلا^{۲۸} ، طهارتە.^{۲۹}
مال يتىمىي ماللا يئير، من اورجلوغو،
من مال حقە^{۳۰} بندم، او مال رعيته.^{۳۱}
خاين گۈرنىدە خايىنى، آننى قابارلانار،
من خلوتى گناھ ائديره م، او صراحته.^{۳۲}
ساقي غرييە ايشدى بو اي، خيلي گولمه لي^{۳۳}
وقفي يئير گوله گوله، آغلىر شرىعته.

اي يار غار^{۳۴} ، كافر ائديرسن علنيي سن؟^{۳۵}
اگلشمىسىن عمر^{۳۶} كىمي تخت خلافته.^{۳۷}
طلابى يىغمىسان باشيووا بير مaramilin^{۳۸}
مخفي دگيل^{۳۹} مaramin عمي ذىفراسته^{۴۰}
عرضي قاليب ائشىكىدە مهاجرلىن تمام،^{۴۱}
ميرزا وئرير تومنلىرى اصحاب ثروته.^{۴۲}

-
- ۱۸ - باشى يارالىيا.
۱۹ - چوماق ضربه سىلە.
۲۰ - بئش مين آيه سى./ قرآندا بير آيه يه ايشاره/
۲۱ - بئش مين آيه سى اونون مقامي اوچون گؤيدە ن يئره انمىشدىر.
۲۲ - آخشام قارانلىق لاشاندا وئريلە آذان.
۲۳ - ناماز قىلمىيان.
۲۴ - بهشت باغينا.
۲۵ - قىزىل ايلە آلينمىش كۇ
۲۶ - اوروچلوق آيى.
۲۷ - دستىماز آلماق مومكۈن اولمادىقدا اللرى تۈرىغا ووروب اوزە چىكىر و ناماز قىلارلار. بونا تىمم و يا تىمم دئىه رلر.
۲۸ - بىدنى شىرعا پاك ائتمك اوچون سوبا گىرمك و يوپونماق.
۲۹ - رفع حاجىتن سۇنرا اۇرۇنۇ تمىزىلە مك.
۳۰ - آللادە مالىينا . منظور اوروج آللادە مالىدىر و شاعير اونو دئىير.
۳۱ - سادە خلق.
۳۲ - آشكارا. علنى . گۈز اۇنوندە.
۳۳ - بىو مىصرع بىلە دە قىيىند اولموشدور: ساقى قربىه دىر بى كى، آقاي نكتە گىر.
۳۴ - منظور اسلامىن اىكىنچى خليفە سى ابوبكردىر/ مخاطب ميرزا كاظم مجتهد شبىسترى دىر.
۳۵ - اسلامىن دۈردونجو خليفە سى حضرت علي. مصراудا اىهام واردىر.
۳۶ - اسلامىن اوچونجو خليفە سى. /بۇ سۈز" يېزىد" دە قىيىد اولموشدور.
۳۷ - خليفە ليك تختىنە.
۳۸ - شعر قىلمە آلينان ايللار ميرزا كاظم مجتهد شبىسترى شېرىستىدە طلبە خانا آچمىشدى.
۳۹ - ائرتولو، گىزلى دگىل.
۴۰ - شعور صاحبى.
۴۱ - منظور اوكتوبر انقلابى نتيجه سىيندە روسييە دن ايرانا قووولموش مهاجرلىدىر.
۴۲ - ثروت لىلر. منظور بودور كى، ميرزا كاظم اليندە اولان دينى وئرگىلىرى وارلىلارا وئرير.

هر گون او نابکار^{۴۳} ، او جlad بی امان،^{۴۴}
 زهر جهالتی^{۴۵} تؤکور اعضاي ملته.^{۴۶}
 او مین تومن فقير پولون دولدوران جييه،
 تذوير اندیب^{۴۷} حصیر سالیرسان عمارته؟^{۴۸}
 ساقی دونن بو وقت کنچيرديم برايدن^{۴۹}
 دوشدو گؤزوم او سمتده بير بيكس عورته.^{۵۰}
 بيمار ايدي^{۵۱} ، غريب ايدي، بي اختيار ايدي،
 محتاج ايدي داوايه، غذايه، حمايه.^{۵۲}
 من مضطرب^{۵۳} باخيرديم او جانلي جنازه يه،
 آغلاردي گؤزلريم او پريشان قيافته.
 بير تخت پارا تك قورو موشدو او ببنوا ،
 گوردوم او ببنوا دؤشه نيب خاك ذلتنه.^{۵۴}
 زولغون اندیب نقاب سارالميش عذارينا،^{۵۵}
 باشين قويوب داش اوسته گندیب خواب راحته.^{۵۶}
 شکلي بيان انديردي^{۵۷} کي، بو بير عزيز ايميش،
 بيچاره بير قضا ايله^{۵۸} دوشموش بو حالته
 هر کس اونا باخاردي دئيه ردي کي، جاني يوخ،
 من ده دئيرديم عؤمرو يئيشميش نهايته.^{۵۹}
 ناگه^{۶۰} گتيردي هوشا اونو تاققاناق سسي،
 آچدي گؤزون ياوشجا، مني سالدي حيرته
 بير باخدی حسرتيله گئنه يومدو گؤزلرين،
 ايدي باشين، اوzon دايدا سنگ عبرته.^{۶۱}
 معجز ! بوسس نه دير؟ دئدي، باخدیم دئيم کي: هئچ!
 دولتليلر گنديلله^{۶۲} نماز جماعته.^{۶۳}
 بير آه چکدي شعله سی يانديردي شاعري
 يارب^{۶۴} اولارمي چاره بو بيچاره ملته.

۴۳ - ياراماز.

۴۴ - آمانسيز جlad.

۴۵ - جهالت زهري.

۴۶ - ملتين عضولينه ، بئينينه تؤکور.

۴۷ - ايكي اوزلولوك اندیب.

۴۸ - ميرزا کاطم بئله اندري.

۴۹ - شبىرىن جمعه مسجدى يئرلىش محله.

۵۰ - تنها، تك، آدامسيز قادين.

۵۱ - خسته ايدي.

۵۲ - داوا، يئمك و كؤمگه احتياجي وار.

۵۳ - هيچانلي، نيگران.

۵۴ - بدېختلىك تورىاغىدا.

۵۵ - سارالميش اوزونه.

۵۶ - راحاتلىق يوخوسونا.

۵۷ - سؤيله بيردي، گؤستيريدى.

۵۸ - بير حادثه ايله.

۵۹ - سونا چاتميس.

۶۰ - بيردن. گؤزله مه دن.

۶۱ - عبرت داشينا دايدا.

۶۲ - گندىرلر.

۶۳ - جماعت ناما زينا.

- ۶۴